

AZ LMP VÁLASZTÁSI PROGRAMJA

2014

AZ LMP VÁLASZTÁSI PROGRAMJA 2014

Tartalom

Tartalom	2
Bevezetés	3
I. A jogállam és a parlamentarizmus helyreállítása	10
II. Igazságos állam, igazságos piac – ökoszociális piacgazdaságot!	12
III. Nők, családok	27
IV. Boldogulás a szülőföldön – az LMP vidékpolitikai elképzelései	36
V. Igazságos közteherviselést! – Az adórendszer átalakítása	51
VI. A társadalmi összetartozás erősítése: tudásgazdaság, zöld út a szakképzéshez, innováció és kultúra	60
VII. Környezeti politika – Magyarország zöldre vált	70
VIII. Energiapolitika – a zöld energiapolitika alapvetései és sarokkövei	75
IX. Zöld utakon – közlekedéspolitika	82
X. Nemzetpolitika	85

Bevezetés

A **Lehet Más a Politika** pártot jórészt civil szervezetekből, társadalmi mozgalmakból érkező emberek alapították 2008-ban, mert úgy látták, hogy hazánk, Magyarország nagy bajban van, és pusztán civilként, aktív állampolgárként már nem képesek a környezetvédelem, az igazságosság és a demokrácia megújítása elveinek, értékeinek érvényesítésére a közéletben. Arra a következtetésre jutottak, szükség van arra, hogy ezeket az értékeket erőteljesebben, a Parlamentben és a helyi önkormányzatokban is képviselni tudják.

Az LMP **ökopolitikai párt**, a sokféleség pártja. Zöld. Globalizáció- és kapitalizmus-kritikus. A természeti környezetért és a sokszínű társadalomért felelősséget vállaló, patrióta párt. Politikai otthon azoknak, akik nemet mondanak az elmúlt negyedszázad politikai elitjére, de nem kérnek a gyűlöletkeltésből sem. Az a LMP az a párt, amely az elmúlt hónapokban is bizonyította létezésével: **van, ami nem eladó!**

A **globális kapitalizmus önző logikája a bolygó lakói mellett végletekig kizsákmányolta magát a bolygót is.** A világgazdaság jelenlegi működése a környezet szempontjából fenntarthatatlan. A természeti erőforrások végeessége és a megújulásukat lehetetlenné tevő túlzott mértékű használat következtében fellépő válságjelenségek, az éghajlatváltozás, az ennek következtében világszerte pusztító szárazság, tűzvészek, áradások, viharok, a nyomukban járó élelmiszerár-növekedés, az állat- és növényfajok tömeges kipusztulása és az édesvízkészletek szűkössége új konfliktusokban állítja szembe egymással a „fejlett” és a „fejlődő” világot. A természetpusztítás a kizsákmányolás egy új fajtáját hozta el: a jövő nemzedékeknek a ma élő generációk általi kizsákmányolását. Eközben az országok és régiók közötti, valamint a társadalmakon belüli különbségek tovább fokozódnak.

A társadalmi és az ökológiai válság nem független egymástól, hanem egy töről fakad. Mindkettőben a **kizsákmányolás és a közérdeknek a csoportönzéssel szembeni kiszolgáltatottsága** nyilvánul meg.

Mindezek a súlyos ellentmondások és válságjelenségek hazánkban, a globális kapitalista rendszer félperifériáján meg fokozottabban jelentkeznek, mint a fejlett országokban.

A közel két évtizede bevezetett **új politikai-gazdasági rendszer**, a többpártrendszerű képviselői demokrácia és a tőkés piacgazdaság elhozta a magánélet, a szólás és a

lelkiismeret szabadságát, valódi politikai jogokat adott a magyar állampolgároknak, és átvitte az országot az előző gazdasági rendszer összeomlását követő első, nagy átalakulási válságon. Részeivé tett minket a gazdasági és politikai együttműködés egyik nagy nemzetközi rendszerének, az Európai Uniónak. Társadalmunkban azonban mélyebben gyökerezik az igazságtalanság, a demokratikus deficit és a fenntarthatatlanság annál, hogy a demokratikus, jogállami intézményrendszer mindezt önmagában kezelni lett volna képes.

Az új rendszer ugyanis nem teremtett valódi esélyt a közügyek alakításában való egyenlő részvételre. Nem teremtett a közéletben tisztaságot, felelősséget, elszámoltathatóságot. Nem teremtett igazságosságot sem a gazdaságban, sem a javak és életesélyek elosztásában, sem a közjavakhoz és közszolgáltatásokhoz való hozzáférésben. Nem teremtette meg a fenntarthatóság lehetőségét, és folyamatosan szűkíti a jövő nemzedékek életlehetőségeit.

Ma Magyarországon több tízezer alszanak az utcán, akik most már hatósági zaklatásnak is ki vannak téve. Százerek éheznek, milliónyian szakadtak le életminőségüket és életkilátásaikat tekintve reménytelenül a többségtől, miközben a második Orbán-kormány tovább csökkentette a szociális kiadásokat. A többmilliós, alacsony jövedelmű alkalmazotti, munkavállalói réteget pedig a válság időszakában egymást követő Gyurcsány- és Bajnai-féle álbaldali, majd a jobboldali, második Orbán-kormány regnálása alatt is csökkenő reálbérek, a munkavállalói jogok szűkítése sújtja, és a leszakadókhoz történő lecsúszás veszélye fenyegeti. Az egykor virágzó magyar vidéket a munkanélküliség és az immár több évtizede húzódó foglalkoztatási válság még erősebben sújtja, mert a magyar mezőgazdaság csak árnyéka egykori önmagának. A jövő nemzedékek életlehetőségeit felélő, fenntarthatatlan nagybirtok-rendszer megfojtja a helyi közösségeket, formálissá teszi önrendelkezésüket (zárványként hátrahagyott térségek, tanyák, falvak, faluszélek, külvárosok, roma és magyar közösségek). **Álszent dolog így esélyegyenlőségről beszélni**, akár város és vidék, akár nagybirtok és kisbirtok, akár magyar és roma közösségek lehetőségeit vetjük össze.

A gazdaság a korrupció, a politikai klientúrák, a foglalkoztatást terhelő magas adók és járulékok, és a nyomukban járó állandósult és törvénné lett csalás szorításában vergődik. Megrendült a szociális biztonság alapjául szolgáló legális, alkalmazotti foglalkoztatás, ezért sokszázezer dolgozó ember maradt társadalombiztosítás nélkül, őket idős korukban a teljes egzisztenciális ellehetetlenülés fenyegeti. A gazdasági növekedés környezeti terhei így jobbra az amúgy is hátrányos helyzetű csoportokra, és az alacsony jövedelmű munkavállalókra és a helyi piacokra termelő kisvállalkozásokra hárulnak, miközben a pénzügyi haszon egy szűk elit kezében összpontosul. A globalizáció eredményeként a tőke hatalmi pozíciója az állampolgárokkal és munkavállalókkal szemben óriásira nőtt, a kizsákmányolás új formái jelentek meg. Mindezek következtében az alapvető

közszolgáltatások – mindenekelőtt az egészségügy, a nyugdíjrendszer és az oktatás – tartós finanszírozási válságba kerültek. A közszolgáltatások válsága, hozzáférhetőségük romlása pedig további egyenlőtlenségek és igazságtalanságok forrása.

Mindeközben, ha máshonnan nem, hát a választási kampányokban elköltött milliárdokból **nyilvánvaló a politika és az új rend legfőbb nyerteseiből álló gazdasági elit törvénytelen összefonódása.** A kartell-pártok gazdasági érdekcsoportjai foglyul ejtették a magyar politikát, ezáltal az országban megtermelt jövedelem tekintélyes hányada kifolyik a nemzetgazdaságból. Ezt kétoldali politikai hisztériával leplezik, gátlástalanul manipulálva a feldolgozatlan huszadik századi traumákkal. Ez a politikai légkör egyszerre teszi megvitathatatlanná az ország tényleges sorskérdéseit és számon kérhetetlenné a politikai korrupciót. A fasisztázás és a kommunistázás az a paraván, ami mögött szabadon ki lehet fosztani az országot.

A második Orbán-kormány regnálása alatt a helyzet tovább romlott. A jogállam intézményrendszerét tovább bontották, a társadalmi különbségek még tovább nőttek, a mélyszegénység egyes megjelenési formáit ma már kriminalizálják, a környezetvédelem szakhatósági rendszerét végzetesen meggyengítették, a vidékpolitikai fordulattal kapcsolatos ígéreték pedig üres szólások maradtak csupán.

A Lehet Más a Politika azonban ma sem gondolja másképpen, mint öt évvel ezelőtt: az orvosság nem lehet más, mint az, hogy a saját sorsuk iránt felelős, felnőtt állampolgárok visszahódítják a demokratikus politikát, és helyreállítják a demokrácia fogalmának eredeti jelentését, ami nem más, mint a politikai közösség, a nemzet és a helyi közösségek önrendelkezése a közjóról zajló szabad közbeszéd alapján. Ennek szellemében törekszünk egy olyan program megalkotására, amely hazánk legsúlyosabb problémáira kínál válaszokat.

Koherens politikai filozófia – és program – megalkotására törekszünk, amely választ ad korunk égető kérdéseire. Fontos számunkra a társadalmi igazságosság, de belátjuk: a gazdasági növekedés és modernizáció eddigi útja járhatatlan. Fontos a közösség és a kulturális önazonosság, de a kirekesztő közösségfelfogás vállalhatatlan. Fontosak az egyéni szabadságjogok, de az egyén önmagára hagyása tarthatatlan. A fenntarthatósághoz nélkülözhetetlen sokszínűség, kölcsönös tanulás és a különbözőségek közötti párbeszéd jegyében válnak ökológiai és radikális demokrata szemléletű politikánk alapelveivé az igazságosság, a szabadság és a közösség.

Programunk 10 fejezetből áll. Az egyes részek a magyar társadalom jelenlegi releváns problémáira ajánlanak megoldásokat, egymással szoros összefüggésben vannak, és

mindegyik esetében a **fő rendezőelvet az ökopolitika értékválasztásai** adják: a fenntarthatóság, a társadalmi igazságosság, és a valós demokrácia.

Programunk első két fejezete az LMP általában vett közpolitikai elképzeléseit tartalmazza. A 2010. évi országgyűlési választáson kétharmados többséget szerzett politikai pártok által kialakított közjogi keretek egy centralizált, autoriter vonásokat mutató állam jellegzetességeit mutatják, a fenntarthatósági elveket és a jövő nemzedékek szempontjait nem érvényesítetik. Erre reflektálva programunk első fejezetében az LMP által kívánatosnak vélt **ökoszociális piacgazdaság közjogi kereteit vázoljuk fel**. Kiemelt céljaink a fenntarthatóság és a jövő generációk érdekeinek figyelembe vétele, részvétlen demokrácia helyett részvételi demokráciát szeretnénk, ahol a legitimitáció forrása a jól informált, egyenjogú polgárok részvétele a rájuk vonatkozó döntésekben, és ahol ez „nemzeti konzultációk” helyett tétre menő népszavazásokban és népi kezdeményezésekben nyilvánul meg.

Programunk második fejezete **az állam és a piac működésével**, szabályozásával foglalkozik. E területen elképzeléseink szintén az **ökoszociális piacgazdaság** modelljének feleltethetők meg. Kitérünk a piaci verseny szabályozására, a cégekkel való ügyeskedés (például az áfa-csalások) megszüntetésére, a közpénzek átlátható, fenntarthatósági szempontokat figyelembe vevő elköltésének biztosítására – azaz a közszféra korrupciómentesítésére. Emellett felvázoljuk elképzeléseinket a devizahitelezés, illetve a lakhatás problémáinak területein.

Megvizsgálva a rendszerváltás óta eltelt időszakot megállapíthatjuk, hogy a magyar demokrácia a mai napig nem rendezte adósságait a nők és férfiak viszonyának demokratizálása terén. A lakosság fele (nők) még mindig nem rendelkezik megfelelő politikai képviselettel, és ezt a jelenlegi hatalom nem tekinti fontos társadalmi érdeknek. Emiatt fontosnak tartottuk, hogy programunkban kitérjünk a **nők társadalmi esélyegyenlőségének kérdésére**, ezzel foglalkozik programunk harmadik fejezete. Politikai javaslatokat fogalmazunk meg egyebek mellett a nők politikai képviseletének erősítése, a munkahelyi diszkrimináció csökkentése, a munka és a magánélet összehangolásának elősegítése, valamint a prostitúció és a családon belüli erőszak visszaszorítása érdekében.

Programunk negyedik fejezete az **LMP vidékpolitikai elképzeléseit** részletezi. Mi nem a globalizált piac hasznélvezőire alapozzuk a vidékfejlesztést. A szegénység felszámolásának módszere nem az elitnek adott kedvezmények, a gazdagoknak juttatott többletforrások gyakorlata. Javaslataink lényege, hogy minden, helyben lévő természeti erőforrás a helyi közösség rendelkezésében legyen. Célunk egy modern Kert-Magyarország, a hagyományaira és belső erőforrásaira építkező vidék megteremtése. Ehhez megítélésünk

szerint számos változtatásra van szükség. Elengedhetetlen, hogy a termőfölddel és a helyi természeti erőforrásokkal a helyi közösségek rendelkezzenek, ami nem képzelhető el egy **új földosztás, általános birtokrendezés, és az általános birtokmaximumra vonatkozó kivételek teljes körű megszüntetése** nélkül. Szükséges továbbá a szerkezetátalakítás, egy sokszínű és több lábbon álló mezőgazdaság kialakítása érdekében. Szintén hangsúlyt kell helyezni a vidék további **zöldítésére**, a biológiai sokféleség megőrzésére, az alkalmazkodó vízhasználatra, az ökológiai gazdálkodás elősegítésére, valamint a zöld energiatermelés ösztönzésére.

Programunk ötödik, **közteherviseléssel** foglalkozó fejezete az LMP adópolitikai elképzeléseit tartalmazza. **Munka- és környezetbarát, egyszerű és igazságos adórendszer** szeretnénk. Első prioritásunk a munka terheinek csökkentése, az alacsony keresetekre koncentrálva, progresszív személyi jövedelemadózás révén. Emellett jelentős egyszerűsítést és zöldítést hajtanánk végre a kisebb adók, díjak és járulékok eltörlése, az alapvető élelmiszerek és a tömegközlekedés áfájának csökkentése, és a széndioxid-adó bevezetése révén. A csökkenő bevételeket elsősorban zöld adókkal, az áfa-csalások ellehetetlenítésével, a korrupció visszaszorításával és jobb ellenőrzéssel ellensúlyozzuk. Az LMP számára fontos a társadalmilag felelős állami gazdálkodás, azaz az ország eladósodottságának a csökkentése, és hosszabb távon célunk az államadósság minimálisra szorítása, és az átlagosan „nullás”, azaz egyensúlyban lévő költségvetés.

A magyar oktatási rendszer jelenlegi problémáira – kormányzati szakszerűtlenség és túlzó állami szerepvállalás, a fenntartói és működtetői szerepek példátlanul túlbonyolított és pazarló modellje, több száz milliárdos költségvetés-megvonás, az intézményi és pedagógusi autonómia megszüntetése, s egy jóindulattal a harmincas éveket időző, avítt pedagógiai és nevelési értékrend erőltetése – ad választ programunk **oktatáspolitikával** foglalkozó fejezete. Az LMP ököpolitikai szemléletében a humán tőke fejlesztése kulcsfontosságú a társadalmi felemelkedéshez és összetartozáshoz. Ehhez egy minden elemében a részvételiségre és partnerségre építő kormányzati modellt képviselünk, amely nem egy központi akaratot diktál, hanem a helyi közösségek bevonásával keresi meg a megfelelő válaszokat a különböző szakpolitikák terén. Magyarországnak fel kell vállalnia, hogy jelenlegi ráfordításainál lényegesen többet fog az oktatásra fordítani – **hosszabb távon minden költségvetési 100 forintból 15–20 forintot kell oktatásra költeni!** Olyan országot szeretnénk, ahol a közösség mindenkinek lehetőséget ad képességei kibontakoztatására. Ahol az oktatási rendszer nem csak azokkal törődik, akiket társadalmi helyzetük erre predesztinál, hanem azokkal is, akiket körülményeik nem feltétlenül támogatnak képességeik kibontakoztatásában.

Az LMP választási programjának minden egyes fejezetében (az általános közpolitikai elképzelésektől kezdve az adópolitikán át az oktatáspolitikáig) érvényesülnek az

ökopolitika, és így a környezetvédelem szempontja is. Programunk következő három fejezete olyan területekkel foglalkozik, amelyek kulcsfontosságúak, ha zöld, fenntartható gazdálkodást szeretnénk a mai Magyarországon.

Programunk hetedik fejezete az LMP **környezetpolitikai** elképzeléseit tartalmazza. A rendszerváltás óta eltelt 24 év – és különösen az Orbán-kabinet elmúlt négy esztendeje – a környezeti értékek és a jövő gyorsított ütemű felélésével telt. A mi felfogásunkban az élő környezet mindannyiunk közös otthona, a mai és a jövő nemzedékek öröksége. Ahhoz, hogy a XXI. században Magyarország továbbra is lakható, önellátásra és önfenntartásra képes, vonzó és biztonságos hely maradjon, azonnali változásra van szükség. Fontos, hogy hazánkban „**zöld fékek és ellensúlyok**” komoly rendszerét üzemeltessük, hogy a jelen és a jövő generációk érdekei, ne pedig a mindenkori pártpolitikai akarat és a pártközeli oligarchák döntsék el, hogy hol és mi épül az országban. Szükséges az intézményi alapok megváltoztatása: **önálló zöldminisztériumra, független zöldhatóságra** van szükség. Az alkotmányban is szerepelnie kell az egészséges és biztonságos környezethez való állampolgári jognak, valamint a megelőzés elvének. Intézményesíteni kell az állampolgári részvételt és civil kontrollt a zöldügyekben.

Az LMP **energiapolitikai** elképzeléseit tartalmazó nyolcadik fejezetében arra a sajnálatos tényre próbálunk választ adni, hogy jelenlegi gazdaságunk és társadalmunk az olcsó és bőséges fosszilis energiára épül. A fosszilis energia azonban véges, egyre költségesebb, nem megújuló és környezetszennyező. Ebben a helyzetben elsősorban négy területre kell koncentrálnia a mindenkori hazai energiapolitikának: **az önrendelkezésre, a foglalkoztatásra, a társadalmi igazságosságra és a környezetvédelemre**. Ennek legfőbb eszközei a megfelelően, decentralizáltan alkalmazott megújuló energiaforrások, az energiahatékonysági beruházások és az energiaszegénység elleni küzdelem. **Az LMP továbbra is elutasítja a Paksi Atomerőmű bővítését**. Ezt a magyar társadalom jövője elleni vérlázító merényletnek tartjuk. Az atomenergia további térnyerése hazánkban az egyik legkomolyabb környezeti, gazdasági és társadalmi kockázatforrás, amivel szembe kell néznünk.

Programunk kilencedik, **közlekedéspolitikai** fejezete energiatakarékos és kevésbé környezetszennyező közlekedési módok előtérbe helyezésére koncentrálna. Ilyenek a tömegközlekedés, kerékpározás, gyaloglás, és a nullemisziós járművek. Javaslatokat fogalmazunk meg arra vonatkozóan, hogyan lehet a tömegközlekedésben többletforrások nélkül eredményt elérni. Mindennek azonban amellet végbemennie, hogy közben odafigyelünk rá, hogy a jó minőségű közút mindenki számára rendelkezésre álljon.

Végül, de nem utolsó sorban programunk tizedik, **nemzetpolitikai** fejezetében a modern Európában érvényesülő alapelvek (szubszidiaritás, lokalizmus, regionalizmus)

alapján hangsúlyozzuk a nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozó állampolgárok és közösségi szervezeteik jogát az őket érintő döntések meghozatalában és végrehajtásában való részvételre. Ugyanezen elvek alapján az LMP szolidáris a határokon túl élő magyarsággal, jogosnak tartjuk és támogatjuk a szomszéd államokban élő magyar közösségek önkormányzati törekvéseit egyéni, helyi és regionális szinten egyaránt. **A határokon túl élő magyarság a magyar nemzet alkotórésze, ezért az anyaország és a határokon túl élő magyarság közötti kapcsolatot a szolidaritás, a kölcsönös tisztelet és az egyenrangúság alapján kívánjuk alakítani.** Valljuk, hogy a magyar állam és a magyar társadalom fontos feladata a határokon túli magyarság önazonossága megőrzésének segítése, a nemzeti nyelv és kultúra művelésének támogatásával.

I. A jogállam és a parlamentarizmus helyreállítása -----

Helyzetelemzés

A 2010. évi országgyűlési választáson kétharmados többséget szerzett politikai pártok a 2011 áprilisában megalkotott Alaptörvénnyel, majd a decemberi, átmeneti törvénynek nevezett alaptörvény-kiegészítéssel teljessé tették az alkotmányosság, a demokratikus jogállam tartalmi garanciáinak lebontását. Ezen a helyzeten az Alaptörvény öt módosítása még rontani is tudott.

A kialakított közjogi keretek egy centralizált, autoriter vonásokat mutató állam jellegzetességeit mutatják: a jelenlegi alkotmányos berendezkedés korlátozza a népszuverenitást, mellőzi a jobbiztonság legfontosabb alapelveit, államcéláá degradálja a szociális biztonsághoz való jogot, valamint súlyosan rombolja a fékek és ellensúlyok rendszerét.

Az alkotmányozás az LMP alkotmánykoncepciójával, társadalomszemléletével szöges ellentétben állt: a fenntarthatósági elveket és a jövő nemzedékek szempontjait nem érvényesítette. Az állampolgári, társadalmi részvétel régóta szükséges kiterjesztése helyett a közvetlen demokrácia meglévő intézményeit is lebontotta.

Mi ezzel szemben az **ökoszociális piacgazdaság közjogi kereteit szeretnénk megteremteni**, amelyek között a fenntarthatóság és a jövő generációk érdekeinek figyelembe vétele kiemelt államcélok. Résztelen demokrácia helyett részvételi demokráciát szeretnénk, ahol a legitimitáció forrása a jól informált, egyenjogú polgárok részvétele a rájuk vonatkozó döntésekben, és ahol ez „nemzeti konzultációk” helyett tétre menő népszavazásokban és népi kezdeményezésekben nyilvánul meg.

A közjogi rendszer korrekciója

Távlati céljaink fenntartása mellett elsődleges fontosságúnak tartjuk azonban, hogy az alkotmányos demokrácia helyreállítása érdekében minden további alkotmányozási kísérletet megelőzően megtörténjen a közjogi rendszer korlátozott, reparatív jellegű korrekciója. Az LMP az Alaptörvény és a sarkalatos törvények felülvizsgálatát összeköti a hazai parlamentarizmus hagyományaihoz méltatlan, az eljárási garanciákat nyíltan semmibe vevő parlamenti működés felülvizsgálatával.

Ennek részeként mindenekelőtt helyre kell állítani a közvetlen demokrácia eszközeinek (a népszavazásnak és a népi kezdeményezésnek) a kiemelt helyét az államműködésben. Ma a nép teljes egészében ki van zárva abból, hogy az alkotmányozásban vagy az Alaptörvény

módosításában a közvetlen demokrácia legfontosabb eszközével, a népszavazással részt vegyen. Mi ezzel szemben abban hiszünk, hogy a nemzet legfontosabb közjogi kérdéséből, az alkotmányozásból a nemzet tagjait nem lehet kihagyni, ezért alkotmányos szabállyal elő akarjuk írni, hogy kétszázezer választópolgár kezdeményezésére megerősítő népszavazást kell tartani, ha a parlament új alkotmányt vagy alaptörvény-módosítást fogad el. Bevezetnénk a kötelező népszavazási tárgyak körét, tehát amely kérdésekben kötelező referendumot kiírni. Ilyen kérdésnek tartjuk: (i) a nemzeti vagyon körébe tartozó egyes vagyonelemek, (ii) az egyetemes közszolgáltatások nyújtásának magánkézbe adását; (iii) a költségvetés főösszegének meghatározott hányadát elérő fejlesztési programokat.

Az Alkotmány korrekciója – társadalmi szolidaritás, jogbiztonság, társadalmi részvétel

Az Alaptörvény a minden egyes polgárnak az önmagáért viselt felelősségének deklarálásakor elfelejtkezett azokról, akik nem képesek önmagukról gondoskodni. Egy modern alkotmányos demokrácia egyetlen polgárát sem hagyhatja éhen halni, az utcán megfagyni vagy orvosi kezelés nélkül szenvedni. Ezért az egyéni felelősségvállalással egyenrangú alkotmányos alapértékként nevesíteni kívánjuk a társadalmi szolidaritást, illetve vissza kell állítanunk a szociális jogoknak az Alkotmány alapján fennállt védelmi szintjét és ki kell mondani a lakhatáshoz, valamint a közszolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés jogát. Helyreállítjuk a szociális jogállamot!

A közjogi rendszerből hiányzik a visszaható hatályú jogalkotás tilalmának, a szerzett jogok védelmének és az új jogszabályok alkalmazására való kellő felkészülési idő követelményének valóban hatékony védelme. Mindezen követelményeket alkotmányba kell iktatnunk, egyben a jogalkotás reformjával megteremtjük a nyitott, valós társadalmi vitán és állampolgári részvételen alapuló jogalkotási eljárás kereteit is. Rögzítenünk kell továbbá a „felülalkotmányozás”, tehát annak a gyakorlatnak a tilalmát, amikor az alkotmányellenesnek nyilvánított jogszabályt a jogalkotó beemeli az alkotmányba.

A hatalommegosztás garanciáinak helyreállítása

Azonnali feladat a hatalommegosztás garanciáinak helyreállítása. Helyre kell állítani az Alkotmánybíróság hatásköreinek teljességét, vissza kell állítani az *actio popularis* jogintézményét, vagyis a korábbiakhoz hasonlóan ismét bármely polgár számára lehetővé kell tenni, hogy az Alkotmánybíróság előtt egy jogszabály megsemmisítését kezdeményezze. Helyre kell állítani a bírói függetlenség szervezeti garanciáit, törölni kell a Költségvetési Tanács vétőjogát, valamint a gazdaságpolitika terén szűkíteni kell a sarkalatos törvények körét. Ki kell zárni, hogy a közjogi tisztségviselők a megbízási idejük letelte után is hivatalban maradjanak.

II. Igazságos állam, igazságos piac – ökoszociális piacgazdaságot! -----

Helyzetelemzés

Ma Magyarországon az állam és a piac működése sok szempontból átláthatatlan, ellenőrizhetetlen, korrupt és igazságtalan. A választási programok nem számon kérhető reklámszövegek. A tisztességes, emberre és környezetre tekintettel lévő piaci verseny helyett a vadkapitalizmus korát éljük, ahol sokszor az állam és a vele szövetkezett oligarchák a legrosszabb rablókapitalista logika képviselői. Az adócsalás soha nem látott méreteket ölt, a közpénzek elköltése átláthatatlan és ellenőrizhetetlen, és máig nem néztünk szembe az ügynökkérdéssel.

Hazánk egyik legnagyobb problémája, hogy elmúlt években a társadalmi lecsúszás olyan méreteket öltött, amely a legkiszolgáltatottabbak esetében már-már visszafordíthatatlan folyamatokat indított el. A szociálliberális kormányok alatt elindult elszegényedés a Fidesz-KDNP kormányzása alatt drámaian fokozódott. A magyar társadalom a rendszerváltás óta nem volt annyira egyenlőtlen, mint ma – egyre több honfitársunk él kilátástalanságban, a társadalmi felemelkedés legkisebb esélye nélkül. Nem csupán morális kötelességünk megállítani és visszafordítani ezeket a folyamatokat, de ugyanilyen fontos annak figyelembe vétele is, hogy **gazdasági fejlődésünk záloga a szociális biztonság megteremtése.**

Ökoszociális piacgazdaságot! Igazságosság, átláthatóság, fenntarthatóság és számon kérhetőség, azaz a következménynélküliség felszámolása. Ezek a kulcsai annak, amit az LMP-ben a gazdaság és az állam szabályozásáról gondolunk. Ennek megfelelően a következő lépéseket tennénk:

- ◆ A versenyt úgy szabályoznánk, hogy az tekintettel legyen a környezetre és a társadalomra: a piaci szereplők és a társadalom bevonásával kialakított szabályokon nyugvó, korrekt verseny legyen, ne vadkapitalizmus!
- ◆ A cégekkel való rosszhiszemű ügyeskedést (lásd áfa-csalások) visszaszorítanánk, az adócsalókat ne illesse meg a szabad cégalapításhoz fűződő jog!
- ◆ Az adócsalásokat minden szinten elítélendőnek tartjuk; ugyanannyira fontos a nagy adózók visszaéléseinek felszámolása, mint mindenki másé – ellentétben a jelenlegi adóhivatali gyakorlattal, amely főleg a kis- és középvállalkozások vegzálását jelenti.
- ◆ Ahol nem indokolt a verseny, ott kőkemény átláthatósági szabályokat kényszerítenénk a „non-profitá” tett szolgáltatókra!
- ◆ Korrupcióellenes csomagot dolgoztunk ki és vezetnénk be, amely szerint megerősítenénk az ellenőrző szerveket, átláthatóvá tennénk a párt- és kampányfinanszírozást, valamint a köztulajdonban álló vállalkozások működését és a közpénzek elköltését; következetesen érvényesítenénk az átláthatóság és az

információszabadság elveit, és csökkentenénk a közpénzek elköltésekor fellépő korrupciós lehetőségeket, kockázatot.

- ◆ Társadalompolitikai elképzeléseink legfontosabb célja, hogy a társadalmi felemelkedés lehetőségét az állam mindenki számára biztosítsa, függetlenül az egyén társadalmi helyzetétől. Olyan országban szeretnénk élni, ahol a közösség támogatása mellett mindenki kibontakoztathatja képességeit!

A fenti, a szabályozási rendszert átalakító nagy lépések mellett szükség van néhány további, a társadalom számára ma különösen jelentős ügy felkarolására is. Ilyen ügy például a **(deviza)hitelezés** problémája és a **lakhatás jogának** kérdése.

- ◆ A hitelezés esetén a különböző banki trükkök lenyesegetése mellett bevezetjük az „**elsétálás jogát**”, azaz a zálogtárgy árverezésével a hitel lezáródik, a banknak további követelése az adós felé nem lehet.
- ◆ **A lakhatást alapjoggá tennénk.** Ehhez a meglévő és kialakítandó szociális bérlakásokból, valamint a nemzeti ingatlanalapból egy egységes, nyilvános lakásügyi adatbázist hoznánk létre, ami annak is segítene, aki feljebb lépne a létrán, de annak is, akit az utcára kerülés réme fenyeget.

1. Akadálymentesítsük a politikai részvételt!

A pártok elszámoltathatósága mellett fontosnak tartjuk, hogy **akadálymentesítsük a politikai részvételt!** Technikailag már megoldható, hogy interneten keresztül is lehessen szavazni az országgyűlési választásokon – ez különösen a külföldön élő, vagy a választások alatt nem a lakóhelyükön tartózkodó állampolgárok szavazásának elősegítése miatt fontos politikai esélyegyenlőségi kérdés.

2. Fenntarthatóságra ösztönző szabályozási környezetet!

Legyen más az állam! Gondoskodjon a környezeti és társadalmi fenntarthatóságról. E feladatát csak akkor tudja ellátni, ha kellő módon szabályoz, tilt, ellenőriz, illetve képes gazdasági szereplőként, szociális biztonságot nyújtó szervezetek működtetőjeként is megjelenni.

Ahol verseny van, ott korrekt verseny legyen, ne vadkapitalizmus!

A fenntarthatóság követelményének csak akkor lehet eleget tenni, ha az állam **féken tartja a vadkapitalizmust: a környezet, a dolgozók és a fogyasztók kihasználását.** Ennek érdekében szabályozni, tiltani és ellenőrizni kell, valamint biztosítani a lehető legátláthatóbb működést mind a gazdasági szereplők, mind önmaga esetében.

Ahol a **verseny** lehetősége adott, annak **tisztaságát** biztosítani kell, és egyben el kell érni, hogy a gazdaságilag „jó” döntés egyben a fenntarthatóság szempontjából is jó döntés legyen. Az ezt támogató adópolitika külön fejezet tárgya, a szabályozásnak emellett erőteljesen fel kell lépni a normaszegőkkel (pl. szennyezők, adócsalók, feketén dolgozatók) szemben: szakítani kell azzal a „hagyománnyal”, hogy Magyarország következmények nélküli ország.

Ma Magyarországon sajnos tiszta verseny nem lehetséges ott, ahol az adott ágazat állami gyámság alá kerül, ami a Fidesz nyomulása során több helyen is előfordult az utóbbi években. Az államnak semmi keresnivalója olyan ágazatokban, piacokon (pl. ok, bankok, távközlés), ahol a verseny indokoltabb.

A tiszta verseny része a **korrekt munkaerőpiaci viselkedés** is. Itt az LMP a legfontosabb partnernek a szakszervezeteket tekinti. Ahhoz, hogy fejlett, nem megfélemlíthető, európai szintű érdekvédelem alakulhasson ki, fontos a **szakszervezetek anyagi függetlenségének** biztosítása – ennek azonban együtt kell járnia a minőségre, hasznosságra törekvéssel. Emiatt a személyi jövedelemadóból felajánlható **2x1%**-ot a bevezetendő egységes jövedelemadó **3x1%**-ára növelnék, és egyben eltörölnék azt a megkötést, ami megszabja, hogy az 1-1%-okat mire kell felajánlani. Ezzel lényegében versenybe kerülnének egymással az egyházak, a civil szervezetek és a szakszervezetek. A 3x1%-ot még a kedvezmények érvényesítése előtt kell kiszámítani, ellenkező esetben például a gyerekesek kevésbé tudnák támogatni a civil szférát, mint akiknek nincs gyerekük. Ezzel a társadalom olyan rétegeihez jut el az érdekvédelem, ahol eddig nem volt rá keret. A megerősödött szakszervezetek szakértelmükkel és pontos helyismeretükkel hatékonyabban léphetnek fel a visszaélésekkel szemben. A kieső adót a hatékonyabb bértárgyalások kompenzálják, a jelenleg érdekképviseleti tagdíjat fizetők a változást béremelésként éreznék, ami tovább élénkítené a gazdaságot.

A fentiek fontos kiegészítője a **jól informált vásárló**: különösen a szolgáltatások piacán fontos, hogy az egyes ajánlatok könnyen összehasonlíthatók, átláthatók legyenek.

Lényeges kérdés, hogy szerintünk a **vállalkozás szabadsága korlátozható, ha azzal visszaélnek**. Nem elfogadható, hogy az áfa-csalás ügyben érintett cégek százai úgy kerülnek megszüntetésre, hogy maga a tevékenység nyugodtan folyik tovább egy újonnan alakított cégben. Az sincs rendben, hogy egyes iparágakban alig találni megfelelően bejelentett munkavállalót. A gazdasági társaságokról szóló törvényben ugyan vannak korlátozások arra vonatkozóan, hogy milyen jogsértések után nem lehet az emberből vezető tisztségviselő, de ez láthatóan elégtelen. Már a cégbejegyzésnél is szigorúan ellenőrizni kéne a tulajdonos előéletét, és szükség esetén megtagadni a bejegyzést. Ezért a következő **lépéseket** tennénk:

1. Minden cégnél legyen egy tisztségviselő, aki személyében felelős a cég személyzeti ügyeiért. Amennyiben fekete foglalkoztatást, vagy egyéb súlyos munkaügyi jogsértést

- tárnak fel a cégnél, ennek az embernek 5 évig korlátozzuk a jogát, hogy tulajdonos legyen vagy tisztséget vállaljon bármilyen cégben.
2. Minden cégnél legyen egy tisztségviselő, aki személyében felelős a cég pénzügyeiért. Amennyiben adócsalást vagy egyéb súlyos pénzügyi visszaélést tárnak fel a cégnél, ennek az embernek 5 évig korlátozzuk a jogát, hogy tulajdonos legyen vagy tisztséget vállaljon bármilyen cégben.
 3. Minden cég vezetője személyében felelős azért, hogy a cég a székhelyén folyamatosan elérhető legyen. Amennyiben ezt nem biztosítja, a cég kényszertörlesztés alá kerül, a vezetőnek pedig 5 évig korlátozzuk a jogát, hogy tulajdonos legyen vagy tisztséget vállaljon bármilyen cégben.
 4. Feketemunka alkalmazása esetén a felelősség elsősorban a munkaadót terhelje!

Ha egy cégnél nem neveznek ki felelősöket, akkor kft-knél az ügyvezető, bt-knél a beltag a felelős. Visszaesők esetén az 5 éves korlátozást 10 évre kell emelni.

A cégek korrektségét a fenti zéró tolerancia alkalmazása mellett a piac is javítani tudja. Ehhez a cégnyilvántartást a XXI. század követelményeihez igazítanánk (jó kereshetőség több paraméter alapján, használható felület, bővebb adatok).

Ahol nincs verseny, ott erős szabályozás legyen, ne extra profit a társadalom kárára!

A szolgáltatások, különösen közüzemi szolgáltatások (pl. áram, víz, gáz) esetén gyakori eset, hogy csak egyetlen szolgáltató létezik.

Ahol lehetséges, ott úgy kell alakítani a feltételeket, hogy a **verseny legalább korlátozottan megjelenhessen**. Ilyen ágazat például az energetika: bár az elosztó hálózat egységes, a termelők (akár az egészen kicsik), és a kereskedők közötti verseny közel sem lehetetlen, csak megfelelően meg kell nyitni a hálózatot.

A **nagy közüzemi szolgáltatók esetében a verseny csak mesterséges lehet**. Áraik hatósági árák, azokat nem alakíthatják szabadon. Profitjuk tehát csak a költségek lefaragásán múlik, amely sajnos éppúgy történhet a minőség rovására, vagy a vagyon felélésével, mint a hatékony működéssel. Mindezek miatt az LMP egyetért azzal, hogy a **közüzemi szolgáltatások nonprofit szervezetek legyenek**: természetesen a non-profit megjelölést úgy értve, hogy bevételeikből a szolgáltatás és a szolgáltatási technológia korszerűsítésére is maradjon elegendő pénzüik, a bevétel tehát ne csupán a túlélésre legyen elég. A közüzemi szolgáltatók esetében az állami-önkormányzati tulajdon nem ördögtől való: amennyiben az **átláthatóság** biztosítva van, úgy a hatékonyság sem kell, hogy az állami cégeknél „megszokott” alacsony szinten maradjon.

Fontos, hogy az **energiahordozók felhasználói költségeinek meghatározása a tényleges beszerzési ár (energiapiaci árak) és a szállítók, elosztók és szolgáltatók indokolt költségeinek figyelembe vételével történjen.** Ehhez azonban sokkal jobban át kell látni, hogy az elszámolt költségek közül melyek mondhatóak indokoltnak. Ezt az átvilágítást – az alább taglalt átláthatósági szabályok mellett – szándékunkban áll megtenni minden egyes monopol iparág esetében.

Érdekes kérdés még, hogy amennyiben a szolgáltatóktól elvárjuk a hatékony működést, akkor azt miért nem várjuk el az állami hivataloktól, az okmányirodáktól kezdve az önkormányzatokon át a minisztériumokig. Itt a működés hatékonyságának növelése érdekében elsősorban a folyamatok újraszabályozására kell koncentrálni. Érthetetlen például, hogy a XXI. században egy átlagember 5-6 különböző kártyával és igazolvánnyal kell, hogy rendelkezzen, de az is, hogy lényegében minden ügyét papíralapon, személyesen megjelenve kelljen intéznie. Egy ezzel kapcsolatos átvilágítás, és ezt követő, az átvilágítás során feltárt problémákra választ adó újraszabályozás amellet, hogy az állampolgároknak sok bosszúságot spórolna meg, komoly költségmegtakarítást is eredményezhet. Az így felszabaduló források más szervezetekhez, területekhez csoportosíthatók át.

3. Teljes átláthatóságot, a korrupció visszaszorítását!

Ha máshonnan nem, a választási kampányokban elköltött milliárdokból, majd a holdudvarhoz tartozó cégek árbevétel-növekedéséből nyilvánvaló a politika és a gazdasági elit törvénytelen összefonódása. Ez nem a Fidesz uralma alatt kezdődött, de mára olyan fokra ért, ahol egész ágazatok kerültek kisajátításra. A következmények nélküli politikai korrupció, az urambátyám gazdasági „modell” aláássa a demokratikus intézményrendszerbe vetett bizalmat és a gazdaság működését is, mert aláássa a becsületes versenyt.

Nem az ország a korrump, csak néhány ember: van még remény!

Magyarország önmagában már attól is sokkal jobb hely lehet, ha a korrupcióban vagy annak eltűrésében az elmúlt két évtizedben már bizonyított politikai szereplők, barátai és üzletfelei végre kiveszik a kezüket az adófizetők zsebéből. Ahhoz azonban, hogy a magyar emberek elhiggyék, hazájukban tisztességes munkával, szorgalmukkal és tehetségükkel is boldogulhatnak, először meg kell mutatnunk, hogy a jogszabályok egy jogállamban valóban mindenkire egyformán vonatkoznak. Ehhez mindenekelőtt a jogalkotást kell a feje tetejéről a talpára állítani: a törvények tartalmát nem az oligarcháknak, hanem az ellenük való közdelemnek fogjuk alárendelni. Ezért ismét érvényesíteni szükséges a törvényalkotási eljáráshoz kötődő alkotmányos garanciákat, megszüntetni a kivételes sürgős eljárásokat,

visszaszorítani a képviselői önálló törvényjavaslatokat és a vita nélküli elfogadást biztosító, a Házzsabálytól való eltérés alkalmazását.

Az ellenőrző szervek megerősítése

Közjogi beavatkozásként meg kell erősíteni az ellenőrző szerveket, a politikai elitet érintő ügyekben újraszabályozni a nyomozati hatásköröket és megerősíteni a feljelentői pozíciót. A közszféra törvényes, visszaélésmentes működését felügyelő szervek maguk sem lehetnek ellenőrizetlenek, a korrupcióra vonatkozó bejelentéseket pedig az Állami Számvevőszéktől, az ügyészségtől kezdve az adóhatóságon át a kormányhivatalokig és az önkormányzatokig, mindenki köteles kell, hogy legyen érdemben kivizsgálni. Az ellenőrző szervek megerősítése mellett elő kell írni azok jelentéseinek, megállapításainak teljes nyilvánosságát. Ismét ombudsmani hatáskörbe kell utalni az információszabadsággal összefüggő ellenőrzési jogköröket, valamint érdemi felülvizsgálati lehetőséget biztosítani az adatok minősítésével kapcsolatban. A Számvevőszéket a korrupció elleni harc központjává kell tenni!

A párt- és kampányfinanszírozás átláthatósága

Rendezni szükséges végre a párt- és kampányfinanszírozást, betemetni a rejtett pártfinanszírozást és a közpénzek ezt megalapozó kicsorgatását lehetővé tevő csatornákat. Szét kell választani a pártok működési és kampánykiadásait. A pártok a kampányfinanszírozást kizárólag egy elkülönített és nyilvános kampányszámláról végezhessek! Megszüntetendő viszont annak a lehetősége, hogy a mindenkori kormánypártok egyoldalúan dönthessenek a pártok állami finanszírozásának mértékéről. A hirdetési cégek politikai kampányban kizárólag a nyilvánosan közzölt listaárral dolgozhatnak! Korlátozni kell a céges adományokat, és adókedvezménnyel segíteni a magánadományozást, melynek nagyobb nyilvánosságot kell biztosítani.

Fel kell számolni a jelenlegi politikai elit bebetonozását célzó pártalapítványi finanszírozást, valamint a mindenkori kormányzó erőket segítő kormányzati önmarketinget, a kormányzati kommunikációs tevékenységet pedig általánosságban is keretek közé szükséges szorítani. Népszavazási kampányok során az állami szervek tényalapú, objektív és kiegyensúlyozott tájékoztatási tevékenységet kell, hogy végezzenek. Fel kell számolni az állami szervek, valamint a média- és hirdetési piac szereplőinek átláthatatlan összefonódásait: állami médiavásárlás esetében csak nyilvános közbeszerzést szabad megengednünk, a köztulajdonban álló gazdasági társaságok közül pedig csak az vásárolhasson médiafelületet, amelyik verseny piacon kínál fogyasztói szolgáltatásokat.

Köztulajdonban álló vállalkozások, közpénzek

Vissza kell szorítani a klientúrarendszert a köztulajdonban álló cégeknél, a többségi állami és önkormányzati tulajdonú cégek esetében felelős, egyszemélyi vezetést kialakítani, megerősíteni a felügyelő bizottságok független ellenőrző szerepét, illetve megszüntetni a kifejezetten a beruházói érdekek egyoldalú kiszolgálására létrehozott szabályozásokat, mint amilyen a kiemelt nemzetgazdasági beruházások engedélyeztetésének jelenlegi rendszere. Radikálisan korlátozni kell az egyedi döntésen alapuló állami támogatásokat: szigorítani a költségvetési tartalékok felhasználására vonatkozó szabályokat, minimalizálni a Kormány és a miniszter diszkrecionális jogkörében hozott döntése alapján kifizethető közpénzek volumenét. Korlátozni szükséges az állami és önkormányzati tulajdonú cégek szponzorációs és közcélú támogatási tevékenységét, és az így felszabaduló forrásokat szakmai szempontok alapján működő támogatási rendszerekben kell elosztani.

Átláthatóság, információszabadság

Következésképpen érvényesíteni kell az átláthatóság követelményét. Jelentősen ki kell bővíteni a kötelezően közzéteendő adatok körét, megteremteni ezek kereshetőségét és a közzététel elmaradásának hatékony szankcióit. Az eljárások érvénytelenségének szankciója mellett közzé kell tenni az állami szervek és az önkormányzatok magánjogi szerződéseit, a közbeszerzési pályázati eredményeket, valamint a mérlegelési döntések indokait, az állami és önkormányzati vagyon értékesítésére, működtetésére, hasznosítására kiírt pályázatokat, pályázati eredményeket és indoklásukat, a megkötött szerződéseket.

Komoly büntetőjogi fenyegetést kell kialakítani a közhatalomnak a közérdekű adatokkal visszaélő gyakorlóival szemben. A zárt ülés elrendelésére vonatkozó szabályozás szigorításával is növelni szükséges az önkormányzatok működésének átláthatóságát. Ki kell zárni a nem átlátható tulajdonosi szerkezetű gazdasági társaságokat a közbeszerzések mellett az állami támogatásokból és az állami szervekkel kötött egyéb szerződésekből is. A szindikátusi szerződések keretek közé szorítása érdekében elő kell írni, hogy csak a nyilvános társasági szerződés felhatalmazása esetén köthető ilyen. Javítani szükséges az oknyomozó újságírás feltételeit, kiterjeszteni a közszereplők tűrési kötelezettségét a nagypolitikában és a helyi (akár egyesületi, társasházi) nyilvánosságban egyaránt, egyértelműen mentesíteni kell a sajtószerveket a kártérítési felelősség alól a tényszerű tudósítások tekintetében, továbbá kiterjeszteni az újságírói forrásvédelem alá tartozó adatok körét.

Korrupciós helyzetek és kockázatok kezelése

Fel kell készíteni a jogalkalmazókat a korrupciós helyzetek és kockázatok kezelésére. Érdemi, absztrakt fejtegetések helyett az adott hivatás és munkakör esetében valóban fennálló korrupciós kockázatokra koncentráló korrupcióellenes képzésekkel szükséges felkészíteni a bírói kart, az ügyészséget, a nyomozó hatóságot, valamint a közigazgatási kart.

A közbeszerzések korrupciós kockázatának csökkentése

Javítani szükséges a közbeszerzési szabályokon: egyszerűsíteni a közbeszerzési törvényt, minimálisra szorítani a kivételeket, a formai kizárási okokat, korlátozni a mérlegelési jogköröket, valamint biztosítani a részt vevő vállalkozások tulajdonosi szerkezetének átláthatóságát. Az egyszerűsítés nem a kiíró, hanem a versengő ajánlattevők helyzetének megkönnyítésére, az önkényes jogalkalmazásból fakadó kockázatok minimalizálására kell, hogy irányuljon. Online adatbázissal bárki által összehasonlíthatóvá és elemezhetővé kell tenni a beérkezett ajánlatokat, az indokolásokat, a nyertessel megkötött szerződést, illetve az ajánlattevő vállalkozások tulajdonosi szerkezetét. Rendezni kell az uniós támogatási szerződések közjogi státusát és biztosítani a kedvezményezettek jogorvoslati jogát. Az uniós források felhasználásánál csökkenteni szükséges az egyedi döntéseken nyugvó, kiemelt projektek túlsúlyát.

Korrupcióellenes etikai kódexek

Közszolgálati etikai kódexet dolgozunk ki, és javasoljuk a szakmai, valamint üzleti etikai kódexek megalkotását. Meggyőződésünk, hogy a korrupció-ellenes fellépés kiindulópontja a korrupciós magatartásokat tiltó jogi és etikai normák tudatosodása. A kódex elvi deklarációk helyett gyakorlatorientált, érdemi követelményeket is tartalmazó szabályokat kell tartalmazzon, például az ajándékok, meghívások elfogadásának korlátai, a közszféra elhagyása esetére szóló szabályok vagy a közszolgálati tisztviselők és a magánszférabeli ügyfelek alkalmazottai közötti magánéleti kapcsolatok feltárása tekintetében.

Összeférhetetlenség, vagyonynyilatkozatok

Felül kell vizsgálni a teljes összeférhetlenségi és vagyonynyilatkozat-tételi szabályrendszert, különösen a helyi önkormányzati képviselők jogállása, illetve a költségvetési szervekkel pénzügyi kapcsolatra lépők tekintetében. Ki kell mondani a helyhatóság összeférhetlenségét a helyi önkormányzat tulajdonában álló ingatlanokat, cégeket érintő ügyekben. A vagyonynyilatkozatok vonatkozásában meg kell fordítani a bizonyítási terhet: a nyilatkozattevőnek kell bizonyítania a nyilatkozatában foglaltak valódiságát.

A közhatalmi szervekkel állandó polgári jogi kapcsolatban álló, a döntés-előkészítési folyamatokban részes személyek jogállását közelíteni kell a köztisztviselőkéhez. Szabályozni kell az ún. „forgóajtó-jelenséget”, azaz azokat a helyzeteket, amikor a közszolgálatból kilépett személy lép fel korábbi munkáltatója (vagy munkáltatója által felügyelt szerv) beszállítójaként, vagy végez a korábbi munkáltatója által felügyelt gazdasági tevékenységet. A korrupció-mentes közszférának előfeltétele a tervezhető közigazgatási életpálya visszaállítása, ezért helyre szükséges állítani a köztisztviselői alkalmazás személyi garanciáit és a közigazgatáson belül

egyértelmű határvonalat húzni a szakmai és a politikai pozíciók, a szakmai és a politikai irányítás között.

A bejelentők tényleges védelme

A büntetőjogban olyan változásokat kell megvalósítani, amelyek csökkentik az állampolgár ellenérdekeltségét a közbizalom elleni cselekmények feltárásában és növelik az engedélyező hatóságok felelősségét. A korrupcióellenes fellépés akkor lesz hatékony, ha valóban megvédjük a bejelentőt.

Átlátható és részvételi jogalkotás

Háttéralkuk helyett érdemi és nyilvános egyeztetésre kell alapozni a jogalkotást. Törvényben szükséges szabályozni a legális társadalmi és gazdasági érdekérvényesítés formáit. A szabályozás és a kibúvók által teremtett versenyelőnyök, illetve a kisvállalkozások alkalmazkodását nehezítő költségek csökkentése érdekében meg kell erősíteni az üzleti szférát érintő jogszabályalkotás külső ellenőrzését. Ennek érdekében rögzíteni és meghosszabbítani szükséges a tervezetek egyeztetésének kötelező minimális időigényét, pontosítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek kikényszerítik és elősegítik a társtárcák, a versenyhivatal és az érintettek szabályozott, nyílt konzultációját. Érdemi ügyekben ki kell zárni az eljárási garanciákat megkerülő, így a képviselői önálló javaslatokon alapuló vagy az Országgyűlés Házszabályát egyébként megkerülő törvényalkotást. A jogszabályváltozásokat egyetlen ingyenesen hozzáférhető portálon, könnyen áttekinthető formában, közérthető megfogalmazásban kell közzétenni. Meg kell szüntetni a gazdasági érdekcsoportok lobbizási lehetőségét a hatósági eljárásokban.

A jogrendszer személytelenítése

Személyteleníteni kell a jogrendszert, azaz olyan felülvizsgálatot elindítani minden jogszabály tekintetében, amely a szankcionáló, engedélyező és támogatást nyújtó állami, önkormányzati funkcióknál visszaszorítja az egyszemélyi mérlegelést és a személytelenebb, normatív folyamatokat erősíti.

A következménynélküliség felszámolása

Fel kell számolni a következménynélküliséget! Évente „fehér könyvben” kell feltárni és bemutatni a megelőző év közbizalmat gyengítő ügyeinek valós hátterét. A még elévülési időn belül lévő korábbi esetekben – a Gripen-ügy, a STRABAG-ügy és más, túlrazott közbeszerzések, a Közgép, a Publimont, illetve a Simicska- és a Nyerges-birodalom más cégeinek közbeszerzés ügyei, az állami és önkormányzati szféra hirdetési, szponzorálási és támogatási gyakorlata stb.

– minden törvényes eszközzel kezdeményezni és segíteni kell a nyomozó hatóságok és ellenőrzési szervek, uniós források érintettsége esetén az európai uniós ellenőrzésért felelős szerveinek, míg külföldi szereplők érintettsége esetén az adott állam nyomozó hatóságainak munkáját.

Másrészt a rendelkezésre álló információk alapján, az állami archívumokat megnyitva – ha kell, minősítéseket megszüntetve – fel kell tárni a nyilvánosság számára az elmúlt két évtized közbizalmat rongáló ügyeinek hátterét.

Harmadrészt elő kell írni a mindenkori kormány számára, hogy évente „fehér könyvben” adjon számot a megelőző évben a sajtóban a kormányzati tevékenységet illetően felmerült korrupció-gyanús ügyek hátteréről, valamint az elkövetett, bírósági szakba került és jogerős elítéléssel végződött bűncselekményekre vonatkozó statisztikai adatokról.

4. Biztosítsuk a társadalmi felemelkedés lehetőségét mindenki számára, függetlenül az egyén társadalmi helyzetétől! Aktív szociálpolitikát!

Az LMP társadalompolitikájának legfontosabb célkitűzése, hogy a társadalmi felemelkedés lehetőségét az állam mindenki számára biztosítsa, függetlenül az egyén társadalmi helyzetétől. Olyan országban szeretnénk élni, ahol a közösség támogatása mellett mindenki tehetsége és szorgalma függvényében valósíthatja meg céljait.

Jóléti politikánk legfőbb célja a szociális biztonság megteremtése mindenki számára. Az LMP egy olyan XXI. századi Magyarországot kíván, ahol mindenki számára biztosított az emberhez méltó megélhetés és lakhatás, ahol a szociális biztonsághoz való jog nem érdem, hanem alapvető társadalmi követelmény. Olyan országot szeretnénk, ahol senki nem maradhat ellátás nélkül, senkit nem hagynak az út szélén. Magyarországon a szociális biztonság legyen újra alkotmányos alapjog!

Rövidtávon **fel kell számolni az egyre többeket érintő mélyszegénységet, hosszabb távon pedig el kell érni, hogy senki ne éljen a létminimum alatt.** Alapvető szükségleteiben senki se szenvedhessen hiányt. A szociális biztonság alapvető szintjét és a megfelelő munkaösztönzést egy olyan rendszer tudná egyaránt garantálni, ahol a munka nélkül maradó egyéneket és családokat az állam nem hagyja a létminimum alá kerülni, és ahol a minimálbér a létminimum szintjének legalább másfél-kétszerese. Hosszú távon csak ez lehet társadalompolitikai célkitűzéseink minimuma!

A jóléti politika feladata nem csupán a szociális biztonság garantálása. **Az LMP szerint a szociálpolitika aktív támogatás, társadalmi beruházás, a humántőke fejlesztése.** Az oktatás, az innováció, a kultúra, az egészségügy, a lakhatás, az aktív szociálpolitika és a

fogyatékosággal élők segítése mind-mind annak a szélesebb társadalompolitikának a részei, amelynek fókuszában az ember, mint legfőbb érték áll. A társadalmi jólét növekedése leginkább a humán tőke fejlesztésén keresztül valósítható meg.

Összetartó társadalom nélkül nincs versenyképes gazdaság. Az elmúlt években a társadalmi lecsúszás olyan mértéket öltött, amely a legkiszolgáltatottabbak esetében már-már visszafordíthatatlan folyamatokat indított el. A szociálliberális kormányok alatt elindult elszegényedés a Fidesz-KDNP kormányzása alatt drámai mértékeket öltött. A magyar társadalom a rendszerváltás óta nem volt annyira egyenlőtlen, mint ma. Nem csupán morális kötelességünk megállítani és visszafordítani ezeket a folyamatokat, de ugyanilyen fontos annak figyelembe vétele is, hogy **gazdasági fejlődésünk záloga a szociális biztonság megteremtése.**

Magyarország legfontosabb társadalmi-gazdasági problémája az európai szintet messze alulmúló foglalkoztatottság. Több százezer embert lehetne megfelelő foglalkoztatás- és szociálpolitikai eszközökkel visszasegíteni a munkaerőpiacra. **A nehezen foglalkoztatható vagy a munkaerőpiactól hosszú ideje távol lévő társadalmi csoportokat csak összehangolt és komplex, célzott politikával lehet visszasegíteni a munka világába. Kényszerítő eszközök helyett ösztönzésre és támogatásra van szükség.**

Társadalmi beilleszkedési jövedelmet biztosítanánk a tartósan munkanélküli álláskeresőknél és a munkanélküli fiatal pályakezdőknél. Az aktív korúak jelenlegi segélyezési rendszerét felváltó új típusú juttatás meghatározott feltételek esetén vehető igénybe. Csak olyan feltétel szabható, amely az egyén foglalkoztathatóságát közvetlenül javítja – például képzésben való részvétel. A társadalmi beilleszkedési minimumjövedelem összege az LMP által javasolt minimálbér 50%-a, vagyis 46 ezer forint, amely munkahelykereséssel összefüggő utazási költségtérítéssel kiegészíthető.

Azok az aktív korúak, akik a foglalkoztathatóságuk javítását szolgáló feltételek teljesítését nem vállalják, a jelenlegi segélyeknél magasabb, de a társadalmi beilleszkedési jövedelem összegét el nem érő **szociális minimumjövedelemre** jogosultak. A garantált minimumjövedelem bevezetésének célja, hogy a rendszert átláthatóbbá tegye, és minden rászoruló és munkanélküli szociális ellátásban részesülhessen. Senkit nem szabad az út szélén hagyni.

Kormányzati garanciának kell biztosítania azt, hogy az állami, önkormányzati és különösen az uniós forrásokat igénybe vevő nagy értékű beruházások pályázati tenderei tartalmazzanak olyan előnyben részesítő opciót, amely a beruházás közvetlen környezetéből vagy a legközelebbi hátrányos helyzetű kistérségekből történő munkaerő-felvételt segíti elő.

Az ökopolitika nem eleve elutasító a közmunkaprogramokkal szemben. **A közmunkának azonban a foglalkoztatott szemszögéből is értelmesnek és megélhetőnek kell**

lennie. Mindez csak megfelelő bérezés esetén valósul meg, illetve akkor, ha a közmunkaprogram lehetőséget biztosít a személyes fejlődésre, képzésre, álláskeresésre.

Ugyanakkor a közmunka dominanciáját az aktív munkaerő-piaci eszközökön belül egyértelműen meg kell szüntetni. Az LMP csökkentené az aránytalanságot az aktív eszközök között. Minden munkanélküli számára **megfelelő szolgáltatáscsomagot kell felajánlani**, amely az egyéni igényekhez és szükségletekhez alkalmazkodik.

A gyermekek egészséges fejlődésének biztosítása az LMP szívégye. Elfogadhatatlan, és a magyar gazdaság jelenlegi teljesítőképessége mellett teljesen indokolatlan is, hogy akár egy gyermek is nélkülözzön hazánkban. **A gyermekszegénység felszámolását a gyermekéhezés megszüntetésével kell kezdeni.** Jelenleg több százezer rászoruló gyermek étkezése bizonytalan iskolaidőn kívül. Kötelező önkormányzati feladattá tennék a rászoruló gyermekek étkezésének biztosítását. A költségek fedezésére 100%-os állami támogatást lehessen igényelni.

5. A megváltozott munkaképességűek munkaerőpiaci integrációja

Az LMP elkötelezett a megváltozott munkaképességű személyek munkaerő-piaci részvételének növelése mellett. A foglalkoztatásukhoz nyújtott költségvetési támogatások szabályait felül kell vizsgálni, hogy az valóban ösztönözze a munkáltatókat a minél eredményesebb rehabilitációra (pl. a támogatásnak fokozatosan egyre nagyobb aránya függjön a sikeres rehabilitációtól). Emellett meg kell vizsgálni egy biztosítási elvű rokkantnyugdíj-rendszer bevezetésének lehetőségét.

Választhatóvá kell tenni a foglalkoztatók számára, hogy a személyre szabott rehabilitációhoz rehabilitációs szolgáltatók által nyújtott professzionális szolgáltatásokat vehessenek igénybe.

A megváltozott munkaképességű álláskeresők munkaerő-piaci reintegrációjában bizonyítottan eredményes szolgáltatóknak kiszámítható, stabil finanszírozást szükséges biztosítani. Az uniós forrásokon túl hazai költségvetési támogatást kell nyújtani a kapacitásbővítéshez, valamint a területi lefedettség javításához. A rehabilitációs szakigazgatási szervek civil szolgáltatókkal való együttműködésével segíthető a minél sikeresebb rehabilitáció.

Figyelembe véve a jogosultak tisztességes eljáráshoz való jogát, leállítanánk a megváltozott munkaképességűek erőltetett menetben zajló felülvizsgálatát. Emellett törvényi határidőkkel, és a határidők elmulasztása esetén szankciókkal biztosítanánk, hogy a megváltozott munkaképességű személyek állapotának felmérését végző, és az ellátásokra való jogosultságot megállapító intézményrendszer betartsa az ügyintézési határidőket.

Méltányosabbá kell tenni a rokkantsági ellátások rendszerét, és eltörölni a rokkantsági ellátottak kereseti, valamint a rehabilitációs ellátottak munkaidő-korlátját, ezzel is ösztönözve a munkavállalásukat. Szintén szükséges felülvizsgálni az ellátásokra való jogosultság szabályait.

El kell végezni a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvény – ebben a ciklusban elmaradt – átfogó felülvizsgálatát, az ENSZ Egyezmény rendelkezéseivel összhangban. Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló törvény valamennyi kötelezettjére ki kell terjeszteni az ésszerű alkalmazkodás és az egyetemes tervezés követelményét.

Valódi, számonkérhető módon kell szabályozni a közintézmények és a közösségi közlekedés akadálymentesítésének kötelezettségét. Törvényi szinten garantálnánk az Országos Fogyatékosügyi Tanács működését. Visszaállítanánk az Országos Fogyatékosügyi Program végrehajtása feletti parlamenti kontrollt.

6. Méltányos megoldást a devizahitelezésben!

A devizahitelezés hazai problémája jól példázza az emberek jogi kiszolgáltatottságát, a szerződéskötések erőfölényen alapuló rendszerét. Mindezt még tetézte az elmúlt évek helytelen politikája. Elfogadhatatlan az adósok közti különbségtétel: a tehetősebb és a bajban lévő devizahitelesek közti különbségtétel ugyanúgy káros, mint a devizahitelesek előnyös helyzetbe hozása a forintHITELESEKSEL szemben.

A forint gyengülése jelentősen nehezítette a devizahitelesek helyzetét, mindeközben a bankok apró trükkökkel komoly extraprofitra tettek szert a devizahitelesek kárára – az állam pedig semmit nem tett ez ellen. Ilyen trükk volt az eladási és vételi árfolyam közti különbség egyoldalú emelése, vagy az, hogy a nulla százalékos svájci alapkamat ellenére 6-7%-os kamatot számítottak fel, miközben az országhoz hasonló nemfizetési felár maximum 3%-ot indokolna. Ezért a **kamatot** a lengyel példához hasonlóan **maximalizálnánk** „eredeti valuta alapkamata + országhozhoz” módon.

Amennyiben mégis árverezésre kerül sor, javasoljuk, hogy **az adósok akkor is kaphassák vissza a betett önrészüket arányos részét, ha a bank követelése egészében nem térül meg.** Azaz ha 50%-os önrésszel vett valaki egy 10 milliós lakást, de az árverezésnél csak 6

milliót sikerül érte kapni, akkor mind a bank, mind az adós 3-3 millió forintot kapjon – így mindketten 2 millió veszteséggel szállhassanak ki a hitelből. A zálogtárgy árverezése után a banknak az adós felé további követelése nem lehet.

A deviza alapú hitel egyébként tekinthető hibás terméknek is. Több bírósági ítélet igazolja, hogy a szerződések egyes részei érvénytelenek lehetnek, mint például a bank által egyoldalúan módosítható feltételek. Ezért javasoljuk, hogy végrehajtást bármely ingatlanra csak akkor lehessen elrendelni, ha bíróság állapítja meg jogerősen a szerződés érvényességét, vagy perbeli egyezség esetén. A bíróságoknak pedig hivatalból legyen kötelességük vizsgálni mindazon szerződések érvényességét, amelyekkel kapcsolatban hozzájuk fordulnak, vagy korábban végrehajtást kértek.

Ezen túl is igen sokat lehet tenni a deviza- és más hitelekért, de a rezsihátralékosokért is, mindenkiért, aki adósságcsapdába kerül. Számukra az LMP eddig is számos megoldást dolgozott ki: például csökkenteni lehet a törlesztőrészeket az egyoldalú szerződésmódosítás tilalmával, a már említett kamatplafon bevezetésével, a költség-forintosítással, vagy a hivatalos MNB árfolyam használatával. Javítaná az adósok helyzetét a pénzügyi fogyasztóvédelem erősítése is, ami ma a verseny hiánya miatt gyenge. Kötelezni kell a bankokat, hogy a mobiltelefonos számhordozáshoz hasonló egyszerű eljárással lehessen bankot váltani.

A már fizetési zavarba kerülteken segítene az adósságplafon, a magáncsőd bevezetése vagy a kielégítési jog korlátozása a fentebb kiemelt módokon. Ne kerülhessenek adósrabszolgaságba emberek, ne maradjon fenn adósság azután, miután ingatlanuk tulajdonjogát elvesztették. Szintén az adósokat védi a faktorálás, végrehajtás és felszámolás feltételeinek szigorítása, költségeinek átterhelése a bankra – sokszor akkor nő jelentősen az adósság, amikor az ügyfél már rég fizetéseképtelen.

A lakhatásukat veszítő hiteleknek pedig egy cselekvőképes, megfelelő tőkével ellátott Nemzeti Ingatlanalapot kell működtetni, ami biztosítja, hogy a korábbi lakásukban maradhatnak, kifizethető bérleti díj mellett, biztosítva ezzel a háttérrel családjuknak és munkájuknak.

7. A lakhatás, mint alapjog: legyen más az ingatlanpiac!

Ki kell mondani a lakhatáshoz való jogot. Kiemelten segítenénk a lakhatásukat önerőből megoldani nem képes családokat és a pályakezdő fiatalokat. Ennek legfontosabb eszköze a **közösségi bérlakás-szektor kialakítása**. Az LMP támogatja a szakmai szervezetek által kidolgozott szociális lakásügynökség koncepcióját. Magyarországon közel fél millió lakás üresen áll, ezek döntő többsége magántulajdon. Az LMP egy olyan állami támogatási rendszert hozna létre, amely érdekeltté tenné a tulajdonosokat üresen álló lakásaik kiadásában szociálisan rászorulóknak részére is. Megfelelő jogi és finanszírozási garanciák esetén mind a bérlők, mind a bérbeadók biztonságban tudnák magukat. Éves szinten már egy fél stadion árából 10 ezer család lakhatását lehetne elősegíteni ily módon!

A lakáshoz jutás mellett a **lakhatás megtartása** is kiemelt fontosságú. Ki kell terjeszteni az adósságkezelési szolgáltatást és meg kell erősíteni a lakhatási támogatásokat.

A hajléktalan személyek kriminalizálása és büntetése helyett a hajléktalanságból kivezető utakat kell megtalálni. Ehhez három összekapcsolódó elemre van szükség: szociális rehabilitáció, tartós lakhatási lehetőség bérlakásokban és munkalehetőség. A hajléktalan-ellátásban a rendszert a tartós ellátások irányába szükséges fejleszteni. Minden lakhatásban veszélyeztetett személy számára egyenes irányt kell kiépíteni legalább a munkásszálló szintű ellátást biztosító állami-önkormányzati szociális bérházak, de még inkább a közösségi bérlakás-szektor irányába. Ez alatt a szint alatt annyi átmeneti krízis-hajléktalanszállás működhessen, amire feltétlenül szükség van. A fő cél az, hogy a rászorulóknak az utcáról ide kerülhessenek arra a pár napra, hétre, ameddig a hosszabb távú lakhatásuk megoldódik.

III. Nők, családok

Helyzetértékelés

Megvizsgálva a 2010 óta eltelt időszakot megállapíthatjuk, hogy a **magyar demokrácia a mai napig nem rendezte adósságait a nők és férfiak viszonyának demokratizálása terén**. Még ma sem tekinthetjük Magyarországot társadalmát igazságosnak, hiszen a lakosság fele még mindig nem rendelkezik megfelelő politikai képviselettel, a nemek közötti esélyegyenlőség nem fontos társadalmi érdek. Annak ellenére, hogy visszafordíthatatlan folyamattá vált a nők bekapcsolódása a társadalmi és gazdasági élet minden szegmensébe, a jelenlegi kormány azokat a hagyományos nemi szerepeket propagálja, melyek már az előző évszázad során megváltozott viszonyok következtében is nehezen voltak kivitelezhetőek.

Az egypártrendszer letűntével ahelyett, hogy a nők nagyobb képviseletet kaptak volna, bebizonyosodott az, hogy **Magyarországon a nőkérdés soha nem volt a társadalompolitika lényeges része**. Az 1990-es választásokon induló ötven párt közül egyik sem tartotta fontosnak, hogy nőpolitikai programot dolgozzon ki, a mai napig nem valósult meg szemléletváltás a női szerepeket illetően, figyelmen kívül hagyva azt a ténytet, hogy a társadalom több mint fele nő.

Máig nem sikerült megteremteni az **egyensúlyt a munka és a magánélet terén** sem, a nők többszörös teherviselését továbbra is természetesnek tartja a társadalom nagy része. A szexuális bűncselekmények, a családon belüli erőszak és a prostitúció témaköre is még mindig tabutémaként van jelen, nem születtek radikális törvényi rendelkezések ezekben a kérdésekben.

A tényekből kell kiindulni: a házasságkötések száma drámaian csökken, a gyermeküket egyedül nevelő szülők száma pedig folyamatosan növekszik. A gazdasági rendszernek, a társadalomnak és a szociális hálónak alkalmazkodnia kell az új családmodellekhez. Tudomásul kell venni, hogy paradigmaváltásra van szükség.

A cél az, hogy egy **emberi életút során csökkenjenek a társadalmi eredetű kockázatok, a gyermekek előtt pedig kiszámítható, biztonságos jövő álljon családi háttértől függetlenül is**. A nők és férfiak közötti szerződést újra kell kötni a részvétel, az igazságosság és a fenntarthatóság jegyében. Ehhez az LMP szerint az alábbiakra van szükség.

1. Politikai képviseletet a nőknek!

Egy igazságos rendszerben egyik társadalmi csoport, így a nők *sem* maradhatnak megfelelő képviselet nélkül a legfőbb döntéshozatali fórumokon, a közösség nem mondhat le a lakosság felének közéleti részvételéről, kreatív hozzájárulásáról. A nemek közti esélyegyenlőség elsődleges társadalmi érdek, ami azonban csak akkor teljesezhet ki, ha nők és férfiak társadalmon belüli arányuknak megfelelő súllyal vehetnek részt a közügyek intézésében és a politikai döntéshozatalban. A nők életét közvetlenül befolyásoló kérdéseket ma Magyarországon nem képviselik megfelelően, az pedig, hogy az ilyen témákat a férfi-domináns közeg miatt leginkább férfiak képviselik, közel sem nevezhető hitelesnek. Ilyen témák többek között a munkavállalási, a szexuális és reprodukív jogok és az egészség; a demográfiai problémák, a munka és magánélet összeegyeztetése; a közneveléssel, bölcsődével, óvodával, gyermekellátással kapcsolatos kérdések, a családtámogatási rendszer; a nők védelme az erőszaktól. Ezeken a területeken szükséges társadalmi és politikai intézkedéseket újfajta módszerekkel és eszközökkel lehet megvalósítani, melyek kidolgozásában a nőknek központi szerepet kell játszaniuk, vállalniuk.

Azért is fontos a **nők közéleti és politikai szerepvállalása**, mert a jelenleg létező női életutak nincsenek definiálva, és ennek függvényében a gyermekek biztonságos jövője is veszélybe kerülhet. Mind erkölcsileg, mind gazdasági szempontból nézve a nőkkel szembeni strukturális elnyomás elfogadhatatlan és a jövőre nézve fenntarthatatlan. Annak érdekében, hogy ezt a helyzetet megváltoztassuk, az összes politikai eszközt meg kell ragadnunk.

Ameddig a magyar társadalomban nem megy végbe egy ilyen irányú szemléletváltás, és a nemek arányos politikai képviselete beavatkozás nélkül nem tud megvalósulni, addig szükség van olyan átmeneti, megerősítő intézkedések bevezetésére, amelyek a társadalmi kérdésekben határozott állásfoglalásra hajlandó és képes nők politikai részvételét segítik elő. Erre a fejlett politikai kultúrával és értékrenddel rendelkező társadalmakban a **nemi kvóta bevezetése** bizonyult a leghatékonyabb eszköznek, ezért az LMP javasolja a nemi kvóta bevezetését a parlamentben.

Szoros párhuzamot találunk a parlamentek összetétele, az adott állam gazdaság- és társadalompolitikája, illetve az ország fejlődése között. Az erős szolidaritást mutató jóléti társadalmakban, de leginkább a fejlett szociális hálóval rendelkező országokban magasabb a női képviselők aránya. Látványos példa erre a svéd parlament összetételének alakulása. Svédországban 1971-ben még csak 14%-ban, 2002-ben már 45%-ban nők alkották a képviselőházat, amivel párhuzamosan sok szempontból fejlődött az ország foglalkoztatási, valamint szociálpolitikai rendszere.

Magyarországon a nemi kvótarendszer kialakítására tett kísérletek még gyerekcipőben járnak. 2007-ben egy törvénymódosító javaslat került az országgyűlés elé, melyben az 50%-os női kvótát szorgalmazták. Ez számokban azt jelentette volna, hogy a 386 képviselő közül a 210, pártlistán megszerezhető mandátum felét, 105 helyet női képviselők szerezhettek volna meg. A javaslatot a parlament leszavazta. Ennek tudatában elsődleges célunk, hogy elérjük **a nők kritikus tömegének (28–33%) megjelenését a politikai döntéshozatal minden szintjén, valamint az állami és önkormányzati cégek különböző testületeiben.**

2. Foglalkoztatás, munkahelyi diszkrimináció

Egyenlő munkáért egyenlő bért! Egy demokratikus társadalomban elfogadhatatlan, hogy a bérezés terén különbséget tegyenek az azonos beosztásban dolgozó férfi és nő közt. Tűrheterlen az is, hogy sok esetben a nő lehet bármilyen szakképzett, beleütközik az úgynevezett **üvegplafonba**, vagyis szakmai előrelépése láthatatlan akadályokba ütközik. Ennek tudható be többek között, hogy olyan kevés női felsővezető van.

Az egyenlő bánásmód követelményéről nem elég törvényt alkotni, azt be is kell tartani. Ehhez szükség van az **Egyenlő Bánásmód Hatóság forrásainak és eszköztárának megerősítésére**. Javasoljuk, hogy a jogaiban megsértett munkavállaló egyszerűsített eljárásban kaphasson akkora összegű kártérítést a munkáltatótól, ami ösztönzi a munkavállalókat a jogaikért való fellépésben, és egyúttal elriasztja a munkáltatókat a jogsértéstől. Ebben a folyamatban fontosnak tartjuk a szakszervezetek szerepét is, akiket arra ösztönöznénk, hogy a munkavállalói jogokról és az ezek megsértése esetén rendelkezésükre álló eszközökről közérthető kiadványokat adjanak közre az érintetteknek.

Nem mehetünk el szó nélkül a **munkahelyi szexuális zaklatás** mellett sem, ami az egyik legtömegesebb és leginkább elhallgatott társadalmi igazságtalanság. Egy olyan szexuális zaklatás elleni törvényt szorgalmazunk, melyben a bizonyítási teher szabályozása az áldozatnak kedvező módon alakul. Fontos, hogy sikertelen bizonyítás esetén se érhesse a panaszost retorzió a munkahelyén. A zaklató által fizetendő kártérítést olyan összegben kell meghatározni, ami elrettentő erővel bír.

3. Gyerekvállalás

A várandós és gyermekes nők foglalkoztatását, illetve a gyermeknevelésben a nemek közötti igazságos teherviselés lehetőségét biztosítani kell. Az államnak ösztönöznie kell a munkáltatókat a várandós és gyermeket nevelő nők foglalkoztatására, olyan módon, hogy a munkáltatóra háruló többletterheket csökkenti. Továbbá ösztönözni kell a másik szülő

szerepvállalását a gyermeknevelésben, ami a gyermek szocializációja és személyiségfejlődése, valamint a szülők közti viszony minősége szempontjából is szükséges követelmény.

A közhivatalokban, pályaudvarokon, szállodákban, áruházakban legyen gyermekmegőrző, pelenkázó és szoptatóhely. Haladéktalanul ki kell kényszeríteni az utakat, a közterek, a közhivatalok **akadálymentesítését**, hogy a városban lehessen babakocsival – és ami ugyanilyen fontos, kerekesszékkal – közlekedni.

Szeretnénk, ha a gyermekszülés az anyák életének örömteli, kiszolgáltatottság érzésétől mentes eseménye lehetne. Meg kell teremteni annak feltételeit, hogy a **kórházi és az alternatív szülési módok** egyaránt biztonságos és emberséges körülményeket kínáljanak a szülő nők számára. Az LMP támogatná egy bábakollégium létrejöttét a Szülészeti és Nőgyógyászati Szakmai Kollégium mintájára. Ez a szervezet segíthetné a minisztérium munkáját az otthonszülés szabályozását érintő kérdésekben is.

4. Munka és magánélet összehangolása

A **gyermekgondozás, a szülői szabadság és a rugalmas munkabeosztás** terén kedvező körülményeket biztosító országokban a nők foglalkoztatottsági arányai és a születési arányszámok egyaránt magasabbak. Ennek megteremtésében nagy szerepet kapnak a kisgyermekes szülők foglalkoztatását, illetve a gyermeknevelést támogató összehangolt szakpolitikák, melyek központi elemei az apák gyermeknevelési szerepének növelését célzó ösztönzők (pl. kötelező apai gyes, munkaidő-kedvezmény), és ezekkel párhuzamosan az anyák munkába állását támogató intézkedések (pl. a gyermekek napközbeni ellátásának kiterjesztése, rugalmasságának növelése). Ezen kívül égető szükség van az atipikus munkavállalói formák (pl. részmunkaidő, távmunka) elterjesztésére, megfelelő szabadságolási rendszer kialakítására (pl. szabadnapok kiadásakor a családi események speciális elbírálás alá essenek), kis- és középvállalkozások indításának támogatására.

Támogatjuk továbbá olyan, a **nőket támogató komplex központok** kialakítását, ahol lehetőség nyílik képzéseken, illetve pályaaorientációs tanácsadáson való részvételre, mentálhigiéniai tanácsadásra, háztartási szolgáltatások igénybevételére, illetve a munkát a családi élettel összehangolni igyekvő munkavállalók tapasztalatcseréjére.

Minél nagyobb **nyilvánosságot kell biztosítani a már létező jó gyakorlatoknak**, de el kell kerülni azt, hogy a vállalatok e kezdeményezések pusztán egyszeri szereplőivé váljanak az ezekből származó PR-hozam érdekében. E helyett a kitartó, folyamatosan építkező erőfeszítéseket kell bemutatni. Erre hatékony eszköz lehet a „Legjobb női munkahely” vagy a „Családbarát munkahely” díjak kiosztása.

5. Felelős szexualitás

Magyarországon nagyon komoly problémát jelent a **terhességmegszakítások** európai összehasonlításban is kiemelkedően magas száma. Ezen a téren a **tiltás vagy liberalizálás hamis dilemmájának erőltetése helyett a megelőzésre helyezzük a hangsúlyt**. Az abortuszok társadalmi kárainak és költségének csökkentése érdekében serkentjük a lányok mellett a fiúk, férfiak szerepvállalását a nem kívánt terhességek megelőzésében. A terhességmegszakítások számát vissza kell szorítani, ezt azonban nem a nők reprodukciós szabadságának további korlátozásával és a nők számára megalázó intézkedésekkel, hanem mindenki számára hozzáférhető (ingyenes vagy nagyon olcsó) fogamzásgátló szerekkel (elsősorban gumióvszerrel) és szexuális oktatással kell elérni.

Javasoljuk, hogy az illetékes minisztérium ösztönözze óvszer automaták létesítését a kollégiumokban, illetve szórakozóhelyeken, és vessen gátat annak a gyakorlatnak, hogy az intézmények rendre megakadályozzák az automaták kihelyezését. Az abortusz a nők számára nem szabadság, hanem keserű kényszerűség, az állam feladata is a bajba került lányok és nők manipulációtól mentes, önkéntes pszichológiai megsegítése.

A fogamzásgátlás támogatása, illetve a fiatalok felkészítése a felelős, tervezett családalapításra lényegesen kisebb kiadást jelent, mint amekkora az abortuszok, illetve ezek testi, lelki szövődményeinek vagy az egyre terjedő nemi betegségek társadalmi kára és költsége.

A fentiek okán javasoljuk, hogy a köznevelésben, valamint a gyermek- és ifjúsági médiában kapjanak helyet a testi és lelki önrendelkezés, az egymás iránti kölcsönös felelősség, a párok tagjai között a fogamzásszabályozás és tudatos családtervezés terén való együttműködés készségeit kialakító programok, figyelemmel a korosztályok és társadalmi rétegek közti különbségekre.

A védőnői hálózat segítse elő a kortárs képzés kialakulását, mivel a nemzetközi tapasztalatok és néhány hazai mintaprogram alapján a kortárs segítők érik el leghatékonyabban az érintett fiatal korosztályt.

6. Prostitúció

A nők elnyomásának egyik legtűrhetetlenebb megnyilvánulása a nők tömeges áruba bocsátása. Magyarországon jelenleg is nők ezrei járják meg nap, mint nap a prostitúció és a nőkereskedelem poklát. A demokratikus Európa hazugság mindaddig, amíg fenntartja a prostitúció legbrutálisabb ember-ember közti viszonyt lehetővé tévő rendszerét, és a keleti

országok lányait tömegesen szállítják a nyugati bordélyokba. A demokratikus Magyarország hazugság mindaddig, amíg a nők és lányok tömegei számára nincs más jövedelemforrás, mint testük áruba bocsátása, férfiak szexuális kiszolgálása.

Célunk egy olyan demokratikus társadalom építése, melyben nők és lányok mindenféle férfi erőszaktól mentesen élhetnek. Méltatlanul, ám árulkodóan kevés közfigyelem irányul a prostitúció fő felelőseire és hasznélvezőire: a futtatókra, a velük cinkos korrump hatóságokra, és nem utolsó sorban a jelenséget folyamatosan működésben tartó kliensekre. Ők túlnyomórészt férfiak. A stricik, emberkereskedők, és a prostitúciót vásárló kliensek tudatosan használják ki az áldozatok sebezhetőségét, amelyet a szegénység, a magas munkanélküliség, a munkaerőpiaci diszkrimináció és a nőkkel szembeni erőszak okoz.

Az állam kötelessége, hogy segítséget nyújtson a nőknek és a gyerekeknek a prostitúcióból való kilépéshez, és hogy menedéket nyújtson, tanácsadást, oktatást és munkaerőpiaci lehetőségeket biztosítson számukra.

Ki kell jelölni az állam áldozatok védelmével kapcsolatos felelősségeit, tisztázni kell az emberkereskedelem és prostitúció áldozatainak védelmét ellátó intézmények feladatait és jelentős forrásokat kell biztosítani ezek megerősítésére. Mindezek hatékony érvényesítése érdekében elengedhetetlen az ezekkel a kérdésekkel kapcsolatos szaktudás kialakítása, ezért az emberkereskedelem és a prostitúció áldozatainak ellátását célzó pszichológiai és szociális szaktudás megszerzése részét kell, hogy képezze a pszichológusok, egészségügyi és szociális dolgozók, valamint a rendőrök általános képzésének.

Hatékony eszközökkel kell kikényszeríteni a prostitúciót szervező bűnözők leleplezését (amire részben már a jelenlegi törvényi szabályozás is lehetőséget adna), meg kell erősíteni a gyermekvédelem rendszerét, különös tekintettel az állami nevelőintézetekben ellátott gyerekek prostitúciójának megelőzésére, megakadályozására és hathatós üldözésére. A nemzetbiztonsági ellenőrzést kiterjesztjük annak érdekében, hogy aki mások prostitúcióját kihasználja, ne tölthessen be fontos és bizalmas munkakört, ne dolgozhasson sem a rendőrségben, sem az igazságszolgáltatásban, ne lehessen képviselő.

7. Oktatás

A nemek esélyegyenlőségét támogató szemléletmód a demokráciára nevelés része. Ennek ellenére az oktatás továbbra is a nemekhez kötődő sztereotípiák erősítő és közvetítő közege, amely a hagyományos nemi szerepeket újratermeli és ez a nemek közötti egyenlőtlenséghez vezethet.

Javasoljuk az óvodai neveléstől kezdve a felsőfokú oktatási intézményekig, hogy a nemi sztereotípiák hangsúlyozása helyett a társadalmi valóságnak megfelelően, többféle szerepmintát közvetítsenek a gyerekek, diákok felé, amely lehetővé teszi férfiak és nők egyenlő társadalmi elismertségét és az esélyegyenlőséget a munkaerőpiacon, a családokban, a hétköznapi élet szintjén. Ennek érdekében javasoljuk a tanító- és óvóképző, tanárképző karokon a nemek kérdésével foglalkozó kötelező kurzusok bevezetését, ahol lehetőség van rá, tanszékek alapítását.

Támogatjuk olyan tankönyvek bevezetését, melyek a társadalmi valóságot leképezve, a valós tapasztalatokra építve, többféle megközelítésben ábrázolják a társadalmi nemeket és ezzel a gyerekek szerepválasztási lehetőségeit fenntartják. A tankönyv-akkreditációs szempontok között már szerepel a nemi és más sztereotípiák megjelenése, de az akkreditációs testületekben nincs szakértő, aki ezt el tudná bírálni, ezért támogatjuk szakértők delegálását.

Ezen kívül különböző interaktív pedagógiai módszerek alkalmazásával (kooperatív tanulás, csoportmunka, konfliktust kezelő foglalkozások, drámapedagógia) a pedagógusoknak lehetőségük lenne, hogy a diákok körében a nemek közötti közös felelősségvállalást erősítsék, a versengés kialakulását megelőzzék.

8. Média és reklámok

Rengeteg olyan reklám, illetve médiatartalom létezik Magyarországon, amely káros sztereotípiákat közvetít, és ezáltal növeli a nők és férfiak közötti egyenlőtlenségeket, valamint felerősíti azokat a társadalmi elvárásokat, amelyek azzal kapcsolatosak, hogy milyennek kell lennie az ideális nő, illetve férfi viselkedésének, megjelenésének. A **szexista médiatartalmakat** jelenleg normatív eszközökkel – jogi szabályozás, etikai önszabályozás – próbálják kezelni. Az LMP ebben a kérdésben a szankcionálásnál feltétlenül hatékonyabbnak tartja azokat a módszereket, amelyek a **fogyasztók tudatosságát és a médiaszakma érzékenységét** növelik, ezért javasoljuk az ilyen programok terjesztését (pl. az esélyegyenlőség, az etikus fogyasztás, és a társadalmi fenntarthatóság témáinak beépítése az újságírók, médiaszakemberek képzésébe), illetve közvetve annak ösztönzését, hogy a fogyasztók éljenek a panasztevés lehetőségével. Ezért javasoljuk, hogy az NMHH rendszeresen készítsen vizsgálatokat a nemek médiareprezentációjáról, és szükség esetén e vizsgálatok alapján hívja fel mind a fogyasztók, mind a műsorszolgáltatók figyelmét a tapasztalt problémákra és ezekkel kapcsolatban fogalmazzon meg állásfoglalásokat, illetve ajánlásokat a műsorszolgáltatók számára.

Addig azonban javasoljuk a nemek méltányos reprezentációja követelményének törvényben való nevesítését és hangsúlyozását, valamint az NMHH és a Magyar Reklámszövetség

Reklámetikai Bizottságának ezzel kapcsolatos felügyeleti, ellenőrző, illetve szankcionáló szerepének megerősítését és a kiszabható szankciók átalakítását (mivel a reklámkészítők gyakran eleve belekalkulálják költségeikbe a közigazgatási szankció költségét). A panaszok elbírálásánál mindenképpen azt kell figyelembe venni, hogy az adott tartalom mit közvetít a fogyasztóknak, és nem a megalkotó hivatkozott szándékát.

9. Családon belüli erőszak

Tömegesen veszélyezteti a nők és gyerekek jogait, életét és egészségét a családon belüli erőszak, ám az elmúlt években számos társadalmi kampány mellett alig történt érdemi cselekvés ennek visszaszorítására. A családon belüli erőszak visszaszorításának egyik legfőbb akadálya az eljárásjogi széttagoltság, vagyis, hogy az összefüggő bántalmazássorozat elleni jogorvoslat érdekében az áldozatok nem vehetnek igénybe ügyüket annak egészében vizsgáló jogorvoslati eljárást, hanem elaprózott jogcímenek többféle hatósághoz kénytelenek folyamodni. Így végül egyik eljárásban sem ragadják meg a hatóságok az erőszakfolyamat lényegét, emiatt a nők és gyerekek alapvető jogai nem érvényesülhetnek a magyar jogrendszert különösen átható eljárásjogi dogmatizmus miatt. Tetézi az áldozatok kiszolgáltatottságát az eljáró hatósági személyek felkészületlensége.

Az **erőszak visszaszorítása** nemcsak emberi jogi, de nemzetgazdasági megfontolások miatt is égető feladat. A családon belüli erőszak társadalmi költsége tetemes: számtalan munkanap-kiesés, betegség, rokkantnyugdíjazás írható a bántalmazók számlájára. De az áldozatok védelme, illetve kárpótlása a jelenlegi törvénykezés hiányosságai, illetve gyakorlati kikényszeríthetlensége nyomán még azokban az esetekben is igen nehézkes, amikor a hatóságok elmarasztalják az elkövetőt. Az erőszak visszaszorítása számtalan feladatot ró a kormányra, melyek közül a legfőbb az elkövetők elleni gyors és egyértelmű hatósági fellépés, illetve a sértettek számára azonnali hathatós védelem biztosítása.

Roppant igazságtalan az a helyzet, hogy az **erőszak áldozatainak hajléktalanná kell válniuk**, ha fizikai biztonságban szeretnének élni. Ezt már a 2004-es kormányprogram is felismerte, ám gyakorlati javulás alig történt. A 2009-ben hatályba lépett, és azóta érdemben nem módosult távoltage törvény korrekcióra szorul, mivel megalkotásakor sem az évtizedes (pl. osztrák) tapasztalatokat, sem saját 2003-as és 2004-es áldozatvédő célkitűzéseit nem vette figyelembe a parlament, illetve a kormány. A távoltage és a letartóztatás nemzetközi gyakorlatban bevált mintáinak a magyar jogba való átültetésével és következetes alkalmazásával jelentősen csökkenne az erőszak elől menekülni kényszerülő nők és gyerekek száma, s így a hajléktalan-ellátásra nehezedő teher.

A rendőrség által elrendelhető **ideiglenes távoltartást a jelenlegi 3 napról fel kell emelni 10 napra**, hiszen három nap sem az áldozatnak nem elegendő ahhoz, hogy segítséget kapjon a szociális és jogi segélyszervezetektől, sem pedig a bíróságnak, hogy megalapozottan döntsön a távoltartás meghosszabbításáról. A távoltartás személyi körének szabályozásában nem az elkövető és a sértett közötti családi jogi kapcsolat jellegét kell alapul venni, hanem az elkövetett cselekményt. A volt élettárs, ill. volt szexuális partner követi el a nők elleni gyilkosságoknak mintegy negyedét. A gyilkosságot rendszerint kisebb súlyú erőszakcselekmények előzik meg. Az ilyen emberölések egy része tehát megelőzhető volna, ha ezekre az elkövetőkre is vonatkozna a távoltartás.

Egyértelművé kell tenni a magyar jogban, hogy a **távoltartás nem az előzetes letartóztatás helyettesítésére való**, ha az utóbbi feltételei is fennállnak. Elfogadhatatlan az a jelenlegi gyakorlat, hogy az elkövetőt többnyire csak emberölés esetén tartóztatják le.

Az LMP érdeme, hogy a BTK-ban 2013-ban önálló tényállásként bekerült a kapcsolati erőszak. Ugyanakkor nem szabad itt megállnunk, következő célunk az **Isztambuli Egyezmény** aláírása kell, hogy legyen, ez ugyanis a megelőzés és áldozatvédelem területén átfogó intézkedési tervet ír elő.

Rögzíteni kell, hogy a **mediációnak és a családi csoportkonferenciáknak a családon belüli erőszak eseteiben nincs helye**. Gondoskodni kell a családon belüli erőszak tanúinak, valamint az áldozatok részére segítséget nyújtó szociális szervezetek munkatársainak biztonságáról, jelenleg ugyanis tanúskodásuk, illetve munkájuk egyik fő gátja, hogy a bántalmazók őket is rendszeresen erőszakkal fenyegetik.

A családon belüli erőszak elleni következetes fellépéssel az állami gondozásba veendő gyermekek száma is jelentősen csökkenne.

Mindezek mellett az LMP ebben a kérdésben is nagy hangsúlyt fektet a **megelőzésre**. Nagyon fontos, hogy a nők időben felismerjék a problémát, és tudják, hová fordulhatnak segítségért. Már fiatal korban el kell kezdeni az ezzel kapcsolatos tudatosság növelését (lányok és fiúk körében egyaránt); ezzel összhangban a konfliktusok, illetve a belső feszültségek, az agresszió kezelésének technikáit be kell illeszteni a közoktatási rendszerbe. Az oktatásban az együttműködésen és bizalmon alapuló párkapcsolati és családkép váltsa fel a nők alárendelődését és lemondását sugalló felfogásokat. Ezzel párhuzamosan a jelzőrendszer (védőnői hálózat, családsegítő, gyermekjólét) megerősítésére, cselekvési lehetőségeinek bővítésére is szükség van.

A régóta hatályban lévő gyermekvédelmi törvény szellemében **a közoktatásnak az eddiginél hatékonyabban ki kellene vennie részét a gyermekveszélyeztetés nemi egyenlőtlenségből**

eredő formáinak felismeréséből, kezeléséből és megelőzéséből. Habár a gyerekek fizikai és szexuális bántalmazására irányuló figyelem az elmúlt években megnőtt, a pedagógusok, iskolapszichológusok cselekvési lehetőségei meglehetősen szabályozatlanok. Biztosítani kell, hogy a jó szándékkal segíteni próbáló közalkalmazottat ne érhesse hátrány közvetlenül a bántalmazó szülő részéről, de tisztázandó az is, meddig terjed a szülők személyiségi joga abban az esetben, ha bűncselekmények gyanúja merül fel. Nem életszerű az a merev szabályozás, amely ilyenkor kizárólag a rendőrséget juttatja szerephez, hiszen a gyerekek sokkal inkább megbíznak az általuk jól ismert pedagógusban.

IV. Boldogulás a szülőföldön – az LMP vidékpolitikai elképzelései -----

Helyzetelemzés – beváttatlan ígéret, elmaradt szerkezetváltás

A hazai mezőgazdaságban a rendszerváltás óta részleges, ellentmondásos, sőt, tragikus átalakulás ment végbe. Tulajdoni szétaprózódás, gyorsuló földhasználati birtokkoncentráció, drámai piacvesztés, erőltetett külföldi privatizáció, a munkaigényes élelmiszeripar mélyrepülése, a kertészet, az állattenyésztés volumenének csökkenése és a háztáji gazdaságok leépülése – mind az eddigi kormányok átokfutásának eredménye. A vidéki árutermelés lehetőségei beszűkültek, a jövedelem-beáramlás veszélyes mértékben lecsökkent, miközben csekély hozzáadott értékű alapanyag-előállítói, de még mindig jelentős exportőre lettünk a multik által vezényelt globális piacnak. Az aktív keresők aránya 18%-ról 5% alá csökkent. **A vidék a rendszerváltoztatás legfőbb vesztese lett.**

Az agrárágazat **a tömegtermelés régóta elavult zsákutcájában vergődik.** Mind piacgazdasági-versenyképességi, mind stratégiai ellátási, mind pedig környezetvédelmi szempontból halaszthatatlan érdemi szerkezetátalakításra, korszerűsítésre van szükség. Ennek ellenére a hivatalos magyar agrárpolitikában újabb és újabb évtizedekre bebetonozták a nagyüzem-nagybirtok és a külterjes nagytáblás gazdálkodás „fényűző prioritását”, a gabonát és ipari növényeket termelő lobbis a mai napig kezében tartja a mezőgazdaság irányításának eszközrendszerét.

A zsákutcaból tudatosan kikényszeríthető, de jól megalapozott szakmapolitikai döntésekkel lehet kikerülni. Szembe kell menni a tömegtermelésben érdekelt szakágazati lobbik politikailag jól beágyazott érdekérvényesítő képességével. Amennyiben ezt nem tesszük meg, az erősödő klímaválság, az elhúzódó világgazdasági válság és a folyamatosan fenyegető agrárválság jelei törvényszerűen és végletesen felerősödnek, visszafordíthatatlan leépülési folyamatnak lesznek kiváltói. Az éghajlatváltozás kihívásaira való felkészülés **stratégiai ágazatai** az átalakuló

élelmiszergazdaság, a megújuló energetika, valamint az élhető vidék. Nem javítani kell, hanem változtatni, hiszen csak szerkezetváltással lehet megszabadulni a problémák gyökerétől.

Az ökopolitika elsődleges célrendszere a természetes életközösségek megőrzését és helyreállítását, az erőforrásokkal való takarékos gazdálkodást, a helyi gazdaság életképességét és a vidéki lakosság érdekeit szolgálja. A gazdasági növekedés hajszolása helyett számunkra előrébb való a kizsákmányolás, a szegénység és a területi egyenlőtlenségek csökkentése, valamint a hátrányos helyzetű térségek, települések felzárkóztatása. Azon dolgozunk, hogy választ adjunk a következő kérdésre: **hogyan javítható a vidéki emberek jólléte?**

Az LMP programja nem a globalizált piac haszonélvezőire, nem a külső (akár multi, akár nemzeti) nagytőke bevonására, és nem is a közmunkára alapozza a vidékfejlesztést. A szegénység felszámolásának módszere nem az elitnek adott kedvezmények, a gazdagoknak juttatott többletforrások gyakorlata. Javaslataink lényege, hogy **minden helyben lévő természeti erőforrás a helyi közösség rendelkezésében legyen.** Az állam feladata, hogy biztosítsa ehhez a jogszabályi környezetet, a közösség feladata pedig, hogy gondos gazdaként eljárva kijelölje az erőforrások használóját, bérlőjét, üzemeltetőjét, részben a támogatások kedvezményezettjeit, valamint ellenőrizze azok fenntartható hasznosulásának betartását.

Célunk egy **modern Kert-Magyarország**, a hagyományaira és belső erőforrásaira építkező vidék megteremtése.

A zöld-közösségi piacgazdaság ökopolitikai megközelítésében az agrárium számos ágazatát nevezhetjük összefoglalóan **kertgazdaságnak**. A Kárpát-medencei kertgazdálkodásnak évszázados hagyományai vannak, amelyek alapján nem reménytelen vállalkozás a **korszerű piaci feltételeknek megfelelően** a korábbi jó gyakorlatok megújítása, modernizálása és újbóli alkalmazása. A kertbarát mozgalom sajátos „magyar modellt” teremtett meg, amely a termelősövetkezetek háztáji gazdaságaiban, az ÁFÉSZ szakcsoportokban és a szakszövetkezetekben, továbbá a ház körüli, a hétvégi, a zártkertekben, valamint a szőlőművelésben alakult ki. A modellre egyaránt jellemző a kertészeti árutermelés, valamint a családellátó házi kertekben, a pihenőkertekben, a házak előkertjeiben, a városi többszintű épületek ablak-, terasz- és tetőkertjeiben folytatott, nagy szakmai hozzáértést kívánó és egészségi, esztétikai igényeket is kielégítő kertészkedés.

A magyar politikai elit immár évszázados Kert-Magyarország fóbiájának van logikus magyarázata. A kertészkedés gazdasági, anyagi oldala mellett fontos a kertek polgárosodást fellendítő és innovatív hatása. A kertészkedő gazda önálló, öntudatosan gondolkodó, szabad embernek tudja magát, és igazi demokráciában akar élni! Ez nyilvánvalóan a globális tőkének sem érdeke. A kertgazdálkodás, mint szemléletmód és termelési létforma fontos, mert az Európában folyó gazdasági versenyben helyt kell állnia Magyarországnak, és fontos azért is,

hogy a fogyasztók friss, jóízű, és egészséges hazai élelmiszerekhez jussanak. Harmadrészt a jogosan visszakapott és megszerzett földeken a kertgazdálkodásra való áttérés az **élelmiszer önrendelkezést, az ellátás biztonságát és a helyi közösség megmaradását** ígéri. Így a magyar gazdák nem veszítenék el a hitüket és földjeik sem jutnának az „új” nagybirtokosok kezére.

A népi mozgalom Kert-Magyarország programjában már ott voltak egy **ökoszociális** piacgazdaság körvonalai, melynek jelenkori időszerűségéhez nem férhet kétség. Egy követhető hagyomány és gondolatkör – átültetve a jelen valóságára. Ennek megvalósításához az LMP szerint az alábbiakra van szükség.

1. A termőfölddel és a helyi természeti erőforrásokkal a helyi közösségek rendelkezzenek

A termőföld kivonása az Európai Unión belül a „négy szabadság elve” alól!

Az uniós csatlakozási szerződésben a külföldiek tulajdonszerzését biztosító átmeneti mentesség indoka és feltétele volt a hazai földpiac kialakulatlansága, a magyar föld- és birtokviszonyok rendezetlensége, az itthoni és a közösségi földárak közötti nagyságrendileg drasztikus eltérés. Mindezek a körülmények a mindenkori magyar kormányok mulasztásai miatt nem változtak érdemben.

A Fidesz kormány súlyos mulasztást követett el azzal, hogy nem kezdeményezett tárgyalásokat az EU-val a külföldiek földvásárlási moratóriumának meghosszabbítására, illetve nem szorgalmazta a termőföld kivételét a tőke szabad áramlásának rendelkezései alól. Az LMP indokoltnak tarja a csatlakozási szerződés felülvizsgálatát, valamint az Unión belül a föld kivonását jogi és közgazdasági értelemben a közönséges árucikkek közül! Korlátozni kell közérdekből az Európai Unió szabadpiaci elveit, a **földet ki kell vonni a tőke szabad áramlásának uniós alapelve alól.**

A termőfölddel a helyi közösségek rendelkezzenek!

A helyi közösségeknek a helyi erőforrásokkal való önrendelkezési joga és igénye erősebb, mint a föld tőke- és árujellege. Alaptörvényben kell rögzíteni a **nemzet és a helyi közösségek földdel való önrendelkezési jogát**, a helyi földbizottságok és közbirtokosságok intézményét, a közösségi földhasználati formák és a szövetkezetek támogatását. Egyúttal törölni kell az „integrált mezőgazdasági termelés-szervezés” abszurd fogalmát. A magyar termőföld és a hazai földpiac megvédése nem csak a külföldiek vonatkozásában, hanem a belföldi kívülállók, spekulánsok, tőkebefektetők, narancs- és zöldbárók, a helyi kiskirályok és döbrögik ellenében is indokolt.

A faluközösségek jobb gazdái lehetnek a földnek, mint a nagytőkével és az oligarchákkal szövetkezett állam. A közföldek részének tekintjük többek között az állami, önkormányzati és közbirtokossági földeket. A régi faluközösségi földhasználati rendszerben a legelők mellett a közbirtokossághoz tartoztak erdők, vizek (tavak, folyóvizek), nádasok és a település közvetlen határában lévő kertföldek. Ide sorolhatjuk a közösségi kerteket és az iskolakerteket, a szociális földprogram céljára vagyongazdálkodásba adott területeket is. A foggazdálkodás egyik alapja a régi-új ártereken, a holtágak ölelésében szintén csak közösségi alapú határhasználat lenne.

Igazságos földosztást – általános birtokrendezést!

Az állami földbirtok-politika legfontosabb és időszerű feladata – a kis és közepes családi gazdaságok megerősítése mellett – a közföldek gyarapítása és a közösségi érdekű általános birtokrendezés. Követeljük a közföldek gyors és határozott növelését, a közérdekű államosítást, valamint az általános birtokrendezést, azaz **egy ökoszociális (zöld-közösségi) földreform és új földosztás** végrehajtását!

A közföldek gyarapításának egyik módja, ha az állam minden indokolt esetben élni tud a földforgalmi törvény által biztosított elővásárlási jogával. Ehhez egy felülről nyitott alap, de nagyságrendileg 50–100 Mrd Ft/év előirányzat kell a költségvetésben. További lehetőség a közérdekből, de nem csak természetvédelmi célból történő kisajátítás és a törvényes vételi jog. A közérdekű célokat ki kell terjeszteni a helyi közösségek önrendelkezését és egy új fenntartható határhasználatot biztosító **birtokrendezés** feltételeinek megteremtésével.

Lehetővé kell tenni, hogy az állam közérdekből kisajátíthassa vagy törvényes vételi joggal terhelhesse az önálló parcellává nem alakítható, ismeretlen és elérhetetlen tulajdonosú földeket. Az EU-ban kuriózumnak számító mintegy 2 millió hektár osztatlan közös tulajdont gyorsan és szinte teljesen fel kell számolni. A földreform keretében felszabaduló termőföldet a kis- és közepes családi gazdaságok megerősítésére, a fiatal gazdák, a helyi közösségek, önkormányzatok, közbirtokosságok, a szociális és foglalkoztatási szövetkezetek, gazdaszövetkezetek és a demográfiai földprogram földigényének kielégítésére, valamint közösségi kertek, minta- és tan gazdaságok kialakítására kell fordítani.

2. Módosított földtörvény, új üzemszabályozás

Birtokméret, birtokmaximum

A földtörvényben jól értelmezhető, praktikus birtokkategóriákat kell meghatározni. Az önellátást (személyes szükségleteket) szolgáló és szerény felesleget termelő ház körüli

kertföldek 0-1 hektár között lehetnek. A kisbirtok 1–50 ha, a középbirtok 50–300 ha, a családi középbirtok 300–500 ha, a nagybirtok 500–1200 ha között határolható jól be. Az **általános birtokmaximum 1200 ha**, ami semmilyen kivétellel és kedvezménnyel nem léphető túl. Az általános birtokmaximumot csak az állam lépheti túl, ha saját maga működtet gazdaságot, üzemet. Az 5 év átmeneti idő biztosításával minden tulajdonosnak és földhasználónak be kell tartani az új általános birtokmaximumokat, ami egyben az általános birtokrendezés megvalósítását is jelenti.

Az új földforgalmi törvény és a majdani üzemszabályozási törvény rendelkezéseit ki kell terjeszteni a hatálybalépése előtt keletkezett jogügyletekre is. **Nem toleráljuk a vitatható politikai háttérű, évtizedekre megkötött földbérleti szerződéseknek a közérdekű birtokpolitikai céloktól való tartós kivételeit és ellentmondásait.**

Gyökeresen új állami birtokpolitika kell, a jelenlegi NFA-t meg kell szüntetni és új intézményt célszerű létrehozni, hiteles vezetőekkel. A földpályázatokat és a korábbi kormányok privatizációs gyakorlatát felül kell vizsgálni és a szükséges büntetőjogi, munkáltatói intézkedéseket megtenni. Állami földet 500 ha feletti méretű gazdaságnak sem eladni, sem pedig bérbe adni ne lehessen. Minden korábbi ezzel ellentétes szerződést az általános birtokrendezés keretében felülvizsgálni és módosítani szükséges.

Fontos, hogy **a helyi földbizottságok hatásköre bővüljön.** Minden földügyletre, így az állami területekre is ki kell terjedni az egyetértési joguknak. A MAGOSZ által uralt, illegitim Nemzeti Agrárgazdasági Kamara és a kormányhivatalok politikai nyomás és gyámsága alá helyezik majd a földbizottságokat. Ezt nem tűrjük, és nem fogadjuk el. A helyi földbizottság (vagy inkább helyi földhasznosítási és birtokrendezési bizottság) **döntően a helyben lakó gazdák testülete legyen**, de összetételében és munkaszervezetében a szakmaiságot, a közösségi civil kontrollt és a törvényességet is biztosítani kell.

A birtokkoncentráció természetellenes folyamatát nem csak mérsékelni, hanem inkább megállítani, sőt megfordítani szükséges. **Valódi földindulást akarunk a nagybirtoktól a kisbirtok felé, a nagytőkétől a gazdálkodó családok és az önfenntartó helyi közösségek felé, a gazdagoktól a szegények felé!**

3. Mezőgazdasági szerkezetátalakítás

Sokszínű és több lábbon álló mezőgazdaság

Magyarországon a helyi gazdaságot megerősítő, többfunkciós mezőgazdasági modellre van szükség. Az új gazdálkodási rendszereknek, termelési és termékszerkezetnek jó minőségű,

egészséges élelmiszereket, színesebb termékkínálatot kell biztosítaniuk a lakosság számára belső erőforrások és fenntartható környezethasználat mellett. A zöld élelmiszergazdaságnak a természeti értékek megőrzésével, nagyobb mértékű foglalkoztatást kell biztosítania, több embernek kell munkát és megélhetést adnia a lakóhelyen. Ez a mezőgazdaság földhasználati, termelési-ágazati, üzemi, valamint termékszerkezetének gyökeres és minőségi megújítását is feltételezi.

A termelés ma is vegyes üzemszerkezetben folyik. A gazdaságok igen különbözőek mind nagyságuk, teljesítőképességük, jövedelmezőségük, mind pedig fejlesztési lehetőségeik alapján. Számarányukat és a foglalkoztatást tekintve többségben vannak az egyéni gazdaságok és kisvállalkozások, de a birtokszerkezetben, a termelési értékben a gazdasági szervezetek és a nagyüzemek a meghatározók. A táji adottságokhoz, a termelési profilhoz és a tevékenységi körökhöz jobban igazodó, illetve a feltámadó kertszellem által meghatározott földhasználat, valamint a változó üzemméreték is egy sokszínű, a jelenleginél hatékonyabb agrárium képét vetítik előre. A kisüzem–nagyüzem vitában a **legfeljebb közepes méretű családi és közösségi gazdaságok, valamint a szövetkezés mellett foglalunk állást**. Ez egyszerre fejezi ki a magyar parasztság egész történelmi útját, valamint a vidék jelenlegi és jövőbeli vágyát.

A földhasznosításban **a művelési ágak arányain változtatni szükséges**. Az ország földterületének közel fele még mindig szántó, ami nem kívánatos a környezetromboló, nagytablás, iparszerű művelés miatt. A szántóföld ökológiai szolgálatása, klímaváltozáshoz való alkalmazkodása, népességmegtartó szerepe nagyon negatív. Ennek számottevő csökkentése szükséges az erdő, a gyepek, de különösen a kertészeti ágazatok javára. A művelés alól történő kivonást, a beépítettség növekedését viszont vissza kell szorítani, mert az addig művelt területeket sokszor meggondolatlanul utak, gyárak, lakóövezetek foglalják el. A talajerő csökkenését, **a talajpusztulás káros folyamatait meg kell fékezni**, sőt vissza kell fordítani.

Az egyoldalú nagytablás gabonáról és ipari növényekről részben át kell térni más szántóföldi kultúrákra és a kertgazdálkodásra, az egyes tájak adottságainak legjobban megfelelő és a legtöbb embert foglalkoztató, munkaintenzív termelési ágakra, egyéb jövedelmező növények termelésére. **Az alacsony feldolgozottságú alapanyagok tömegtermelését, a gabona és élőállat exportot nem szabad tovább erőltetni**. A helyes irány a feldolgozott termékek előállítására és kivitele kiváló minőségben és csomagolásban.

A gabonaterületek túlméretezettsége jelenleg az állattenyésztés fejlődésének is legnagyobb gátja, pedig ez utóbbi növelné a szerves trágya mennyiségét, ami döntő tényezője a termékenység és a talajszerkezet javításának. A piaci keresletre alapozva magasabb hozzáadott értéket előállító tudás- és munkaigényes ágazatokra épülő termelési szerkezet kialakítása, a növénytermesztés és az állattenyésztés ágazati egyensúlyának helyreállítása, valamint a több lábbon álló, vegyes gazdálkodás erősítése a feladat.

A zöldség-gyümölcs ágazat magas kézimunka igénye és eltartó-képessége miatt komoly munkahelyteremtő és jövedelemtermelő lehetőségeket jelent. A kisebb léptékű mezőgazdaság tudati-szemléleti és életforma váltást is feltételez; új lehetőséget az élelmiszer önrendelkezésre az önellátás, kiegészítő és részmunkaidős agrártermelés, a közösségi ellenőrzés útján. A kertészeti ágazatok fejlesztése hozzájárulhat a biológiai potenciál jobb kihasználásához, a kultúrtáj megőrzéséhez. Adottságaink és a piaci lehetőségek tekintetében megcélozható, hogy **Magyarország legyen Európa egyik meghatározó zöldség-gyümölcs beszállítója**. A zöldségtermesztés esetén a biogáz erőművek hulladék hője és a geotermikus energia, illetve a fólia- és üvegházak, a gyümölcstermesztés esetén a termőalapok megújítása, a tájfajták felkarolása és a termékbiztonság növelése képezhet prioritást.

Vidéki infrastruktúra

A kertgazdasági ágazatok nagyobb teljesítményének komoly akadálya a hatékony infrastruktúra hiánya. A városokat, falvakat összekötő alsóbbrendű úthálózat, a tanyavilág dűlői és bekötőútjai sok helyen katasztrofális állapotokat mutatnak. A kereskedelmi és humán közszolgáltatások elérhetősége is lényegesen romlott. Környezetileg kulturált, hatékony termelés csak a közlekedés-szállítás és az olcsó energiaellátás biztosításával, a termelést kiszolgáló úthálózattal, és a helyi megújuló erőforrásokat maximálisan hasznosító, a veszteségeket minimalizáló energiarendszerrel képzelhető el.

Elengedhetetlen a **kertészeti ágazatok kutatási és fejlesztési tevékenységének, átfogó innovációjának elősegítése** a kertészeti és általában a mezőgazdasági szak- és felsőoktatás szakmai erősítésével és kiterjesztésével, különös tekintettel a felnőttképzésre. A technikai módszerek mellett a Kert-Magyarország gondolata összekapcsolódik a természettel és a társadalommal is. Ez a gazdasági létforma hagyománytisztelő és környezetbarát, melynek ökológiai szemléletű elsajátítására és begyakorlására a népfőiskola, a felnőttképzés és a szaktanácsadói hálózatok új típusú intézményei javasoltak.

Kapacitásbővítő támogatások

A központi (hazai, európai uniós) támogatások, források hatékony felhasználásának jelenlegi legnagyobb gátja a csekély számú együttműködő és egymást erősítő, valódi társadalmi és gazdasági változást előidéző kezdeményezés. Általában a nyugat-európai vidékfejlesztésben bevett gyakorlat, hogy **előbb „kapacitást” szükséges építeni a források felhasználásra**. Sajnálatosan a magyar vidéken depresszíven kísért a múlt. A tenni hajlandó többséget sokszor a potyautasok tömege gátolja és ellehetetleníti.

A kapacitásépítés nélkül bármilyen cél csakis papíron képes megvalósulni. Ez a legtöbb esetben **közösségépítést** jelent, a lokális kohézió és identitás kiépülésének kapacitálását, a mentálisan nyitott gazdasági, civil és állami szereplők hálózatosodását. Ehhez átlátható viszonyok szükségesek.

Az emberi erőforrások fejlesztése, a kapacitásépítés a támogatások valós gazdasági eredményére gyakorolt öngerjesztő hatását tekintve bőven megtérülő beruházás. A bizalom és a jövőbe vetett hit, motiváció és ezzel járulékosan felcsillanó további pozitív viselkedésminták megjelenését nem lehet pusztán rendeletekkel előidézni, nem lehetséges azt kilóra megvenni vagy importálni. Fel szükséges hozzá dolgozni a múltat és túltenni rajta magunkat, hogy a jelennel tudjunk dolgozni. Ez inkább **szociológiai, művelődés-szervezői, közösségépítői és tréneri munka**, nem jogászi és nem is a szigorúan vett racionális mérnöki feladat, amit közpénzekből finanszírozni szükséges és érdemes.

Társulás – a termelési biztonság és a kamatozó bizalom útja

A kapacitásépítés előfeltétele vidékprogramunk egyik hangsúlyos elemének, a szövetkezésnek. Kapacitások nélkül pedig hiába lapátolják az európai forrásokat a vidékfejlesztésbe, ennek nem lesz helyi gazdaságfejlesztő hatása. Valószínűbb, hogy akkor a helyi, „erős emberek” majd továbbra is elszívják a pénzeket a közösségi célok elől. **A szövetkezetnek a gazdák, a helyben élők által kézben tartott és ellenőrzött szervezetnek kell lennie.** A kiszámítható árualap, a beszállítási és fizetési fegyelem, az élethez igazodó, „egy tag egy szavazat” elvén nyugvó valódi szövetkezeti formák tudnak a beszerzéshez és az értékesítéshez is megfelelő alkupozíciót és árelőnyt biztosítani.

A kertészeti termékek piacra jutásának segítése **új szövetkezeti mozgalom** elindításával, térségi kertészeti-logisztikai központok létesítésével, a termelői értékesítő szervezetek (TÉSZ) és más termelői csoportok, gazdatársulások működésének támogatásával, a hűtőházi és csomagolási infrastruktúra fejlesztésével és a feldolgozó ipar újjászervezésével történhet.

Feldolgozóipar

A megújuló agrárvertikum megteremtésének nélkülözhetetlen eleme a **feldolgozóipar szerkezeti újraépítése.** Az új feldolgozó ágazat kialakításának elvei között elsődleges szempontot képezzen a technológiájában és méretében környezetbarát, energiatakarékos és térségi-hálózatos rendszer létrehozása. Ez teremtheti meg a helyi foglalkoztatás leggazdaságosabb módjait, valamint a feldolgozásra kerülő termékek gyors és szállítástakarékos célba juttatását.

A támogatások növekvő hányada mellett olcsó hiteleket kell biztosítani a vidéki vállalkozásoknak. Kell egy olyan új hitelezési szegmens, amely nem csak és elsősorban a megtérülések gyorsasága és biztonsága alapján szelektálja a beruházásokat, hanem inkább a fenntarthatósági szempontok alapján. A tőkeszegény vállalkozások és a csekély megtakarítással rendelkező lakosság számára **új hitelszövetkezetek, államilag egyszer feltöltött és garantált visszatérülő alapok létrehozása** lehet a megoldás. Ezekből kamatmentes, csak minimális kezelési költséggel terhelt hitel biztosítható.

4. A vidék további zöldítése

Új európai agrárpolitika kell!

Az EU Közös Agrárpolitikája (KAP) jelenleg az egyik legnagyobb csapás a fenntarthatóságra. A jelenlegi struktúra tarthatatlanságát mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy az EU támogatási rendszerének döntő elemei továbbra is hagyományos tömegtermelés struktúráinak továbbélését segítik. Azaz olyan tevékenységeket finanszírozunk hazai és uniós közpénzekből, amelyek környezeti költségeket termelnek a támogatásokat nyújtó adófizetők számára.

Okos és helyes dolog a **leader-típusú, illetve a közösségvezérelt helyi fejlesztések (CLLD)** erősítése az Európai Unió részéről. Ha van helyi forrás, lehet arra számítani, hogy a helyi szereplők lassacskán öntudatra ébrednek és szeretnének részt venni a döntésekben. Nem egy elvont, távoli akarat lesz, amihez alkalmazkodni kell, vagy amit ki kell játszani.

Tájpgazdálkodás – biológiai sokféleség

A termelő alapok megújítására, tájfajták és őshonos fajták gyűjtésére, felszaporítására, újbóli termesztésbe vonásuk ösztönzésére, hazai piacra jutási feltételeinek javítására **gyűjteményes kerteket, speciális faiskolákat, génközpontokat kell létrehozni, illetve az ezekre ráépülő nemesítést kiemelten támogatni.** Magyarország klimatikus adottságai ideálisak a minőségi termék-előállításához, emellett a hazánkban évszázadok során kialakult biológiai alapok, genetikai értékek, speciális tájfajták, a szakmai tapasztalat és a hagyományok is nagy lehetőségeket hordoznak a tömegtermékekkel, világfajtákkal szemben. Az élőhelyek természetes adottságaira kell alapozni: minden földben annak a helynek és éghajlatnak a legjobban megfelelő növényeket vetjük, vagy a tájhoz alkalmazkodott állatokat tartjuk.

A fogyasztási igények megváltozásával egyre inkább előtérbe kerülő, a tömegtermékeknel magasabb minőségi értéket képviselő hús, tojás és tejtermékek csak **természetszerű és állatbarát körülmények között** állíthatók elő. Időszerű visszatérni az extenzív állattenyésztéshez, annak is a speciális tájgazdálkodáshoz alakítható, ma még újszerűnek mondható ágazataihoz (extenzív és ökológiai szarvasmarha-, sertés-, baromfitartás, tojástermelés stb.).

Nem tűrhető tovább környezetünk tönkretétele! A **füves területek, a táj biológiai sokszínűségét** nem lehet legelésző állatok nélkül elképzelni és biztosítani sem. Ezzel párhuzamosan kiemelt szerepet kell kapnia a hazai lótenyésztés és lovas kultúra újbóli felvirágoztatásának, valamint a haltenyésztésnek és tógazdálkodásnak. Ezek turisztikai és népegészségügyi jelentőségét nem szükséges magyarázni. A húságazatban elsősorban nem milliós kapacitású, tőkehúst kibocsátó új giga vágóhidakra van szükség – különösen nem közpénzekből –, hanem térségeket, tájegységeket integráló, termelői csoportokat kiszolgáló kisebb egységekre. Különösen hiányoznak a kisebb húsfeldolgozók, az előkészítő–daraboló, csomagoló, „packinger” üzemek, amelyek közvetlenül partnerei lehetnek a kiskereskedelmi láncoknak.

Alkalmazkodó és takarékos vízhasználat

A víz a jelen és jövő évszázadok stratégiai jelentőségű természeti erőforrása, az élet és a fejlődés alapvető feltétele. Magyarország vízkészleteit tekintve gazdag felszín alatti vizekben és az osztott vízgyűjtőről származó, a szomszédos országokból folyóinkon érkező felszíni vizekben, ugyanakkor az ország területét érő csapadékvizekből való lefolyás, a felszíni vizeket érintő hozzáfolyás, területi vízkészlet igen csekély.

Manapság már nálunk is vannak olyan tájegységek, kistérségek, ahol a felszín alatti vizek hasznosítása magasabb mértékű, mint az utánpótlás folyamata, a talajvíz szintje a túlzott és többnyire illegális vízhasználatok miatt süllyed, a vízigény kielégítését csak térségi átvezetésekkel lehet biztosítani. Ráadásul az éghajlatváltozás várható hatásai e területen hazánkat az átlagosnál is kedvezőtlenebbül érintik. Egyetlen választásunk van: az **alkalmazkodás, a bölcs vízhasználat**.

A modern vízügyi paradigma szükségszerűen emberléptékű és közösségi elkötelezettségű lesz, amelyben maximálisan érvényesül a környezettel, alapvető erőforrásainkkal való gondos gazdálkodás követelménye. Ha a **víz létszükséglet és a hozzáférés alapvető jog**, ami összeköti az embereket, egyben a fenntartható fejlődésért való és a szegénység elleni küzdelem kiindulópontja, akkor annak **privatizálása nem, vagy csak erős közösségi kontroll és garanciák mellett képzelhető el**.

A vízzel való takarékoskodás érdekében meg kell erősíteni a vízfelhasználók ellenőrzését, meg kell akadályozni a vízbázisok és védőterületeik további elszennyezését. Azokon a területeken, ahol a talaj- és rétegvíz készletek veszélyben vannak a túlzott kitermelés miatt, ott egyrészt **korlátozni kell a vízkivételt, másrészt fokozottan ösztönözni szükséges a takarékos vízfelhasználási módszereket.** Jelenleg döntően a felszín alól kinyert vizet használjuk kontroll és mérték nélkül öntözésre és kommunális célokra, mellyel tönkretesszük, feléljük ivóvíz-bázisainkat. Sajátos feladat a keletkező szennyvíz mennyiségének csökkentése és a tisztított szennyvizek okszerű felhasználása is.

A **lehulló csapadéknak** – megfelelő földművelési/agrotechnikai megoldások révén – **helyben, a talajban történő tárolása** az öntözés legjobb és legolcsóbb alternatívája. A szárazgazdálkodásnak, a magyar „dry-farming”-nak, az energia- és víztakarékos, alternatív talajművelési rendszereknek évszázados hagyománya és szakirodalma, tudományos és oktatási bázisa van. Élni kell vele!

Teret a folyóknak!

A csapadék és a vízfolyások tekintetében fő szempont **a vízvisszatartás.** Ennek módja lehet záportározó, belvíztározó, hegy- és dombvidéki tározó, illetve nagy folyóink mentén a „teret a folyónak” elv alapján a tájgazdálkodással szerves egységben megvalósítandó árvíztározó.

A mocsarak lecsapolásának, a folyók szabályozásainak nem csak hasznai, hanem súlyos következményei is vannak. Nem kellene a síkságra vízesések. Nem kellene óriási költséggel megépített gátak és turbinák. Folyóink és patakjaink vizeinek ésszerű kihasználásával, kevesebb ráfordítással talán helyre hozhatjuk azt a hibát, amit az óriási költséggel végrehajtott egyoldalú vízelvezető csatornázással elkövettünk. A vízügyi infrastruktúra fejlesztésekor ne csak mesterséges tározókban, gátakban, vasban és betonban gondolkodjunk, hanem tájépítészetben, ártéri- és fokgazdálkodásban, víztakarékos talajművelési rendszerekben, fenntartható technológiákban.

Fontos feladat emellett, hogy a fokozott kárérzékenységű területeken (ár- és belvíz) a gazdaságilag eredményesen nem, vagy csak nagy kockázattal művelhető termőföldeken megfelelő tájgondozási kompenzáció mellett teret hagyjunk az ökoszisztéma-szolgáltatásokat magasabb szinten biztosító **gyepeknak, erdőfoltoknak, mezővédő erdősávoknak, vizes élőhelyeknek,** melyek a gazdasági érdekek számottevő csökkentése nélkül biztosíthatják a térség kiegyenlítettebb hő- és vízháztartását, valamint a természetvédelmi érdekeket.

Fenntartható vízkormányzás

A birtokrendezés, az adottságok figyelembe vétele alapján kialakított földhasználat és vetésszerkezet lényegi feltétele annak, hogy ésszerű vízrendezési, területi vízgazdálkodási koncepciók és megoldások szülessenek.

Ösztönözni kell a térségi társulati/társulási alapon működő együttműködések és biztosítási rendszereket, hiszen a kisebb birtoknagyság egyes esetekben magasabb kárérzékenységet jelent. **Az öntözéshez szükséges vízhasználat árszabályozásakor a fenntarthatósági (ezen belül környezeti, szociális) szempontokból kell kiindulni**, és érvényesíteni kell a vízszolgáltatás valós bekerülési árát. A mezőgazdasági termelés során folyamatosan figyelni kell arra, hogy a „termékbe befektetett” társadalmi vízvagyon valós megtérülése biztosított legyen. A magyar agrár- és kertkultúra fejlesztésének egyik fő kitörési pontja az öntözés lehet, de csak korszerű, víztakarékos technikai-technológiai megoldásokkal.

Ár- és belvízvédelmi rendszereink az öntözőrendszerekkel együttesen a nagytérségi vízszabályozás eszközei. Megfelelő garanciákat kell biztosítani az ár- és belvízvédekezés fenntartási munkálataira, mert a tények azt mutatják, hogy a **megelőzés mindig sokkal olcsóbb, mint a kárelhárítás**, és az, amit az okozott kár jelent. Az „ár- és belvíz elleni védelem” helyett az „ár- és belvíz-gazdálkodásban” kell gondolkozni.

Racionális területhasználattal, a belvízrendszer műszaki létesítményei és a vízkormányzás fejlesztésével csökkenteni lehet a kockázatvállalás és ezzel egyidejűleg a védekezési igény szintjét. Olyan területeken, ahonnan sokkal drágábban lehet a belvizet elvezetni, mint amekkora hasznot az eredményez, támogatni kell a művelési mód megváltoztatását. Emellett biztosítani szükséges a bel- és külterületi vízrendezés összhangját. A víztározásba vagy vízvisszatartásba elsősorban a belvízzel közepesen és erősen érintett területek vonhatók be, amelyek egy része átfedésben van a Natura 2000 területeivel.

Mindez természetesen nem képzelhető el **a környezet- és természetvédelmi, vízügyi és vidékfejlesztési politikák egyeztetése és egy jól együttműködő intézményrendszer kialakítása** nélkül. Integrált megoldások kellenek a víz által érintett ágazatok között, határozott állami szabályozás mellett. A többcélú és összehangolt vízgazdálkodás pedig alapvetően vidékfejlesztési és fenntarthatósági kérdés, nem pedig rendészeti, „katasztrófavédelmi” probléma.

Ökológiai gazdálkodás - virágzó biokultúra

Az élelmiszergazdaság átalakítása, az új Kert-Magyarország program sikere egyben népjóléti kérdés. Egészségügyi kiadásaink, életminőségünk, átlagéletkorunk is szorosan függ ettől. Éppen

ezért a **biogazdálkodást újra fejlődési pályára kell állítani, támaszkodva a hazai biológiai alapokra és az ország GMO mentességére**, melynek fenntartása fontos népegészségügyi és nemzetgazdasági érdek.

A vidékfejlesztési szakpolitika szerves része az ökológiai gazdálkodás, amely természeti és társadalmi hasznossággal, valamint növekvő népegészségügyi és gazdasági jelentőséggel bír. Az előző kormányok hibáinak és mulasztásainak köszönhetően Magyarországon **az ellenőrzött bioterület nagysága** (mintegy 130 ezer ha) a növekvő piaci igények ellenére 2004 óta stagnál és alig éri el a termőterület 2,5 százalékát. Ez az arány hosszú távon akár 10 százalék fölé emelhető, de 2020-ig legalább érdemes megduplázni. Hasonló részesedést kell elérni az ökológiai állattartásban is.

Komoly probléma, hogy az itthon előállított biotermékek 80–85 százaléka alacsony feldolgozottságú alapanyagként kerül exportra, míg a hazai fogyasztás csaknem 90 százaléka feldolgozott import termék. Az ökológiai gazdálkodás mennyiségi növekedése, és a hazai fogyasztás ösztönzése mellett elengedhetetlen tehát **a feldolgozottsági szint növelése és a hozzáadott érték realizálása, itthon tartása az ágazat szereplőinél**. A bioalapanyagok felhasználását különösen a közétkeztetésben kell feltornáznunk, 2020-ig mintegy 30–50 százalékra. A célok eléréséhez az új nemzeti akcióterv következetes megvalósítására van szükség, melynek eszköze lehet egy motiváló pályázati rendszer, tudatos, államilag támogatott piacépítés, on-farm helyszíni kutatói hálózat és felkészült oktatási–szaktanácsadási rendszer.

Fontos továbbá, hogy **megőrizzük és támogassuk az ökológiai gazdálkodás már meglévő elemeit**.

Élelmiszer önrendelkezés – tudatos fogyasztás

A hazai termelőkre nehezedő hatósági ellenőrzések egyszerűsítése és a vele járó költségek csökkentése mellett biztosítani kell **az eddigieknél is szigorúbb és hatékonyabb élelmiszerbiztonságot és piacvédelmet**. A minőségi termelés versenyhelyzetének alakításához számos rendkívüli komparatív előnnyel rendelkezünk, amelyeket még nem használtunk ki. Az olcsó és gyenge minőségű importtermékekkel szemben fel kell állítani a hazai termékek iránt könnyedén megkövetelhető magas minőségi követelményeket. Ezen az úton haladva rövid idő alatt visszaszoríthatók, a határokon megállíthatók a kereskedelmi monopolhelyzettel visszaélő áruházláncok dömpingtermékei. Hasonló módon szükséges megerősíteni a hazai **fogyasztóvédelem** helyzetét is.

Az export piacok bővítése, a belföldi piac visszaszerzése, az importhányad csökkentése érdekében a jelenleginél erősebb és hatékonyabb **közösségi marketingre** van szükség döntően állami szerepvállalással és a vidékstratégia megvalósítását szolgáló országos és határokon túli

kampányokkal. A jó minőségű és változatos hazai zöldségtermékek népszerűsítése, a helyi termékek, a helyi értékesítés támogatása az egészséges táplálkozás alapelveinek terjesztése mellett hozzájárul a helyi foglalkoztatási lehetőségek bővítéséhez, s kiválthatja saját termeléssel az egyre növekvő importot. A nagybirtokot és az iparszerű tömegtermelést visszaszorító, vegyes üzemszerkezetet megcélzó politikai akarat sikere a változó társadalmi-piaci igényeken áll vagy bukik. A kistermelés, a háztáji és az ökológiai gazdálkodás fellendülése is, végső soron, a fogyasztók pénztárcájától és tudatosságától, valamint a termelői összefogás szükségességének felismerésétől függ. Ezt erősíthetik a helyi piacok, a kiskereskedelmi vállalkozások, a rövid értékesítési láncok, a bevásárló közösségek, a térségi és települési marketing szervezetek.

A kertkultúra fejlesztése és javítása, a kertmozgalom újraindítása és bátorítása nem csak a civil kezdeményezéseknek fontos terepe, hanem **közösségi, önkormányzati feladat is**. Például a terjedő közösségi kertek lényege, hogy városi környezetben, a gyakorlatba ültetve ad könnyedén követhető mintát a környezettudatos és fenntartható életmódra, és felhívja a figyelmet az erre vonatkozó szemléletváltás szükségességére. Új megközelítést kínál a városi térhasználatra, a közösségi terek átértelmezésére. Nem csupán a helyi politika, így a zöld mozgalmak melegágyai ezek, hanem a növénytermesztésen túlmutatva önbecsülést, közösségformáló erőt, fogyasztói tudatosságot, önellátást, összefogást hirdetnek.

5. Zöld energiatermelés

Biomassza-hasznosítás – a talajerő és az energiatermelés megújítása

A vidék zöldítésének, egyben a klímaváltozáshoz való alkalmazkodásának szerves része a biomassza ésszerűbb energetikai hasznosítása, a helyi-térségi hálózatos energiarendszerek elterjedése. **A termőföld elsősorban élelmiszertermelésre való.**

Az ezzel kapcsolatos elképzeléseinket programunk energiapolitikával foglalkozó fejezeténél fejtjük ki részletesebben, azonban mivel ez igen erőteljesen érinti a vidéken élők életminőségét, fontosnak tartottuk itt is megemlíteni.

6. Vidékpolitika és helyi gazdaságfejlesztés – a helyi gazdaság megerősítésének programja

Mint ahogyan az a fentebbiekből is kiderül, az LMP elkötelezett a helyi közösségek érdekeinek képviselete mellett. Támogatni kívánjuk a helyi szereplőket abban, hogy megtalálják a megfelelő válaszokat az olyan kihívásokra, mint a vidéki településen élők megélhetésének

biztosítása, közmunkától való függőségének csökkentése. Ehhez azonban a fejlesztéspolitikán is változtatni kell.

Szerintünk **olyan fejlesztéspolitikára lenne szükség, amelyik nem kiemelt beruházásokban és a multikkal kötött stratégiai megállapodásokban gondolkodik, hanem abban, hogy hogyan lehet helyzetbe hozni a helyi gazdaság szereplőit.** Rájuk – a mikro- és kisvállalkozásokra, a kistermelők szövetkezeteire, a zöld iparágak képviselőire – kellene végre stratégiai partnerként tekintenie a mindenkori kormánynak. Az LMP számára ez a legfontosabb kérdés: hogyan lehet talpra állítani a helyi gazdaságot, hogyan lehet minél több embert tisztességes jövedelmet biztosító munkához segíteni, és ezzel csökkenteni az alacsony foglalkoztatásból adódó társadalmi egyenlőtlenségeket.

A helyi gazdaság fundamentumát, különösen vidéki térségekben az elsősorban helyi piacra termelő és szolgáltató mikro- és kisvállalkozások jelentik. Ezek a vállalkozások jelentősen különböznek a nagyobb vállalkozásoktól nemcsak méretükben, hanem abban is, hogy nem feltétlenül akarnak egy bizonyos méreten túl növekedni, csak egy családnak vagy egy kisebb közösségnek akarnak kielégítő életszínvonalat biztosítani. Ehhez nélkülözhetetlen, hogy kedvezőbb legyen a gazdasági környezet a mikro- és kisvállalkozások számára; hogy a vállalkozásfejlesztési támogatásokat ne az egyedi vállalkozásokra, hanem egy-egy település, térség komplex fejlesztésére célozzák; hogy az adózási és adminisztratív szabályok úgy változzanak, melyek a mikro- és kisvállalkozások, családi vállalkozások talpon maradását segíti, versenyképességüket növelik. Fontos továbbá olyan vállalkozási formák támogatása, amelyek egy fenntarthatóbb, nem csak profitorientált gazdasági rendszer kialakulásában, illetve alternatív gazdasági formák elterjesztésében segítenek.

A helyi gazdaságfejlesztés részeként a **közösségi gazdaságfejlesztés** lehetőséget teremtene a tartós munkanélküliek számára a munka világába való visszatérésre, a helyi szükségletek kielégítésére és a közösségépítésre. Az ilyen projektek gazdasági és szociális célokat egyaránt kitűzve járulnának hozzá a hátrányos helyzetű települések, a lokális gazdaságok fejlődéséhez. A hosszú távú gazdasági fenntarthatóságot a megtermelt profit visszaforgatása biztosítaná. A közösségi elv alapján a vállalkozások céljainak megvalósítása az együttműködésen, a szolidaritáson és az önkéntes részvételen alapulna. Erre az egyik legmegfelelőbb tulajdonosi forma a már tárgyalt szövetkezeti, hiszen a tagok öngazgatásán keresztül valósul meg a gazdasági tevékenység irányítása. A közösségi gazdaság nélkülözhetetlen kezdeményezői, ösztönzői az önkormányzatok, a nonprofit szféra és a helyi vállalkozók. A szövetkezeti szervezéshez szükséges szakmai támogatás nyújtásában a falugazdász, falugondnoki hálózat és a szociális szövetkezeteket támogató szakmai hálózat tudna közreműködni.

A közösségi gazdaság egyik legnagyobb lehetőséget rejtő ágazata a **szélesen értelmezett zöld gazdaság, a zöld energia előállítása, az élelmiszer-gazdaság.** Az élelmiszer-gazdaságban a

már tárgyalt zöldség- és gyümölcsstermesztés, a kertészet, a biogazdálkodás és az állattartás területei kerülhetnek előtérbe. A zöld energia előállítás terén is komoly foglalkoztatási lehetőségek vannak – erről programunk energiapolitikával foglalkozó fejezetében írunk részletesebben. További munkahelyteremtő lehetőség „helyi brigádok” kiképzése az egyszerűbb energiahatékonysági beruházásokra (szigetelés, nyílászáró-csere), amelyek a régi, egyszerűbb építési technológiával készült épületeket újítanak fel. A cél az, hogy a helyi energiahatékonysági beruházások a helyi közösségi gazdaság megerősödésével együtt valósuljanak meg. Hasznos lehetőséget jelent a környezetvédelmi célú, gazdaságilag hasznosítható hulladékgyűjtés és hulladékgazdálkodás, a tájgazdálkodás, az erdő- és vízgazdálkodás.

A zöld szektorok mellett további kiaknázandó gazdasági potenciált rejt még a falusi turizmus. A közösségi gazdaság terén további lehetőség kínálkozik a hiányzó helyi humán közszolgáltatási (ápolási, szociális, nevelési, gyermekvédelmi, kulturális, sportszolgáltatási) szükségletek kielégítésére.

A közösségi gazdaság kialakulása hozzájárulhat a helyi gazdaságok erősítéséhez. **A helyi szereplők, az önkormányzatok, a vállalkozások és a nonprofit szervezetek együttműködését támogatjuk abban, hogy létrehozzák azokat a fejlesztési programokat, amelyek révén prosperálhatnak a helyi közösségek.** A helyi fejlesztési ügynökségekben több típusú helyi szereplő működhetne együtt a gazdaságfejlesztés és foglalkoztatás-bővítés céljainak megvalósításában, ezek eszközeinek meghatározásában.

V. Igazságos közteherviselést! – Az adórendszer átalakítása -----

Helyzetelemzés

Ma Magyarországon az igazán gazdagok alig fizetnek be a közösbe. Egyes kivételezett középosztálybeliek ennél ugyan többet fizetnek, de ez még mindig semmiség egy minimálbért kereső munkavállaló terheihez képest: esetében a munkaadója által kifizetett minden 2 forintból 1 az államot illeti. Mindemelllett a fekete- és szürkegazdaságból felhalmozott hatalmas vagyonok után azok birtokosai jellemzően egyetlen forinttal sem járulnak hozzá a közös kasszához.

A hazai adórendszer tehát igazságtalan, de nem ez vele az egyetlen probléma. Emellett ugyanis a gazdasági szereplők a természeti környezetet is lényegében ingyen szennyezhetik – azaz az adórendszer nem jelent gazdasági ösztönzőt a környezetvédelem szempontjainak érvényesítésére a gazdálkodásban.

Az LMP számára fontos a társadalmilag felelős állami gazdálkodás, azaz az ország eladósodottságának a csökkentése. Hosszabb távon célunk az államadósság minimálisra szorítása, és az átlagosan „nullás”, azaz egyensúlyban lévő költségvetés. Ezt az elvet adórendszerrel kapcsolatos javaslatainkban is érvényesítettük.

Munka- és környezetbarát, egyszerű adórendszert szeretnénk. Az ehhez szükséges, bevételsemleges (azaz többlet adóbevétellel nem számoló) változások néhány mondatban összefoglalva:

- ◆ Első prioritás: a **munka terheinek csökkentése, az alacsony keresetekre koncentrálna** (körülbelül 950 milliárd Ft államháztartási bevételkiesés):
 - a minimálbér nettóját 35%-kal, az átlagbér nettóját 24%-kal emeljük meg.
- ◆ Második prioritás: **jelentős egyszerűsítés és zöldítés**:
 - radikálisan leegyszerűsítjük a jövedelemmel kapcsolatos adózást, eltöröljük a munkavállalói járulékokat,
 - eltöröljük szinte az összes kisebb adót, díjat (körülbelül 105 milliárd Ft kiesés),
 - 5%-ra csökkentjük az alapvető élelmiszerek, a lakásfelújítás és a közösségi közlekedés áfáját (körülbelül 100 milliárd Ft kiesés), valamint
 - bevezetjük a széndioxid-adót.
- ◆ A csökkenő költségvetési bevételeket elsősorban **zöld adókkal, az áfa- és egyéb adócsalások visszaszorításával**, valamint a **tőkejövedelemre és vagyonra** kivetett adókkal ellensúlyozzuk.

Ez a rendszer radikálisan eltér a többi párt javaslataitól. A Fidesz várhatóan fenn akarja tartani a különadókra és eseti elvonásokra alapozott adórendszer-tákolmányát, ami már ma is látható versenyhátrányt okoz a stabilitás hiánya és a bérek (főleg az alacsony bérek) agyonsarcolása miatt. Az MSZP és tartozékai várhatóan visszalépni igyekeznek majd a 2010 előtti, sok tekintetben még a mai rendszernél is igazságtalanabb adórendszerhez.

1. A jövedelemadózás teljes átalakítása

Hiába a Fidesz által csodaként várt egykulcsos adó, továbbra is rendkívül magas adó és járulék terheli a munkabéreket: a teljes bérköltség (ún. szuperbruttó bér) 48,5%-a kerül elvonásra, azaz durván minden második forintot, amit a munkaadó a munkavállalóra költ, elvesz az állam. Ez **egyformán igaz a minimálbéres szalagmunkásra és a milliókat kereső topmenedzserre**. Ez azonban – bár az MSZP és társai a legnagyobb igazságtalanságnak kommunikálják – sehol nincs ahhoz képest, hogy mekkora különbség van az igazi gazdagok és a munkavállalók adója között.

Az első állomás itt az **eva alanyok világa**: egy politikailag kedvezményezett speciális csoport, amelynek terhelése nem csupán sokkal alacsonyabb, mint az alkalmazottaké, de a jövedelem növekedésével csökken. Az átlagos evás havi 500 ezer forintot keresett 2011-ben, ám ebben benne foglaltatik kb. 35–40 ezer fő „kis” eva-alany, akiknek az átlagos terhelése a bevétel növekedésével csökkenő(!) elvonások miatt irreálisan magas lenne, így vélhetően ők nem főállású evás gazdálkodók. Velük nem számolva az átlagos bevétel 1 millió forintra ugrik fel, ahol a fix terhek már kevésbé számítanak, így az elvonás 25% környékére mérséklődik. Ez azt jelenti, hogy egy gazdagabb, főállású eva alany 4-ből 3 forintot megtarthatott.

De persze ez még „csak” a (felső) középosztály speciális tagjainak támogatása. Az igazi gazdagok kamat- és osztalékjövedelemből élnek: 2011-ben a 10 legmagasabb (bevallott) jövedelemből 8 osztalékjövedelem volt. Ők lényegében 16%-os elvonást látnak, azaz 6-ból 5 forint a kezükben maradt.

A fenti tények miatt **alapvető változásokat** tartunk szükségesnek. A munkaadói járulék eltörlése a mai költségvetési helyzetben nem reális, illetve nem is teljesen szükséges: ha a munkabérral legalább részben arányos a nyugdíj, akkor jogos, hogy a bér valamekkora része nyugdíjjárulék legyen hosszabb távon is. Persze a 27%-os mérték túlzás, ennek csökkentését – hosszú távon, kiszámítható módon – meg kell kezdeni. A munkaadói járulékon kívül minden adót és járulékot el kell törölni, és ezek helyett be kell vezetni egy egységes, progresszív jövedelemadót (EJA). Így a jövedelemadó-bevallás valóban elfér majd egy söralátétben.

Hosszabb távon szóba kerülhet a **szuperbruttósítás és a családi adózás** bevezetése is. Az első nagy előnye a teljes átláthatóság, a családi adózás – amelynél lényegében az egy főre jutó jövedelem alapján számítódik az adó – indoka pedig az, hogy a mai rendszer azonos kereset esetén egy nagycsaládos állampolgárt sokkal jobban sújt, mint egy egyedülállót. A családi adózás bevezetéséig az egyetlen megtartandó kedvezmény a gyermekek után járó adókedvezmény.

Megszűnő adók és járulékok

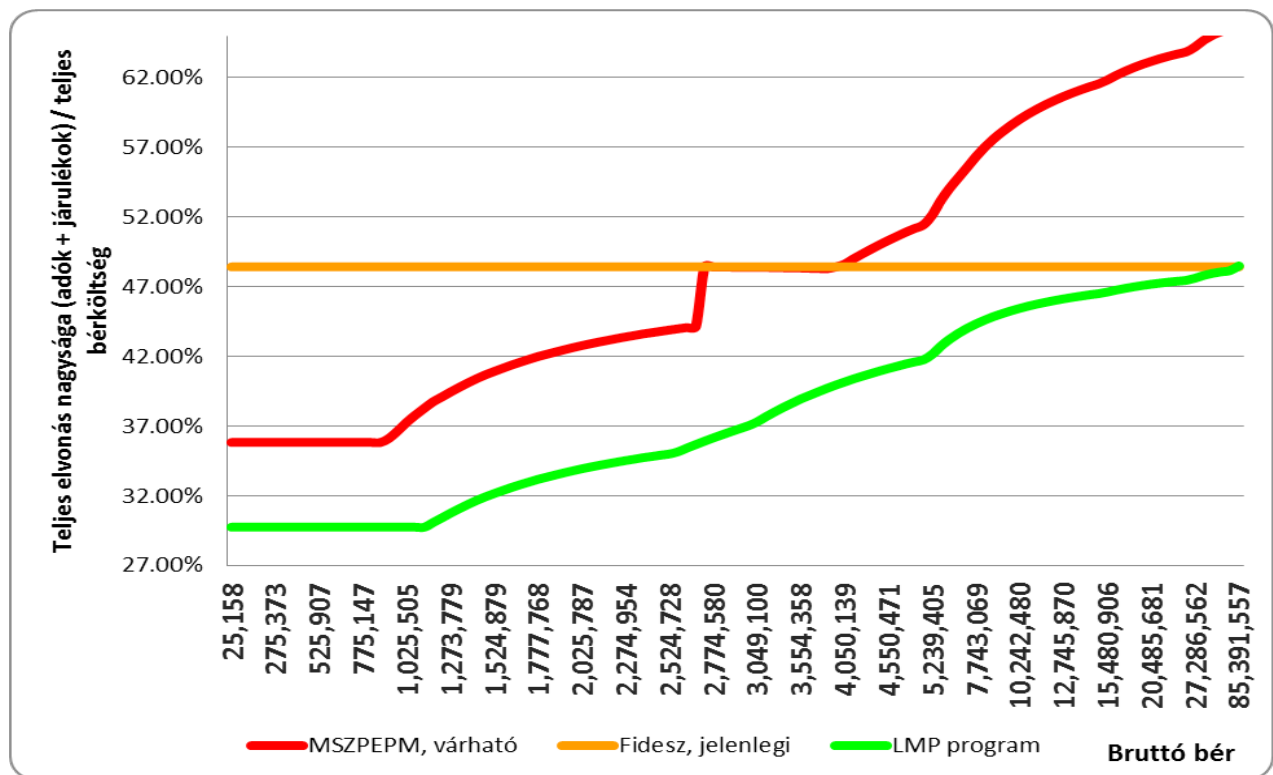
A fenti rendszer mellett **megszűnik a „külön adózó jövedelem”** kategória: ez a javasolt rendszer lényegével ellentétes, mivel az épp a jövedelmek összevonásán alapszik. **Megszűnnek az egyes speciális jövedelemadók** is, mint az eva, EKHO, KIVA, és KATA. Az eva már említésre került. Ugyanígy az egységes jövedelemadó logikájának mond ellent az EKHO és az utóbbi évek további két adóelkerülés-legalizáló, speciális kisadója, így ezek eltörlése is szükséges. Az alacsonyabb jövedelmű vállalkozók ezekhez képest egyébként is jobban járnak az egységes jövedelemadó alkalmazásával, a magasabb jövedelműek pedig egyrészt nem járnak sokkal rosszabbul (az elvonás havi 1 milliónál 30% lenne), másrészt az ő adóelkerülésük legalizálása eddig sem volt kívánatos.

Kulcsok, sávok és az új rendszer hatása a jövedelemre

Egy radikális átrendezés mellett **3 kulcsos egységes személyi jövedelemadót** javasolunk:

- ◆ a minimálbér szintjéig 12%,
- ◆ innét az átlagbér szintjéig 24%,
- ◆ az e feletti jövedelemre 36% elvonással.

Ez lényegében azt jelenti, hogy **egy minimálbéres munkavállaló nettója körülbelül 23 ezer forinttal emelkedik (+35%), egy havi bruttó 250 ezer forintot kereső munkavállaló 164 ezer forint helyett 200 ezret visz majd haza (+22%),** és csökkenő módon ugyan, de lényegében mindenki jobban jár, mint a mai rendszerben. Egy ilyen nagyságrendű változás már jelentős fehéredési hatással járhat (az alacsonyabb elvonás kevésbé ösztönöz adóelkerülésre), valamint felpörgeti a belföldi fogyasztást is, hiszen jelentős többletjövedelmet hagy, főleg a nem túl tehetős, jövedelmét jellemzően belföldi fogyasztásra fordító rétegnél.

A teljes elvonás mértéke a jövedelem függvényében

2. Zöld adók és díjak

A zöld adók lényege, hogy a környezeti és társadalmi károk költségeit az e károkat okozók viseljék (azok „forintosítva” legyenek), így a gazdaság zöldüljön, a piaci döntések a fenntarthatóság irányába forduljanak. Azaz: **az adóteher a társadalmi-gazdasági jókról (pl. foglalkoztatás) a rosszakra (pl. környezetszennyezés) tevődik át.**

Ma a zöld adók súlya jelentéktelen. Az energiaadó és a környezetterhelési díj a bevételt alig hozó, a piaci árakra hatással alig bíró, zavaros és így gazdasági és környezeti szempontból gyakorlatilag értelmetlen adófajták taborát gyarapítja. A környezetterhelési díjat meg kell emelni, az energiaadót pedig át kell alakítani: az egyes energiahordozók energiatartalma alapján kell egységesen kivetni (ez alól a ténylegesen megújuló energiafajták jelentenének csak kivételt). Ezzel párhuzamosan külön adót kell kivetni a széndioxid-kibocsátásra. Ezek nem új javaslatok: ezt terjesztette elő az Európai Bizottság, és erről folyik már a vita a tagállamok között 2011 óta. Az átalakított energiaadóból éves szinten 50 milliárd forint többletbevétellel számolunk, amelyet rezsitámogatásra fordítanánk.

A széndioxid-adó a legegyszerűbb zöld adó, nehezen megkerülhető: szenet, olajat és gázt kevesen bányásznak, vagy importálnak. Az államnak tehát csupán néhány nagy piaci szereplővel kell kapcsolatban lennie, az adó hatása pedig ezeken a cégeken (pl. MOL) keresztül szétterül a gazdaságban. A meglévő kvótakereskedelmi rendszer – ahol a szennyezők egy része egyáltalán nem fizet, más része pedig ingyenesen kapja a kvótát, és csak annak túllépéséért kell fizetnie –környezetvédelmi szempontból a semminél alig több, ráadásul mára a kvótaár összehugant, így a rendszer működőképessége is megkérdőjelezhető. Ennél jóval többet ér egy kiszámítható, gazdasági döntésekbe beépülő, a szennyezést a forrásnál megfogó, ezért rendkívül egyszerűen kezelhető széndioxid-adó. Az adó hatása – tonnánként a nemrég még stabil kvótaárral azonos 10–15 eurós adót feltételezve – évi 300 milliárd forint.

A CO₂-adó hatása természetesen látszani fog az energiaárakban is. Számításaink szerint 1 liter benzin és 1 köbméter gáz hozzávetőlegesen 7 forintra, 1 mázsa szén kb. 1000 forintra fog drágulni. A szén drágulhat a legjobban, de még így is a legolcsóbb fűtőanyagok közé fog tartozni. A gáz és a benzin/gázolaj drágulása ehhez képest elenyésző, 2–5%. Az energia várható drágulása minimális inflációt gerjeszt, emellett többlet áfa-bevételt is jelent (kb. 80 Mrd forintot). Az LMP vállalja, hogy lobbitevékenységet kezd az EU-ban az egységes CO₂-adóztatás megteremtéséért, hogy legalább a szennyezést terhelő adóknál ne adjunk teret az országok közötti adóversenynek.

Zöldadónak számít még a Fidesz által végre bevezetett **teherforgalmi útdíj**, amit az ország összes közútjára ki kell terjeszteni, illetve a fővárosban bevezetendő **dugódíj** is. A teherforgalmi útdíj az utak rongálásáért felelős nehéz teherautókat adóztatja, míg a dugódíj a

városi utak túlzásfolttsága – és ezáltal légszennyezés, zaj, időkiesés, városképrombolás – ellen lép fel. Az így nyert bevételeket (kb. 200 milliárd forint) átláthatóan kell kezelni és vissza kell forgatni az infrastruktúrába (vasútba, utakba, tömegközlekedésbe), valamint a járműállományba.

Ha a zöld adókat tágan értelmezzük, azaz minden rejtett költség megfizettetése ide tartozik, akkor a már létező **baleseti adó** is ennek számít, amelyet átalakítanánk, hogy egyszerű sarc helyett a valós problémát oldja meg. A közlekedési balesetknél ma csak az anyagi károokra nyújt fedezetet a kötelező felelősségbiztosítás. Ezt ki kell terjeszteni a gyógyítással, mentéssel stb. kapcsolatos összes költségre. Akár tételes elszámolás is megkövetelhető a biztosítók és az érintett állami szervek között.

3. A vagyoadók igazságosabbá tétele

Jelenleg a vagyoadóztatás nálunk kimerül az illetékekben és az értéktől lényegében független önkormányzati adókban (épület, telek, gépjármű). Pedig a vagyoni adóknak több jelentős előnye is van: versenyképességet rontó hatásuk minimális, az adóalap viszonylag könnyen ellenőrizhető, és a társadalmi mobilitást támogatja a vagyonosok erőteljesebb adóztatásával.

Egyelőre a gépjárművek adóztatását alakítanánk át úgy, hogy a terhek értékarányosak legyenek.

A 3,5 tonna alatti gépjárművek adóztatása ma ésszerűtlen és kaotikus. **A mai adók és illetékek megszüntetése mellett szükség van egy (számított) érték alapú, évi 2-3% nagyságú, esetleg progresszív (pl. az 1 millió alatti részre 1%, 5 millióig 2%, felette 3%) adóra.** Az adóalap egyszerűen számítható, az adó beszedése szintén nem igényel bonyolult megoldásokat, ráadásul egy ilyen adónem igazságos: a luxusautóval rendelkezőket erősen, míg a szegény autósokat alig sújtja.

Az adót finomítani kell környezetvédelmi szempontok alapján (Euro norma, motor típusa stb.), hogy lehetőség legyen a környezetkímélő, emiatt drága típusok adójának akár jelentős csökkentésére is. A gépjárműadó kiterjeszthető egyéb közlekedési eszközökre is: pl. motorkerékpár, repülőgép, helikopter, hajó, így lényegében a luxusadó feladatát is átveheti. A fenti megoldással évente mintegy 100–150 Mrd Ft bevétel érhető el.

4. Az adóbeszedési hatékonyság növelése, kiskapuk bezárása

4.1. Az áfa hatékony beszedése

Az adórendszer 2013-as slágertémája az **áfacsalások** kérdésköre volt: fiktív számlákkal, valódi pénzmozgás nélkül igényelnek vissza egyes vállalkozások forgalmi adót, vagy import-árak beszerzési árát csökkentik, így lényegében a magyar gyártókat és termelőket hozva igen nehéz helyzetbe. Ezeket a csalásokat többféleképpen is meg lehetne akadályozni.

A triviális módszer a **nem végfelhasználásra szánt termékeknél az áfa csökkentése, esetleg teljes eltörlése**. Persze, ha ezt a termékcsoportot sikerül jól meghatározni, akkor eleve adódik a kérdés: mi szükség van a hozzáadott-érték típusú adóra, miért nem elegendő egy egyszerű, nem visszaigényelhető fogyasztási adó (sales tax) a végfelhasználásra szánt termékekre? Az LMP vállalja, hogy szakmai vitát kezdeményez EU-szinten az áfa eltörlésének és fogyasztási adóval történő helyettesítésének kérdéséről.

A másik módszer az **áfa-visszaigénylések szigorúbb kezelése**: a NAV minden egyes visszaigénylésnél bekéri a számla sorszámát, és amennyiben a megadott számlát az eladó még nem használta fel (befizetésre, és/vagy áfa-visszaigénylésre), akkor az arra vonatkozó visszaigénylést nem teljesíti. Egy ilyen rendszer automatikusan működne, nincs szükség hozzá emberi beavatkozásra. Ennek egy fejlettebb módozata lenne a termék-nyomonkövetés lehetőségének kiépítése, amely nem csupán a csalások elleni fellépésben hasznos eszköz, de növelheti az élelmiszer-biztonságot és a vevői tudatosságot is.

Több területen is be lehetne vezetni a fordított áfát. A fordított áfát azonban az EU-ban csak szűk körben és bizonyos feltételekkel teszik lehetővé. Az egyik ilyen feltétel, amit Magyarország vonatkozásában is megfogalmaztak, hogy először hatékonyabb ellenőrzéssel lépjenek fel az adott terület adócsalásai ellen.

A **legfontosabb teendő a nagy adózók érdemi ellenőrzése és az áfacsalásban történő részvételük érdemi szankcionálása** lenne. Erről részletesen írt tanulmányában Horváth András, volt NAV-dolgozó.

A fenti megoldások alkalmazása esetén elérhető, hogy **ne lehessen fiktív, soha be nem fizetett áfát visszaigényelni**, ezzel jelenlegi adataink alapján 700–800 Mrd Ft többletbevétel érhető el. Óvatosságból – és a viselkedési hatások miatt – ennek a negyedével számolunk.

4.2. Egyéb szigorítások, ellenőrzések

A társasági nyereségadó alapját módosító tételeket (az elhatárolt veszteség leírhatóságán kívül) el kell törölni. A mai rendszer feleslegesen bonyolult és átláthatatlan. Az **egyedi, főleg egyes multiknak juttatott kedvezmények is eltörölnődök** versenytorzító hatásuk miatt.

Szigorítani kell az üzleti utazások elszámolhatóságát, különösen a céges autókkal való visszaélés miatt. A jelenlegi gyakorlat tökéletes lehetőségeket kínál az adócsalásra, az alkalmazotti és vállalkozói bérek költségként való kivételére, így adó- és járulékmentes jövedelemszerzésre. A számla nélküli elszámolást mindenképp meg kell szüntetni. Ez a változtatás mind az áfa-bevételre, mind a személyi jellegű adókra és járulékokra jó hatással lenne.

A radikálisan csökkentett személyi jövedelmi adók már alapot adnak a maximális szigorra. Be kell vezetni az LMP által már 2010-ben javasolt **automatikus vagyonosodási vizsgálatokat**. Ez lényegében azt jelenti, hogy minden jelentősebb, átírást igénylő tulajdonszerzésnél az adóhivatal automatikusan leellenőrzi, hogy az illetőnek lehetett-e elegendő pénze az adott vagyontárgy megvételére. Ha kirívó különbséget talál a számítógépes rendszer, akkor erről értesíti az ellenőröket (mindet!), akik így sokkal jobb találatokkal tudnak ellenőrzéseket végezni, és kevesebb esélyük lesz a korrupciónak.

Bár a fehéredést a munkateher-csökkentés is erősítené, mi rövid távon csupán 100 milliárd forint állami többletbevétellel számolunk a fenti intézkedések eredményeként.

5. Egyéb intézkedések

5.1. Áfa-csökkentés

Három területen javasoljuk az **áfa csökkentését**: az **alapvető élelmiszerek, a lakásfelújítás és a tömegközlekedés** kerülne át az 5%-os áfa-körbe. Ezek együttes jövedelmi hatása nem éri el a 100 milliárd forintot. A felső áfa-kulcsot 25%-ra kell csökkenteni – amint az pénzügyileg lehetséges.

5.2. Tranzakciós adó

A tranzakciós adóval a Fidesz alaposan elszámolta magát, leginkább egy oknak köszönhetően, ami egyben az adó igazságtalanságát is okozza: a felső limitnek. A felső limit azt jelenti, hogy a nagyobb cégek és spekulánsok lényegében elkerülhetik ezt az adónemet. **A tranzakciós adónál tehát a felső limit eltörölnődök mindenféle tranzakciónak.** Az így befolyó többletbevétel

nehezen számszerűsíthető, de a százmilliárdos nagyságrend sem elérhetetlen. Ennek felhasználásával a munkaadói járulék csökkentését kell megkezdeni, ahol a cél a mai 27% helyett a 20%-os mérték elérése évente 1%-pontos csökkentéssel.

5.3. A regisztrációs adó eltörlése

2013-ban már csupán 15 milliárd forint bevétellel számol a minisztérium a gépjárművek regisztrációs adójából. Ezt az adónemet el kell törölni, így nem fogjuk tovább támogatni a szlovák rendszámmal ügyeskedőket.

5.4. Helyi adók eltörlése

Több kis helyi adó eltörlendő (a kommunális adó, a mai gépjárműadó, a luxusadó, illetve az idegenforgalmi adó). Ez összességében mintegy 90 milliárd forint bevételkiesést okoz. Az önkormányzatok legkomolyabb adóbevétele továbbra is az iparűzési adó marad, itt a települések közti adóversenyt kissé visszább kell szorítani. Az önkormányzatok további bevételét főleg a kötelező feladathoz kötődően, kisebb részt normatívan, vagy a jövedelemadó és/vagy a gépjárműadó visszaosztásával kell megoldani olyan módon, hogy semmi esetre se sérüljön még a jelenleginél is jobban azok gazdasági autonómiája – azaz ne kerüljenek még nehezebb anyagi helyzetbe.

6. Támogatási reform

Az állami támogatások tulajdonképpen negatív adóknak tekinthetők, ezért ezt a témát is itt tárgyaljuk.

Az eddigi kormányok egyre gátlástalanabban osztogatták a közpénzeket. Ez a folyamat különösen felgyorsult, amikor jelentős összegű uniós források érkeztek hazánkba. Nemcsak arról van szó, hogy az éppen hatalmon lévő párt a saját klienseinek, oligarcháinak osztogatja a pénzeket, bár ez is súlyos károkat okoz a társadalomnak. A gazdaság egyes szereplőinek nyújtott állami támogatások sokszor a kevésbé versenyképes, azonban jó kormányzati kapcsolatokkal rendelkező vállalkozások túlélését segítik, így éppen a versenyképes vállalkozóknak okozva versenyhátrányt, a gazdaságilag életképes tevékenységektől vonva el forrást.

Az egyes cégeknek nyújtott támogatások sokszor kiszámíthatatlanná teszik a vállalkozások tevékenységét, nemegyszer igazságtalanul hátrányos helyzetbe hozva más vállalkozásokat. A cégeknek nyújtott állami támogatások ráadásul a korrupció és a csalások melegágyai is. Az ingyen pénz osztogatása ellenállhatatlan erővel csábítja mindazokat, akik törvénytelen módon

gyors meggazdagodásra törekcsenek. Ennek eseteiről naponta olvashatunk a sajtóban (és amint azt több felmérés is igazolja, a sajtóban megjelenő ilyen jellegű tudósítások csak a jéghegy csúcsát mutatják). A korrupciógyanút erősítheti sokakban az is, hogy számos esetben a támogatásokat a kormány a saját kinyilvánított céljaival (mint például az energiatüggőség csökkentése, a magas hozzáadott értéket előállító tevékenységek előnyben részesítése) szembemenve nyújtja.

A fenti ellentmondásokból, és korrupciós nyomásból fakadóan az LMP közpénzből csak olyan feladatok elvégzésére nyújtana támogatást, ami piaci alapon nem végezhető el, illetve piacon kívüli módon sokkal alacsonyabb hatékonysággal teljesíthető. Ez természetesen nem jelenti mindenféle gazdaságfejlesztési támogatás megszüntetését, ugyanakkor nyilvánvalóan meg kell szüntetni a piaci versenyt súlyosan torzító, a korrupciós, illetve az átláthatatlan, a szociális és környezeti bajokat növelő támogatásokat.

Semmilyen támogatást nem adunk presztízsberruházásokra. Ezekkel az intézkedésekkel évente legalább 600 milliárd forintot szabadítunk fel, amelyet oktatásra, egészségügyre, kultúrára, kutatás-fejlesztésre, innovációra, a közbiztonság javítására, valamint épületfelújításra, a környezeti agrárprogramra és a környezetvédelmet szolgáló egyéb intézkedésekre fordítunk – az adott ágazatokon belül a bérekre koncentrálvá.

VI. A társadalmi összetartozás erősítése: tudásgazdaság, zöld út a szakképzéshez, innováció és kultúra -----

Helyzetelemzés

2014-ben a **magyar oktatási rendszer többdimenziós válságban szenved**. E válság legfontosabb elemei egymást erősítik. A hazai oktatási szféra a sikertelen kormányzás sajátos hungarikumának modelljét adja: összetevői a kormányzati szakszerűtlenség és túlzó állami szerepvállalás, a fenntartói és működtetői szerepek példátlanul túlbonyolított és pazarló modellje, több száz milliárdos költségvetés-megvonás, az intézményi és pedagógusi autonómia megszüntetése, s egy jóindulattal a harmincas éveket időző, avítt pedagógiai és nevelési értékrend erőltetése.

Az oktatás, a tudomány, az innováció és a kultúra terén nem csak lehet, de szükséges is egy új minőségű kormányzati cselekvés. Az LMP az egyetlen olyan politikai erő a magyar közéletben, amely a fenntartható fejlődésre épülő és az ökopolitikai értékrendet tükröző társadalompolitikát képviseli. Az ökopolitika a humán tőke fejlesztésén keresztül valósítja meg

a társadalmi felemelkedést és társadalmi összetartozást. Ehhez egy minden elemében a részvételiségre és partnerségre építő kormányzati modellt képviselünk, amely nem egy központi akaratot diktál, hanem a helyi közösségek bevonásával keresi meg a megfelelő válaszokat a különböző szakpolitikák terén.

A magyar oktatási rendszer megerősítése és megújítása nemcsak az egyéni mobilitás, hanem a magyar foglalkoztatottság és gazdasági fellendülés kulcsa is. Ehhez Magyarországnak fel kell vállalnia, hogy jelenlegi ráfordításainál lényegesen többet fog az oktatásra költeni – minden körülmények között. De jóval többet kell költenünk az európai átlagnál is, hiszen az ország kitorrése a válságból és fenntartható fejlődési pályára állása csak így lehetséges. Az LMP a teljes oktatási ágazat finanszírozását a jelenlegiről legalább másfél-kétszeresére növelné néhány éven belül, **vagyis minden költségvetési 100 forintból 15–20 forintot oktatásra kell költeni!**

Az alap-, közép- és felsőfokú oktatás radikális forrásbővítése és szemléletváltása arra szolgál, hogy **mindenki számára lehetőséget adjunk** képességei kibontakoztatására, álmai valóra váltására.

1. Közoktatás: egész napos iskola és demokráciára nevelés

Az LMP olyan közoktatást szeretne, ahol **senkiről sem mondanak le azért, mert az átlagtól eltérő, vagy több figyelmet igényel.** A végletekig központosított és uniformizált iskolarendszer helyett olyan iskolákat képzelünk el a közoktatás rendszerében, melynek legfőbb jellemzői:

- a differenciált, személyre szabott oktatás,
- az interaktív és alternatív módszerek sokfélesége,
- élményszerű és gyakorlati kompetenciafejlesztés,
- kritikus és rendszerszemléletű gondolkodás és vitakultúra,
- együttműködés és demokratikus döntéshozatal, valamint
- önkéntesség, közösségi részvétel.

Az LMP különösen fontosnak tartja az **iskolák demokráciára nevelő szerepének** erősítését. A demokrácia gyakorlásának elsajátítása az iskolában kezdődik, és ez garantálja az ország jövőbeni demokratikus kultúrájának minőségét. A demokrácia az iskolában születik. A közélet gyakorlása maga a demokrácia.

Fontosnak tartjuk, hogy az iskolarendszer keretein belül a diákok megismerkedhessenek a demokrácia alapelveivel, és azokat az iskolákban létrehozott, a jelenlegi többségi gyakorlattal szemben valóban egyenrangúan működő intézményeken keresztül gyakorolhassák

is. Az LMP azt szeretné, hogy a diákoknak nagyobb beleszólása legyen az iskola belső életét érintő folyamatokba, tanárok és diákok együtt döntsenek arról, mi legyen fontos az iskola életében, együtt határozzák meg a belső viselkedési szabályokat úgy, hogy azokat az önkormányzatiság elveinek megfelelően mindenki köteles legyen betartani és ellenőrizni. Ez a modell szakít az elavult tekintélyelvű struktúrákkal, egyensúlyt teremt a tanításban és a tanulásban. Olyan rendszert képvisel, melyben nem nehezedik elviselhetetlen súly a gyerekekre. Mindez természetesen vezet oda, hogy kisebb lesz az oktatási bürokrácia. Mindez kevesebb pénzbe is kerül.

Ennek érdekében a következő **fő célkitűzéseket** fogalmazzuk meg a közoktatás területén.

Határozottan **nem értünk egyet a túlláamosított közoktatás jelenlegi rendszerével**, ugyanakkor tisztában vagyunk azzal, hogy az intézményfenntartást máról holnapra nem lehet átalakítani. A központi állam helyett a helyi közösségek fenntartói szerepét kell erősíteni – ahol azt a helyi önkormányzat kéri, ott az iskolákat vissza kell adni a helyi közösség részére, az így vállalt pluszfeladatok ellátásához szükséges forrásokkal együtt.

Vissza akarjuk állítani a **18 éves korig tartó tankötelezettséget**.

Olyan feltételeket kell biztosítani az iskolák számára, hogy azok valódi **egész napos iskolaként** működhessenek, igény esetén erre lehetőségük legyen, leválta az újonnan bevezetett kötelező állami napközi rendszerét. Az új iskolaformát az LMP azért preferálja, mert rugalmas és teret enged végre a diákok egyéni fejlesztésének. Több szabadságot, több autonómiát az iskolákba!

Garantálni kell a XXI. századi igényekkel szinkronban lévő tantárgystruktúrában az **ökológiai ismereteket, a fenntartható fejlődést**, a korszerű közgazdasági, politikai ismereteket. Az LMP pedagógiai értékrendje jövőorientált.

Rendbe kell tenni a pedagógus életpályamodell, és nem szabad kihagyni a béremelésből a **pedagógusok munkáját közvetlenül segítő munkatársakat** sem.

Fel kell számolni a Nemzeti Pedagóguskart, amely helyett a szakmai konzultatív testületekkel és a pedagógus szakszervezetekkel való együttműködési modellt képviseli az LMP.

Az egész országra ki kell terjeszteni a társadalmi hátrányok mielőbbi kompenzálása érdekében a **korai fejlesztést nyújtó szolgáltatásokat**, többek között a meglévő sikeres gyakorlatok „intézményesítésével” (lásd: Biztos Kezdet gyerekházak).

Fejlesztő- és gyógypedagógus-hálózatot kell kiépíteni a hátrányos helyzetű térségekben, s komoly **bérpótlékot** adni a hátrányos helyzetű kistérségekben tanító pedagógusoknak.

Létre kell hozni a **Kiemelt Oktatási Körzeteket** a hátrányos helyzetű magyar régiók társadalmának oktatási felzárkóztatása érdekében.

El kell indítani a **Nemzeti Erdei-iskola Programot** a környezettudatos nevelés érdekében, ehhez jelentős forrást és akkreditált képzési programokat kell biztosítani.

2. Zöld út a versenyképes szakképzéshez és felnőttképzéshez

Az LMP meggyőződése, hogy a szakképzés - mint a közoktatás, a felsőoktatás és a foglalkoztatáspolitikai meghatározó, a társadalom és a gazdaság fejlődését alapvetően meghatározó szakpolitikai terület - kudarcra évtizedekre konzerválja a magyar társadalom munkaerő-piaci versenyképtelenségét, és újratermeli a piacgazdaság veszteségeinek tömegét. Az LMP-nek, mint ökopolitikai közösségnek kiemelt küldetése, hogy olyan katalizátor legyen a szakképzésfejlesztésben, amely **érvényesíti a XXI. század zöld gazdaságának** igényeit: megteremti a magyar ökogazdaság és munkaerőpiac alapjait, érvényesíti az alternatív energiahasznosítás és fenntartható gazdaságfejlesztés által kínált új szakmák képzési igényeit, valamint bekapcsolja hazánkat a fejlett, innovatív képzési rendszerrel rendelkező országok sorába.

Az LMP saját gazdasági és társadalomképeinek megfelelően olyan **zöld szakképzési modellt** kínál, amely reflektál a fenntartható társadalom és gazdaságfejlesztés kérdésköreire, ötvözve a hazai adottságokat a sikeres német, osztrák és skandináv zöld képzési és foglalkoztatási modellekkel. Az LMP az öko-pedagógiai szemléletű szakképzés és felnőttképzés képviselője, érvényesíti a társadalmi kötelezettségvállalásra, az önkéntességre, projektekre alapozott képzési modelleket.

Szorgalmazzuk az országszerte leépült általános iskolai technika-órák és lerombolt általános iskolai tanműhelyek és tangazdaságok újraépítését, támogatjuk **öko-szakképzési és oktatási pályázatok, projektek kidolgozását és költségvetési támogatását** is. A szakképzési rendszert a négyéves képzési idő visszaállításával, az elméleti képzés megerősítésével, a mentorrendszer kialakításával képessé kell tenni arra, hogy a tanulók számára a felsőfokú szakképzésbe, a felnőttképzésbe és a felsőoktatásba is dobbantót jelenthessen. Az LMP azt mondja: aki valamilyen oknál fogva mégsem tanul tovább, az is kapja meg azokat a készségeket, hogy később bármikor átképezze magát, amennyiben a munkaerőpiac ezt megköveteli tőle.

Az LMP **helyre kívánja állítani a szakképzés megfelelő kormányzati képviselőjét** (önálló szakállamtitkári szinten). Meg kell állítani az elmúlt évek több száz milliárd forintos forráskivonását. Első lépésben haladéktalanul vissza kell állítani a 2010-es reálf finanszírozási

értéket, majd számottevően emelni azt. Azonnal megszüntetendők az elhibázott és a Nemzeti Alaptanterv hatálya alól is kivont Köznevelési Hídprogramok. A kamarák kizárólagos tartalmi, intézményfejlesztési és finanszírozási monopolhelyzetét is el kell törölni. Le kell bontani az autokrata és agyoncentralizált igazgatási modellt és visszaállítani az iskolák és önkormányzatok autonómiájára épített szakképzés-politika modelljét. Meg kell állítani a térségi integrált szakképző központok rendszerének szétverését és a gigantikus tudásgyárak helyett új, a helyi társadalom igényeinek megfelelő, kisebb, üzemméretű modellt javasolunk.

Értékrendbeli fordulatot kínálunk a hazai szakképzésben: a **szakképzés nem a vállalkozói lobbik, hanem a társadalom igényeit kell, hogy szolgálják**. Jelenleg a kormányzat a gazdaság bizonyos szereplőinek teljes mértékben kiszolgáltatja a szakképzést. Tökéletesen alárendeli azt egyes nagytőkés csoportok rövid távú igényeinek. Abból indulunk ki, hogy a társadalom, a helyi közösség igényei messze nem azonosak a gazdasági élet egyes szűk köreinek kívánságaival. Nem lehet egy-egy cég (legyen az bármilyen sikeres) alá rendelni egy-egy város vagy régió szakképzési rendszerét. Mert előfordulhat, hogy a tőke odébbáll, áttelepíti az üzemet, a közösség pedig ottmarad több ezer kiképzett alkalmi munkással, ahelyett, hogy a fiatalokat tanulni tanítanánk meg, s önmaguk érdekeit képviselni.

Szereptévesztésnek tartjuk, hogy a kamarák az iskolai szakrendszert kívánják meghatározni, s nem valós feladatukkal a cégek érdekképviseletével foglalkoznak. A kamarákat több ok miatt is alkalmatlannak tartjuk a feladatra. Nincsen megfelelő oktatási-képzési kínálatuk, szakképzési infrastruktúrájuk, szakképző szakembergárdájuk, világos kamarai jövőképük, s pénzük is csak akkor van, ha a kormány ad nekik. A kamarák szerepe természetesen fontos, de elsősorban a felnőttképzés terén javasoljuk bekapcsolni szervezeteiket a kormányzati munka partnereiként.

A következő évek feladata egy **rugalmas, átlátható és átjárható szakképzési rendszer kialakítása**, a szakmunkásképzéstől a technikusképzésen és a felsőfokú szakképzésen át, egészen a felsőoktatás mindhárom szintjéig. Ki kell alakítani az iskolarendszerű szakképzés, a felnőttoktatás és a felnőttképzés egymást kiegészítő rendszerét. Az Országos Képzési Jegyzék (OKJ) módosításra szorul. Iskolarendszerben célszerű csak azokat a szakképesítéseket oktatni, amelyek a szakmacsoportra legjellemzőbb, legfontosabb ismereteket tartalmazzák, a többi szakképesítést pedig a felnőttképzés keretében lehessen megszerezni. A szakképzésben a nagyfokú lemorzsolódás csökkentése érdekében fontosnak tartjuk az általános iskolában folyó pályaaorientációs rendszer hatékonyabb működtetését, valamint a szakképzésben a tanulási és pályatanácsadás kiterjesztését, aminek részeseivé kell válniuk a szülőknek is.

Az elmúlt évtized oktatási reformjainak legnagyobb vesztese a **szakmunkásképzés** volt. Hibás elképzelésnek bizonyult, hogy a 9-10. osztályokban nem lehetett folytatni szakmai alapozó oktatást, és nem volt gyakorlati foglalkozás. A szakiskolai képzés időtartamának 3 évre történő

csökkentése tovább gyarapítja a funkcionális analfabéta felnőttek számát, akik így magas szintű, minőségi szakmunkára nem lesznek képesek. Magyarország szakiskolái jelenleg egy zsákutcás iskolatípust képviselnek, ahol a végzett fiatalok a minimális közismereti tárgyak alacsony óraszámai miatt nem tudnak továbbtanulni. Illúzió az az elképzelés, hogy ilyen szakmunkásképzést követően két év alatt szerezhettek érettségi vizsgát a tanulók.

A tankötelezettség 16 éves korra történő leszállítása korrigálandó, vissza kell állítani azt 18 évre. A zömében hátrányos helyzetű, szakiskolai tanulók számára indokolt a hosszabb és főleg intenzívebb és hatékonyabb tanulási feltételek megteremtése. Egységesen 3 év alatt nem lehet biztosítani a XXI. század igényeit kielégítő szakmunkásképzést. Heti 5-6 óra közismereti oktatással (ami tulajdonképpen az alapvető civilizációs ismeretek átadása) nem lehet felkészíteni a tanulókat az élethosszig tartó tanulásra, a minimális nyelvtudásra és az informatikai alapismeretekre. A három éves szakmunkásképzésre csupán azoknál a szakképesítéseknél látunk lehetőséget, amelyekben elindultak a kamarai fejlesztések. Ezek a szakképesítések kevésbé bonyolultak, a szakmai képzéshez rövidebb idő is elegendő. Azonban ebben a képzési időtartamban is fontosnak tartjuk a közismereti képzést.

A szakképesítéseket a nyolcadik osztályra építetten, alapvetően 4 éves modellben javasoljuk. A 9-10. osztályokban 50-50%-ban közismereti, valamint szakmai elméleti és gyakorlati képzés legyen, majd ezt követően további 2 évig 80-85%-ban szakmai képzést és 15-20%-ban közismereti képzést javasolunk.

A hazai középfokú oktatási intézmények közül a szakközépiskola a legnépszerűbb iskolatípus. Ezért feltétlenül indokoltnak tartjuk, hogy az új közoktatási és szakképzési törvényben ne csökkentsük, hanem lehetőség szerint növeljük ennek az iskolatípusnak a presztízsét.

Magyarországon sokkal kevesebben vesznek részt a **felnőttképzésben**, mint az európai országokban. Márpedig a már munkában állók továbbképzése, átképzése kardinális fontosságú a munkaerő-piaci hatékonyság és a foglalkoztatás szempontjából. Szintén nagyon alacsony azon cégek száma, amelyek képzést nyújtanak alkalmazottaiknak. A kritikusan alacsony magyar felnőttképzési adatnak gazdaságszerkezeti okai vannak. A perifériális, alacsony hozzáadott értékű, alacsony bérezésű multinacionális termelés sokkal kevésbé tart igényt a képzett munkaerőre, mint a magasabb hozzáadott értékű nyugati vetélytársai, ahol a tudás, a munkatermelékenység sokkal nagyobb szerepet játszik a vállalatok versenyképességében. Az LMP mind szemléletében, mind tartalmában alapvető változásokat javasol megvalósítani a felnőttképzésben. **Felnőttképzési politikánk fókuszában az alábbi kihívások megválaszolása áll:** a gazdaság versenyképességének és a gazdasági szereplők együttműködő készségének javítása, a gazdasági aktivitás növelése, a potenciális munkaerő minél nagyobb részének mobilizálása; a tudásgazdaság célkitűzéseinek elérése, a munkaerő fokozott

alkalmazkodásának segítése, a képességek fejlesztése.

Az **Országos Felnőttképzési Program** elindításával mindenki számára ingyenes lehetőséget biztosítanánk az első szakma megszerzésére vagy az első szakmaváltásra, kortól függetlenül.

Ingyenes nyelvvizsgázási lehetőséget biztosítanánk azok számára, akik a szakképzés rendszerében vesznek részt, illetve onnan tovább akarnak lépni.

3. Szélesre tárt felsőoktatási kapuk, a vidéki felsőoktatás megerősítése

Az LMP a társadalmi igazságosság pártján áll. Azt akarjuk, hogy **mindenkinek egyforma lehetősége legyen a közoktatásban elsajátított tudása és teljesítménye révén bejutni a felsőoktatásba**, függetlenül attól, hogy az ország melyik középiskolájából jelentkezik oda – tandíjmentesen! Az LMP szerint a gazdasági fejlődés és munkahelybővülés egyik legfőbb forrása a felsőoktatásból kikerülő fiatalok minőségi tudása, felkészültsége és lendülete. Tudomásul kell venni, hogy Magyarország belátható időn belül nem fog a világszínvonalú felsőoktatási rendszerekhez felzárkózni, viszont arra képesek vagyunk, hogy a **magyar felsőoktatás nemzetközileg látható és európai szinten versenyképes legyen**. Csak így állítható meg a fiatalok elvándorlása is.

Hazánk helyzetét ma alapvetően befolyásolja, hogy termelésünk jelentős része összeszerelésre nem pedig a minőségi, komoly értéket termelő munkára épül. Ahogy a közgazdászok fogalmazzak: kevés a hozzáadott érték, így a termékeinket csak alacsonyabb áron tudjuk értékesíteni. Ha azt akarjuk, hogy Magyarország jobb pozíciót vívjon ki a nemzetek és a gazdaságok versenyében, akkor ezen mindenképp változtatnunk kell. Javuló, a mainál jobb színvonalú, a társadalom hosszú távú fejlődését szolgáló felsőoktatás nélkül mindez elképzelhetetlen.

Ma nincs elfogadható felsőoktatási koncepció. Olyan részlelképzelések vannak, amelyek mindig kiszolgáltatottak a legkülönbözőbb háttérérdekeknek. Tudomásul kell venni, hogy a felsőoktatás a jövő záloga és nem valamiféle szolgálója, vagy netán alárendeltje, a különböző érdekeknek és a politikában befolyásos csoportoknak. A végiggondolt és képviselhető koncepció hiányából következően hiányzik a felsőoktatásból a védekezési képesség, hiányzik a társadalmi támogatottság, és végül hiányzik a pénz.

Minőségi tudás nélkül nincs minőségi társadalom, nincs minőségi élet. Ezért kell befektetnünk a jövőnkbe. **Az LMP a következőt javasolja.**

A felsőoktatás kapuit szélesre kell nyitni. Hosszú távú célkitűzésünk, hogy 10 személyből legalább 4 fő diplomás legyen Magyarországon. Meg kell állítani a felsőoktatásba jelentkezők és a felvételt nyert hallgatók létszámának ütemes, utóbbi években elindult csökkenését. Minél több diplomásra van szükség, hiszen az általuk beindított kis- és középvállalkozások fogják majd visszahozni a rendszerváltáskor elveszett másfél millió álláshely nagy részét. Többek között ők fognak munkahelyet teremteni az alacsonyabb iskolai végzettségűeknek is. A tudás a fejlődés, az emberi kibontakozás lehetőségét adja. Nemcsak esély a szegénység elkerülésére és az értelmes emberi életre, de a minőségi emberi élet alapja is. Ezért nem tehetjük meg, hogy a tanulni vágyókat kizárjuk a felsőoktatásból.

Ugyanebből a megfontolásból **szorgalmazzuk a tandíj megszüntetését is.** A jelenlegi rendszer ugyanis a különböző elitcsoportok gyermekeinek kedvez, akik már a családból hozott tudásuk, fiatalon megszerzett készségeik és kapcsolataik következtében nagy valószínűséggel megszerzik a támogatott (elit) egyetemi helyeket, míg az ilyen lehetőségekkel nem rendelkezők jelentős, néha vállalhatatlan adóssággal kezdenek a pályájukat.

A felsőoktatás minőségi reformja (európai szintű versenyképessége) nem képzelhető el a **források drasztikus bővítése** nélkül. A felsőoktatás forrásait már középtávon a duplájára kell emelni. Szakítani kell azzal a szemlélettel, hogy az oktatás–felsőoktatás valamiféle luxus, amelynek az a célja, hogy a gazdaság számára emberi nyersanyagot szolgáltatson. Egy megváltozott szerkezetű költségvetésben ennek megvannak a forrásai.

A felsőoktatásban évek, de mondhatjuk, hogy kormányzati ciklusok óta nem volt érdemi béremelés. Azért szorgalmazzuk a **felsőoktatásban oktatók bérfeljesztését**, mert nem mindegy, hogy kik, milyen felkészültséggel, milyen megbecsültséggel tanítanak. Jelenleg az oktatói pálya elhagyása jellemző – aki versenyképes, az továbbáll. Komoly elvárásaink vannak oktatókkal, az egyetemi és főiskolai tanárokkal szemben, de ezeket csak akkor tarthatjuk jogosnak, ha megtörténik a bérfeljesztés felsőoktatásban is – és nem csak a legfelső, intézményvezetői szinten, hiszen a cél, hogy a fiatal tehetségek oktatóként maradjanak a főiskolákon.

A következő évek egyik legnagyobb kihívása az elvándorlás lesz. Szeretnénk ezt megállítani. Az LMP a **röghöz kötésnek minden formáját el akarja törölni.**

Az LMP számára kiemelt cél a **vidéki felsőoktatási intézmények** megmentése és fejlesztése. Felsőoktatás nélkül nincs vidékfejlesztés, helyette elsoványodás van. Olyan vidéki főiskolákra, egyetemekre van szükség, amelyek a helyi gazdaság igényeire építik képzési szerkezetüket. A helyi gazdaság élénkítése és a vidéki felsőoktatás fejlesztése összekapcsolódik – ez ad perspektívát a fiataloknak, hogy a lehetőségek hiánya miatt ne költözzenek el otthonról. Nem akarunk fiatalok nélküli országot!

4. Innováció

A tudásgazdaság alapvető jellemzője, hogy képes az állandó megújulásra. A modern világ változó kihívásaihoz való folyamatos alkalmazkodás nélkül sose lesz sikeres Magyarország. Nem csak a diploma munkaerő-piaci értékét nézzük, hanem olyan felsőoktatást szeretnénk, ahonnan a fiatalok úgy kerülnek ki, hogy az önálló gondolkodáshoz és munkavégzéshez szükséges készségeket megszerzik.

Ennek érdekében **prioritássá kell tenni a kutatás-fejlesztés és innováció költségvetési forrásainak radikális bővítését** is: az innovációs központok támogatását, az innováció regionális rendszerének fejlesztését, az innovatív vállalkozások helyzetbe hozását. Az LMP mindenekelőtt a környezetileg és társadalmilag fenntartható fejlődést elősegítő kutatás-fejlesztést, innovációt támogatja.

Az egyetemek az innováció kulcsintézményei lehetnek akkor, ha szakítanak mind a merev akadémiai, mind pedig a pusztán piaci szemléletű tudománymenedzsmenttel. Az LMP egy köztes modellt képvisel, ahol az **egyetemek nem működhetnek elefántcsonttoronyként, sokkal inkább élő kapcsolatot ápolnak a tudásgazdaság piaci és társadalmi szereplőivel.**

Az innováció területén az egyetemek alapvető feladata kell legyen a diákok vállalkozói és kreatív attitűdjeinek megerősítése. A vállalkozni vágyó fiatalokat külön állami támogatási programmal kell segíteni.

Egy új, dinamikus együttműködési modellt kell kialakítani a magyar felsőoktatási intézmények és a Magyar Tudományos Akadémia intézményrendszere között. Egyetlen szervezet sem sajátíthatja ki az ország egész tudományosságának kizárólagos képviselőjét. Nyilvánvaló, hogy az akadémiai szféra innovációs teljesítményének növelése az Akadémia és a felsőoktatás egészének radikális megújítását kívánja.

5. Kultúra

A kultúrára az LMP nem egy sokadlagos, járulékos tényezőként tekint. Ennek oka, hogy a kultúra jóval többet foglal magába, mint a művészetek és a kulturális örökség kategóriái, melyek köré a hagyományos értelemben vett kultúrpolitikák szerveződtek. Ahogyan azt például az UNESCO kulturális sokszínűségről szóló nyilatkozata megfogalmazza: a kultúra „egy társadalom vagy társadalmi csoport sajátos lelki, tárgyi, szellemi és érzelmi jegyeinek együttese, mely magában foglalja a művészeteken és az irodalmon kívül az életstílust, az együttélés módjait, az értékrendszert, a hagyományokat és a hiedelmeket”.

E meghatározás szellemében a kulturális értékrend teremti meg a társadalmi kohéziót, határozza meg egy közösség céljait, mindennapi életének szerveződését, tagjainak egymáshoz és környezetükhöz való viszonyát.

A kultúra területén a kulturális törekvések és a fenntarthatóság paradigmájának összehangolását tekintjük elsődleges feladatunknak. A fenntarthatóság fogalma ugyan létrejöttékor nem reflektált a kultúra kérdéseire, azonban a kétezres évek elejétől kezdve ez is megtörténik, a fenntarthatósági gondolkodás a kultúrát a környezet, a társadalom és a gazdaság mellett a fenntarthatóság negyedik, központi jelentőséggel bíró pillérének tekinti.

A „zöld” kultúrpolitika határozottan meg kívánja különböztetni magát a hazai politikai palettán versengő és egymás ellen „Kulturkampf”-ot folytató szekértáboroktól; természetesen erre a megközelítésmódra támaszkodik.

Kultúrpolitikánk középpontjában ezért a közösség egésze áll, benne hangsúlyosan az a mintegy 3,2 millió ember, akiket az eddigi kultúrpolitikai törekvések nem értek el, akiknek sorsára a hazai kultúrpolitikai törekvések alapvető befolyással bírnak, és viszont: akiknek a sorsa alapvető befolyással van teljes politikai közösségünk jövőjére.

A fentiek miatt **kultúrpolitikai törekvéseink középpontjában** az alábbiak állnak:

- ◆ A politikai irányítást, valamint a kiemelt státuszba került intézményeket (mint például Magyar Művészeti Akadémia) ki kell vezetni a kultúra területéről.
- ◆ Az oktatási tárcával integrált, a helyén kezelt kulturális irányító szervezetet kell létrehozni. El kell végezni a szakmai kollégiumok újrapozícionálását, szakmai párbeszédre alapozva.
- ◆ Újra kell indítani a szakmai testületekkel történő egyeztetést, a szakmai szervezetek átfogó transzparenciája mellett, az elszámolások teljes átláthatóságával. Középtávon szükséges az eddigieket meghaladó rendszer megalapozása.
- ◆ A forrásokat igazságosan kell elosztani a nagy és kis intézmények, a nagyvárosok és perifériák, az amatőrök és hivatásosok, az elismert művészek és a jövő tehetségei között.
- ◆ Szükség van a művészeti oktatás reformjára, melyben kiszámítható költségvetésre alapozva új fejezetet kell nyitni a fejlesztés és az innovációk előtt.
- ◆ Szintén szükséges a határátlépő dialógusok támogatása a művészet és tudomány, a művészet és a részvételiség különböző formái között.
- ◆ Az online kulturális tartalmakhoz való legális hozzáférést biztosítani kell, és ki kell terjeszteni, szükséges a felhasználókat kriminalizáló törvények eltörlése.

VII. Környezeti politika – Magyarország zöldre vált

Helyzetelemzés

A **rendszer váltás óta eltelt 24 év** – és különösen az Orbán-kabinet elmúlt négy esztendeje – a **környezeti értékek és a jövő gyorsított tempójú felélésével telt.**

Az Orbán-kormány négy év alatt olyan dűlást vitt végbe a környezet- és természetvédelemben, amire a rendszer váltás óta nem volt példa. Az önálló zöldminisztériumot megszüntették – önmagában ezzel a lépéssel egy negyedszázadot léptünk vissza az időben, hiszen a pártállami múlt lezárásának egyik szimbolikus lépése volt a fenntarthatóság tárcaszintű kormányzati képviselésének megteremtése. A zöldbudsmant lefokozták, a környezeti alapjogok közül a legfontosabbat, vagyis a legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jogot kiírták az alaptörvényből, a hatósági intézményrendszert pedig drasztikus fogyókúrára fogták, az eltávolított szakemberek helyére bólogató pártkatonákat ültetve.

A „**zöld fékek és ellensúlyok**” kiiktatása korántsem volt véletlen, mint ahogyan azt számtalan példa mutatja. Csak a fővárosban a Kossuth tér és a Ludovika park letarolásától a Normafa- és a Városliget-törvényig, a Margit-sziget fővárosi elbirtoklásáig és a Római parti mobilgátig hosszan lehetne sorolni azokat a konfliktusokat a most mögöttünk hagyott ciklusból, ahol a kormány nyíltan a beruházói érdekek mellé állt a környezet és a lakosság szempontjaival szemben, és ahol egy erős, cselekvőképes zöldtárca, illetve egy független zöldhatóság megakadályozhatta volna a pusztítást.

A rendszer váltás ígéretével ellentétben az elmúlt 24 évben, és különösen napjainkban **nem a jelen és a jövő generációk érdekei, hanem a pillanatnyi politikai akarat és a pártközeli oligarchák döntenek el, hogy hol és mi épül az országban,** a környezet pedig a hatalom számára nem megóvandó értéket jelent, hanem építési területet, és a legkisebb ellenállás irányát.

Mi viszont **nem ilyen világban szeretnénk élni,** és nem a mai felelőtlen tékozlást szeretnénk örökölni az utánunk következőknek. Az LMP azért jött létre, és azért dolgozott négy éven át következetesen a kormány ökopolitikai ellenzékeként a parlamentben, hogy megmutassa: létezik alternatíva, és nem csak a jövő felélésére, hanem a környezeti feltételek jobbítására és az értékek megőrzésére is lehet sikeres politikát építeni.

A mi felfogásunkban az **élő környezet mindannyiunk közös otthona, a mai és a jövő nemzedékek öröksége.** A tiszta, egészséges és biztonságos környezethez minden embernek joga van, lakóhelytől, társadalmi helyzetétől és az anyagi viszonyoktól függetlenül. A fenntarthatóságot a létező legtágabb értelemben, azaz mindig a környezeti, a társadalmi és a

gazdasági fenntarthatóságot is szem előtt tartva képviseljük, mert tudjuk, hogy a XXI. században a legnagyobb kincs az élhető környezet, az iható víz és a tiszta termőföld: egy fejlődő, magabiztos és jólétben élő Magyarország jövőjét csak ezekre építve lehet biztosítani.

Ahhoz, hogy a XXI. században Magyarország továbbra is lakható, önellátásra és önfenntartásra képes, vonzó és biztonságos hely maradjon, **azonnali változásra van szükség**. Ha azt szeretnénk, hogy az ország esélyt kapjon végre a fenntartható, vagyis a gyarapodás és a jólét feltételeit nem fölemészítő fejlődésre, akkor a társadalmi szemlélet és a politikai gyakorlat gyökeres átalakításra szorul.

Ehhez nem csak kormányt, hanem gondolkodást is kell váltani: ha elegend van a vörösből és a narancsból, adj esélyt a zöldnek!

1. Intézményi alapok: önálló zöldminisztérium, független zöldhatóság

A kolontári vörösiszap-katasztrófa világosan megmutatta, mi vár egy olyan országra, amelyben a politikai akarat minden racionális megfontolást a háttérbe szorít, és ahol a környezetre csak akkor figyelnek oda, ha baj van. Az LMP felfogása szerint **a környezet- és természetvédelmi minisztérium** a legfontosabb tárcák egyike a kormányban, a **független zöldhatósági rendszer** pedig hatékony garanciája a környezeti jogok biztosításának és a környezeti értékek megőrzésének. Ragaszkodunk a zöldtárca önállóságának helyreállításához, illetve ahhoz, hogy az összes olyan hatáskör és szakterület, amely a környezeti elemek védelme és fenntartható használata szempontjából fontos, újra egy kézbe kerüljön. Vagyis a **zöldminisztériumhoz kell tartoznia a tágabb értelemben vett környezet- és természetvédelemnek, azaz a klímapolitikának, a teljes vízügynek, az erdészetnek és a vadgazdálkodásnak, valamint a nukleáris létesítmények és a bányászat felügyeletének is.**

Az elmúlt 24 év tapasztalatai nyomán kulcskérdésnek tekintjük, hogy a **környezetvédelmi miniszter szakmailag felkészült, politikailag pedig fajsúlyos személy legyen**, aki a kormányzaton belüli érdekütközések során is hatékonyan tudja képviselni a zöld szempontokat.

A **Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosának** is vissza kell kapnia önállóságát, teljes jogkörű hivatalát. Ezt a pozíciót ismét olyan embernek kell betöltenie, akit nem a különféle pártok vezetőihez fűződő kapcsolata, hanem szakértelme, hivatástudata és függetlensége predesztinál a pozíciójára.

A **hatósági rendszert** szakmai szempontok szerint (például a vízgyűjtő-területek térbeli lehatárolását követve) az alaptól kell újjászervezni. Olyan intézményrendszert kell

működtetni, amely hivatalként magas színvonalon, gyorsan, ügyfélbarát módon és korrupciómentesen szolgáltat, hatóságként pedig szakmailag megkérdőjelezhetetlen módon, felkészülten és megvesztegethetetlenül védi a rá bízott környezeti értékeket.

A hatósági autonómia biztosítása érdekében a **kiemelt beruházások intézményét meg kell szüntetni**. Újra biztosítani szükséges, hogy a tervezett beruházások valóban a közjót szolgálják, és az engedélyezést a környezeti követelmények „felpuhításával”, az eljárásnak a szükséges vizsgálatok lefolytatását és a társadalmi egyeztetést akadályozó felgyorsításával ne lehessen a környezeti érdekek érvényesítését ellehetetleníteni. Az intézményi vezetők esetében – főosztályvezetői szinttől fölfelé is – be kell vezetni a pozíciók betöltésénél a rögzített szakmai kompetenciák és az átlátható pályázatok rendszerét, hogy kizárólag olyanok kerülhessenek döntéshozói szintű állásokba, akik arra a felkészültségük és az emberi tulajdonságaik alapján is alkalmasak.

A **nemzeti parkoknak** – a hatósági és gazdálkodási feladatok megfelelő szétválasztása mellett – maradéktalanul vissza kell kapniuk a területükhöz tartozó védett területek (beleértve az erdők) kezelői jogait, tényleges autonómiát a területek természetvédelmi célú kezelésében, és a hatósági jogosítványok közül is mindazokat, amelyek a rájuk bízott területtel kapcsolatosak. A nemzeti parkok működéséhez a megfelelő mértékű támogatást biztosítani kell.

A **vízügy** a természeti erőforrás-gazdálkodás stratégiai jelentőségű elemeként, a környezetvédelem szerves részeként újra integrált és egységes kell, hogy legyen. A vízgyűjtő-gazdálkodás, ezen belül az ivóvízbázisok védelme, a vízkészletek bölcs hasznosítása, illetve (a jelenlegi katasztrófavédelmi logika helyett) a megelőző jellegű, tervszerű ár- és belvízvédelem, a vízmegtartó gazdálkodás szervezése és ellenőrzése a vízügy feladata kell legyen.

A **bányászati hivatalnak**, illetve a mögötte álló földtani intézményrendszernek a jelenlegi hatáskörén túl nagyobb szerepet szánánk az ország ásványvíz-vagyonával történő fenntartható gazdálkodásban, a környezetvédelmi engedélyezésben, a kármegelőzésben és a kockázatcsökkentésben is annak érdekében, hogy a nemzetgazdasági és a fenntarthatósági szempontok a bányászati tevékenységek során újra összhangba kerüljenek.

A kormányzati környezetpolitika kiemelt feladatának tekintjük a természeti erőforrások, különösen a víz, a termőföld védelmét, fenntartható használatát, az éghajlatváltozás okainak kezelését és az annak hatásaira való felkészülést, a települési környezet minőségének javítását (levegőtisztaság javítása, zajcsökkentés). Fontos továbbá a környezeti szempontok integrálása a különböző szakpolitikákba, ágazati politikákba.

A nemzeti érdekek hatékony képviselője érdekében erősíteni kell a környezetügyi célú

nemzetközi együttműködést, különösen a velünk határos, illetve a közös, osztott vízgyűjtőn lévő országokkal. A megelőzés, a kockázatok csökkentése és megfelelő kezelése, a környezet- és költséghatékonyság érdekében elő kell segíteni a tudomány és a szakpolitikák közötti partnerséget. Célunk nem csak a környezetügy, mint ágazat korszerű működtetése, hanem a környezeti szemlélet általános, ágazatközi elterjesztése.

Mindez természetesen az intézményrendszer, a létszám, a felkészültség és az eszközrendszer fejlesztését is jelenti, beleértve a környezetállapot alakulásának nyomon követését, a lakosság megfelelő tájékoztatását és a hatósági munka alapját jelentő környezeti monitoring és információs rendszer kialakítását és működtetését.

2. Jogszabályi alapok: felelősség és részvétel

A hatékony környezet- és természetvédelemnek nem csak az intézményi, hanem a jogi garanciáit is meg kell teremteni. Ezek közül a legfontosabb, hogy az alkotmányban is szerepelnie kell a **tiszta, egészséges és biztonságos környezethez való állampolgári jognak**, valamint – a kormányzati tevékenységre vonatkozóan is – a **megelőzés elvének**. A fenti alkotmányos előírásokat kibontva olyan jogszabályi alapokat kell létrehozni, amelyek biztosítják a helyrehozhatatlan környezeti károk keletkezésének hatékony megelőzését, illetve az esetlegesen mégis bekövetkezett károokra a felelős által biztosított fedezetet. Be kell vezetni tehát a nagy környezeti kockázatú ipari és gazdasági tevékenységek esetében a kötelező felelősségbiztosítás és a biztosítékadás párhuzamos rendszerét, hogy a környezet fizikai, kémiai vagy genetikai elszennyezéséért valóban a szennyező (és ne az adófizető) fizessen, és hogy jobban megérje megelőzni, mint utólag elhárítani a környezetkárosítást.

A környezethasználatról, annak megváltozásáról, kiterjesztéséről kizárólag a közvetlen és a közvetett érintettek bevonásával születhet érvényes döntés. Ennek érdekében ki kell terjeszteni a **társadalmi részvétel és a civil kontroll** lehetőségét a környezeti döntéshozatalban. Felszámoljuk a helyi lakosság és a civil szervezetek ügyféli jogállásának megszerzése elé állított akadályokat, és a hatósági döntéshozatal jogszerűségi feltételévé tesszük az érintett csoportok előzetes tájékoztatását, illetve az érdemi véleménykikérést. Mindezeknek a garanciáknak a kiemelt kormányzati beruházások esetében is maradéktalanul érvényesülniük kell.

3. Gazdasági alapok: munkahelyteremtő zöldgazdaság

Az LMP a környezet megóvását szolgáló kiadásokra nem a gazdagok luxusaként vagy minimumszinten elvégzendő kötelező feladatként tekint, hanem a **jövőt szolgáló**

befektetésként, ami életminőségben, egészséges életévekben, de a legtöbbször forint-fillérben számolva is garantáltan megtérül: közvetlen vagy közvetett hasznot hoz, illetve későbbi nagyobb ráfordításokat előz meg. Tudomásul kell vennünk, hogy a gazdasági növekedésnek látszanak az ökológiai és társadalmi korlátai.

Európa fejlettebb országaiban már ma is az energiatakarékosság elősegítését, az energiahatékonyság növelését, a megújulóenergia-ipart, a hulladék keletkezésének megelőzését, a hulladék- és a másodnyersanyag-hasznosítást, illetve a természetkímélő agrártermelést magában foglaló **zöldgazdaság** a legnagyobb munkahelyteremtő potenciállal rendelkező ágazat. Ezen a területen Magyarország lehetőségei kiválóak és jórészt kihasználatlanok. Adókedvezményekkel, a szabályozási rendszer átalakításával, külföldi és hazai jó gyakorlatokat bemutató tudáscentrumok és népfőiskolák létrehozásával kívánjuk elérni, hogy a zöldgazdaság nálunk is gyors fejlődésnek induljon. Ezek az elemek részletesebben is megtalálhatók programunk vonatkozó fejezeteiben.

A **hulladékgazdálkodásban** a nemzetközi gyakorlatban a leghatékonyabbnak bizonyult megoldás meghonosításaként bevezetjük az egyutas csomagolóanyagok kötelező betétdíját és visszaváltását. Ez a rendszer – a házhoz menő szelektív gyűjtéssel kiegészítve – akár 90 százalék fölötti visszagyűjtést és hasznosítást is lehetővé tesz, a logisztika és a hasznosítás pedig állások ezreit hozhatja létre a helyi gazdaságban és a kkv-szektorban.

A **klímavédelem és a fenntartható háztartási kiadáscsökkentés** érdekében nem a fosszilis fűtőanyag elégetését, hanem a megspórolását fogjuk támogatni, mert a legolcsóbb és a legtisztább energia az, amelyet nem használunk fel. A lakások hőszigetelése és energetikai korszerűsítése jelentős számban teremt munkahelyeket minimális állami ráfordítással, a kvótabevételek, a célzott uniós támogatások és az energiaszolgáltatók által megelőlegezett megtakarítások felhasználásával.

4. Intézkedések az élhető és biztonságos környezetért

Nem elegendő, ha a fenti elvek alapján megszervezett intézmény-, illetve jogrendszer elméletben már működik – az új kormány hivatalba lépésének első napjától a **gyakorlatban is biztosítania kell a környezeti jogok érvényesülését és a környezeti értékek megóvását**. Ennek érdekében olyan intézkedéscsomagot dolgoztunk ki, amely lehetővé teszi az előző kormányok által szándékosan, tudatlanságból vagy a rosszul értelmezett takarékoság miatt elhanyagolt környezeti problémák haladéktalan orvoslását.

Felélesztjük Csipkerózsika-álmából az **Országos Környezeti Kármentesítési Programot** – feltöltve a környezetszennyezési bírságokkal, illetve a legnagyobb kibocsátóktól beszedett

környezetterhelési díjakkal –, hogy forrást képezzünk a legsúlyosabb, illetve a gazdátlanul hagyott (potenciális) szennyezések felszámolására. Uniós kármentesítési alap felhasználását kezdeményezzük a különösen nagy volumenű, illetve a határokon áttérjedő hatású környezeti katasztrófák megelőzésére és kezelésére.

A rendelkezésre álló uniós források mellett kompenzációs célú hazai forrásokkal és egyéb módon is ösztönözni fogjuk a gazdálkodók által a természet megóvása érdekében önként vállalt korlátozások betartását, a természetvédelem szempontjainak a védett területeken kívüli érvényesítését.

Az állami feladatátvállalást ösztönző támogatással segítjük a **civil szervezetek bekapcsolódását a környezeti és természeti értékek megóvásába**, lehetővé téve, hogy önkéntes munkájukkal megsokszorozzák az állami ráfordítások hatékonyságát.

VIII. Energiapolitika – a zöld energiapolitika alapvetései és sarokkövei -----

Helyzetelemzés

Az energiapolitika az ökopolitika egyik kiemelt fontosságú területe. Jelenlegi gazdaságunk és társadalmunk az olcsó és bőséges fosszilis energiára épül. A **fosszilis energia** azonban **véges, nem megújuló és környezetszennyező**. Ebben a helyzetben elsősorban négy területre kell koncentrálnia a mindenkor hazai energiapolitikának: az **önrendelkezésre**, a **környezetvédelemre**, a **társadalmi igazságosságra** és a **foglalkoztatásra**.

A magyar lakosság, gazdaság elsődleges energiahordozó igénye – jó néhány éve és várhatóan a közeljövőben is, többé-kevésbé változatlan feltételek mellett – 1000–1100 PJ körül mozog, és a fejlett világban mutatkozó tendenciákat figyelembe véve talán inkább az igénycsökkenésre számíthatunk. Ennek ágazatonkénti megoszlása: hozzávetőlegesen 40% épület fűtés–hűtésnél, és egyéb, épülethez kapcsolódó tevékenységeknél, mintegy 30 % a közlekedésben, megközelítőleg 30 % az iparban fogy el.

Energiaigényünk kielégítésében **hazánk szélsőséges módon függ az importált fosszilis energiahordozóktól**, így az energiatermelés területén szó sincs hazánk esetében önrendelkezésről. A földgáz 90%-a, a kőolaj 88%-a külföldről érkezik, végső soron az összes felhasznált energiánk 78%-a import. Figyelembe véve a kőolaj- és földgázkészletek folyamatos apadását, mely az energiahordozó-importunk fő részét képviseli, ez igen aggályosnak mondható. Emellett hazánkban nemzeti szinten is sok szempontból centralizált az energia megtermelése. Az **önrendelkezés így két síkon jelent energiapolitikai célkitűzést**: egyfelől

nemzeti szinten, másfelől pedig Magyarországon belül az alacsonyabb területi szintek (régió, megye, kistérség, település) önrendelkezését – azaz a decentralizációt – jelenti.

Eltérő energiatermelési szerkezetek eltérő **foglalkoztatási** potenciállal bírnak. Egy centralizált, kizárólagosan rövid távú gazdasági hatékonysági szempontú energiatermelési szerkezet – mint a jelenlegi – foglalkoztatási hatása viszonylag alacsony. Ezzel szemben az energiatermelési szerkezetet el lehet mozdítani egy magasabb foglalkoztatási hatású irányba, amely szakértői számítások szerint középtávon 130–160 ezer új munkahelyet teremthet.

A mindenkori energiapolitika komoly hatást gyakorol a **társadalmi igazságosságra**. Egyrészt komoly hatása van a társadalmi egyenlőtlenségekre, hogy kinél csapódik le az energiatermelés haszna – azaz kihez kerülnek az e szektorból származó jövedelmek –, másrészt, hogy kinek a szükségleteit elégíti ki az energiatermelési rendszer. Energiatermelési rendszerünket e szempontból is értékelni kell, és megváltoztatni.

Az energiaipar intenzív környezetszennyező. Hazánk teljes széndioxid-kibocsátásának (kerekítve 73 millió tonna széndioxid-egyenérték) bő háromnegyede (75,9%) az energiaszektor számlájára írható. Azaz a jelenlegi fosszilis-alapú energiatermelés erősen terheli a **természeti környezetet** – például a klimatikus viszonyok megváltoztatása által –, és így **veszélyezteteti alapvető emberi szükségleteink kielégítését**. Mindenképpen fontos tehát a környezetvédelmi szempontok érvényesítése az energiatermelésben.

1. Megújuló energiaforrások

Az LMP által hangsúlyozott energiapolitikai célok egyik legfontosabb eszköze az energiatermelési szerkezet olyan módon történő átalakítása, hogy az minél inkább a **megújuló energiaforrásokra** támaszkodjon. Fontos hangsúlyozni, hogy ez egy távlati cél, a megújulókra való **teljes átállás nem mehet máról-holnapra**, energiaigényünk kielégítésében még jó ideig támaszkodnunk kell fosszilis energiahordozókra.

A hazánkra vonatkozó megújuló energia potenciál felmérések nem egységesek, de összességében kijelenthető, hogy **nincs elvi akadálya annak, hogy hosszabb távon akár a teljes hazai energiafogyasztást megújulókból fedezzük**. Különösen, hogy az alternatív, megújuló energiatermelési módok gyakorlatilag mindegyike nagyarányú, minden bizonnyal forradalmi fejlődés előtt áll.

Ez a tény két, egymással bizonyos értelemben ellentétes szempont mérlegelésére kell ösztönözzön minket. Először is, a **fejlesztésben részt venni nemzeti érdek**. A jelen technológiák használatából kimaradva a fejlesztés lehetőségéből is kizárjuk magunkat.

Ugyanakkor a **jelentős fejlesztés előtt álló technológiákba történő nagy összegű beruházásokkal óvatosan kell bánni**. Ezek megtérülése bizonytalan, különösen, amikor ezeket a forrásokat már kiforrott, és várhatóan rövid időn belül cserére és jelentős korszerűsítésre nem szoruló energiatermelésre is fordíthatjuk. Ugyanígy, nem támogatható minden megújuló energia termelési technológia tömeges elterjedése. A tömeges elterjedés csak már kiforrott, gazdasági, társadalmi és környezeti szempontból életképes (kedvező), rövidtávon jelentős fejlesztésekre nem szoruló technológiák esetében támogatható. Egy ilyen szemlélet teret ad a fejlesztéseknek, de megakadályozza, hogy a zöld köntösbe bújt nagytermelők ránk sózzák soha meg nem térülő, bizonytalan társadalmi és környezeti hatású, beruházás-centrikus „termékeiket”.

Akárhogyan is, még ha a teljes átállás csak hosszabb távú cél is, kijelenthető: a **hazai megújuló energiaforrások termelésbe állítása** a fosszilizsek és az atomenergia helyett **a nemzeti energia-önrendelkezés irányába tett fontos lépés**.

A **megújuló energiaforrások** egyes típusai megfelelnek a helyi energiatermelés igényének, azaz **alkalmazásuk a nemzeten belüli helyi önrendelkezés irányába mutathat**. E potenciál kiaknázását azonban gátolja, hogy évtizedek óta várta magára a valódi, országos szintű kistérségi megújuló energia potenciál felmérés és stratégia kidolgozása, ami alapján valódi energia forradalmat lehet Magyarországon végrehajtani.

Ha van politikai akarat, Magyarországon olyan energiatermelési és -felhasználási szerkezetet lehet kidolgozni, amely munkahelyeket teremt és környezetkímélő módon biztosítja az ország energiaigényét. A foglalkoztatás és társadalmi igazságosság elősegítése érdekében a **megújuló energiát az emberek kezébe kell adni**. Kiemelt prioritásnak tartjuk, hogy mindenki számára elérhető legyen a helyi megújuló energiaforrások akár bevételi célzatú hasznosítása, mint például a hálózatra is dolgozó napelem telep, szélgenerátor vagy biogáz üzem.

A megújuló energiaforrások használatára való áttérés **környezetvédelmi** szempontból is rendkívül fontos. A megújuló energiaforrások sokfélék, és mint minden energiatermelési módnak, a megújuló energiaforrások használatának is van hatása a természeti környezetre és az emberi egészségre.

A biomassza energetikai célú hasznosításának számtalan módja lehetséges, és mivel például a fa, mint megújuló energiaforrás használata egyidős az emberi társadalommal, a biomassza alapú energiatermelés általánosságban nem ördögtől való. Ugyanakkor a **biomassza energia termelésére történő felhasználásakor nagyon körültekintően kell eljárni**, mint ahogyan azt Gyulai Iván az „A biomassza-dilemma” című művében kitűnően körüljárja. A biomassza ugyanis egyben élet is, annak ökoszisztémákból történő eltávolítása komoly környezeti

kockázatot rejthet magában, ha nem megfelelő módon történik. Ráadásul egyes biomasszaenergia-termelési módok versenyezhetnek az élelmiszertermeléssel, felhajtó hatást gyakorolva ezzel az élelmiszerárakra, így az LMP nem támogatja élelmiszertermelésre is alkalmas területeken folyó intenzív, energetikai célú biomassza-termesztést. Hatékonysági okok miatt **nem támogatható a primer biomassza áramtermelésre történő használata**, mivel a hatásfok csak 24–26% lehet. Ehhez képest a direkt hőtermelés hatásfoka 80–85%, ami vetekszik a gázfelhasználás hatásfokával.

Az élelmiszertermelésre rentábilisan nem alkalmas területek (például degradálódott talajok, homokok, vízjárt területek) erdősítése ésszerű tevékenység. Ezeken a területeken azonban elsősorban környezeti/környezetvédelmi hatások kell, hogy érvényesüljenek. Másodlagosan azonban, extenzív módon jelentős, energetikailag hasznosítható fa is termelődik. A legcélszerűbb módszer a **fenntartható erdőgazdálkodásból származó fát lokálisan** hasznosítani korszerű fagázósító kazánokban a háztartásokban, vagy közösségi fűtőművekben. Célszerű az arra alkalmas mezőgazdasági, élelmiszeripari melléktermékek és hulladékok **biogáz** célú felhasználása. Az LMP tehát a **nagyüzemivel szemben a decentralizált, környezeti és társadalmi szempontból is kedvező biomasszaenergia-termelési módokat támogatja – csak és kizárólag.**

A **szélenergia** környezeti kockázatát a turbinák által lefoglalt terület élőhely-viszonyainak megváltozása jelenti. Ezért kiemelten fontos, hogy semmilyen vonulási úton, természetvédelmi területen nem telepíthetőek. A mezőgazdasági területek alkalmasak lehetnek, de ezek is inkább a települések határában és inkább kisebb csoportokban, nem tömegesen telepítve. A szélenergia-hasznosítás terén még jelentős fejlesztések várhatóak; nagyobb léptékű beruházások ezek alkalmazásával, a távvezetési hálózat fejlesztése és az energiatárolás megoldása mellett támogathatók.

Ezek mellett ösztönözni kell még a tetőkre szerelt kollektorok és napelemek, azaz a **napenergia** épületek fűtésére és meleg víz előállítására, valamint elektromos áram termelésére történő használatát.

Az időjárásfüggő megújuló energiaforrások (mint például az előbb említett szél- és napenergia) elektromos energia célú hasznosításánál kulcskérdés a **tárolás** megoldása. Ebben jelentős szerepet kaphatnak helyi és alternatív megoldások is, mint a metanol-előállítás vagy akár a villamos közlekedés akkumulátorainak intenzív bevonása az energiatovábbításban és -tárolásban.

Végül is, de nem utolsósorban, fontos a **geotermikus kapacitások** kihasználása is a helyi fűtési igények kielégítésében. Fontos, hogy e kihasználás fenntartható módon történjen, azaz történjen meg a talaj mélyebb rétegeiből energiakinyerési céllal kivett víz **visszasajtolása**. Bár

hazánk adottságai e területen meglehetősen kedvezőek, itt is megjelentek olyan, általunk nem támogatott technológiák (például a mélységi kőzetrepesztés, EGS), amelyek alkalmazása annak környezeti hatásaiból és beruházási költségeiből fakadóan a közérdek helyett (és annak rovására) jól beazonosítható nagyvállalkozói érdekeket szolgálhat.

A megújuló energiák elterjedését a politikai akarat hiányának folyományaként a szétszabdalt szabályozás és finanszírozási rendszer is akadályozza. A szabályozás kiszámíthatósága a megújuló piacon a hosszú távú tervezés és lassú megtérülés miatt kulcsfontosságú. **Az LMP továbbra is az egységes és a nemzetközi normákhoz alkalmazkodó szabályozás és egységes támogatáspolitikát kialakítását szorgalmazza.** Egy pontos energiapolitikai program és akcióterv kidolgozásához az országban jelenleg alapvető kutatások hiányoznak, melynek megrendelése és elvégzése a kormányzó párt feladata.

2. Energiahatékonyság és -takarékoság

Az embereknek nem kilowattórákra, olajtonnákra, vagy gázköbméterekre van szüksége, hanem szükségleteik kielégítésére. Azaz fedélre, egészséges ivóvízre, higiénia, megfelelő otthoni hőmérsékletre, világításra, mobilitásra, tanulásra és művelődésre stb. A tényleges szükségletet ezek a szolgáltatások jelentik. Kulcsfontosságú tehát az, hogy e szolgáltatások nyújtásához mennyi energiát használunk fel, és milyen hatásfokkal, azaz az **energiahatékonyság és energiatakarékoság** kérdése.

A lakossági energiahatékonyságba történő állami befektetés – 6000 milliárd forintos piac – véleményünk szerint a hagyományos munkahelyteremtő programokat jelentősen meghaladó munkahelyteremtő képességgel bír, ami a beruházások magas munkaerő intenzitásának és alacsony importigényének köszönhető. Az LMP számításai szerint egy nagyszabású energiahatékonysági program éves szinten mintegy ötven-száz ezer munkahely létrejöttéhez járulhat hozzá közvetlenül az építőiparban, és közvetve a beszállítói szektorokban, amely építőanyagokkal és szolgáltatásokkal látja el magát az építőipart.

Az LMP számára különös jelentőséggel bír az **energiaszegénység elleni küzdelem**. Az energiaszegénység azt jelenti, hogy az energiaszámla kifizethetetlen a család jövedelméből. Magyarországon ez a lakosság harmadát érinti, és a társadalmi olló szétszakadásával a helyzet súlyosbodására lehet számítani. A **panelek** mellett a **családi házak szigetelésével** jelentős kiadás-megtakarítás érhető el. A **rezsikiadásokat az energiatakarékosággal csökkentő intézkedéseknek elsősorban a leginkább rászorulókat kell megcélozni**. Fel kell tárni azokat az erőforrásokat is, amelyek a meglévő ráfordítások hatékonyságát növelik.

3. Decentralizáció

A **decentralizáció** nem csak a már említett biomasszaenergia-termelés kapcsán fontos, hanem **általában is lényeges szempont a mindenkori energiapolitikában**, hiszen:

- ◆ csökkenti a hálózati veszteségeket (szállítási költségeket),
- ◆ általa csökkenthető a szükséges tartalékkapacitás,
- ◆ a megtermelt nyereség sokfelé oszthat el, valóban erősítve a helyi vállalkozásokat,
- ◆ csökkentheti a természeti károkat (távvezetékek, széndioxid-kibocsátás), és nem igényli extra kapacitások megépítését (ellentétben például Paks2-vel).

4. Energiapolitika és zöld foglalkoztatás

Az új munkahelyek teremtésének egyik legkézenfekvőbb módja a zöld iparágakba való beruházások növelése. E szempontból éppen a már hangsúlyozott megújulóenergia-ipar fejlesztése és a lakossági energiahatékonysági programok kiemelten fontosak.

A **megújuló energiaforrások széleskörű hasznosítása annak környezeti hasznain túlmenően jelentős munkahely-teremtési potenciált jelent**. A helyben rendelkezésre álló energiaforrások kiaknázása munkát ad az adott technológiák fejlesztőinek, gyártóinak ugyanúgy, mint a kereskedelmi, kivitelezési, üzemeltetési fázisokban dolgozóknak, a szabályozási, pénzügyi vagy marketing szektorokban, biomassza esetében az erdészetben, mezőgazdaságban. Minél több beruházás valósul meg, annál közelebb kerülünk a nemzetközileg, országosan, vagy akár helyi szinten kitűzött célokhoz, és annál több munkavállalónak tudunk munkahelyet biztosítani.

A megújulóenergia-ipar jelenleg Magyarországon évente kb. 10.000 főt foglalkoztat, míg 2020-ra évi kb. **50–60.000 főnek adhat munkalehetőséget**. Ahhoz, hogy a megújuló energiaforrások kifejthessék a kedvező munkahelyteremtő hatásaikat, elsődleges fontosságú egy olyan stabil politikai, gazdasági, jogszabályi környezet létrehozása (és fenntartása), amely lehetővé teszi, sőt, ösztönzi a befektetést a megújulóenergia-technológiákba. A minél több gyártási fázis meghonosítása jelentősen növeli a hazai foglalkoztatottságot. Ehhez persze ugyanúgy egy vonzó gazdasági környezet szükséges, hiszen a gyártás is azokban az országokban valósul meg, ahol hatékony, azaz alacsony költségzínvonallal és/vagy fejlett felvevőpiaccal találkozik. K+F tevékenységek révén csökkenhet a megújulóenergia-technológiák költségigénye, amely a támogatási igény csökkenése által gyorsabb elterjedésükhöz vezethet, ezzel növelve az egyes szektorokban a foglalkoztatást.

Maga a K+F szektor is jelentős foglalkoztató lehet. Az új technológiák gyors felfutása miatt sok ország már jelenleg is szembesül a megfelelően képzett munkaerő hiányával. Az oktatásnak

– mind a felsőfokú oktatásnak, mind a szakképzésnek – lépést kell tartania a technológiák fejlődésével, és biztosítani kell a beruházások által igényelt munkaerőt.

A zöld iparágak fejlesztésének másik kiemelt területe az **energiahatékonyság**. A lakossági energiahatékonyságba történő állami befektetés a hagyományos munkahelyteremtő programokat jelentősen meghaladó munkahelyteremtő képességgel bír, ami a beruházások magas munkaerő-intenzitásának és alacsony importigényének köszönhető. A hatások pedig hosszú távúak, hiszen a megtakarított energiaköltségek hosszú távon élénkítik a hazai belső keresletet.

Az energiahatékonyságra nem költségként és kötelezettségként, hanem egy befektetési lehetőségként kell tekinteni, amely megtérül mind az állam, mind az állampolgárok számára. A nemzetközi tapasztalatok szerint az energiahatékonyságra elköltött pénzek a közvetlen adóbevétel, a foglalkoztatás során befizetett járulékok, valamint a munkanélküliség költségeinek a csökkenése révén visszakerülnek a költségvetésbe. Ennek érdekében a jelenleg is működő, de elégtelen forrásokkal rendelkező ZBR (Zöld Beruházási Rendszer) átalakításával létre kell hozni a Zöld Beruházási Alapot, amelynek forrásait 100 milliárd forintra bővítve kiszámítható, fenntartható pénzügyi támogatási háttérrel teremtjük. A **Zöld Beruházási Alap** a lakossági és középületek épületenergetikai beruházásainak támogatását végezné. Az Alap eszközeinek felhasználásával a gazdaságban további több száz milliárd forint mozdulna meg, és a zöld gazdaság felpörgésével körülbelül 80–100 ezer új, válságálló munkahely jönne létre.

5. Atomenergia

Az atomenergia ügye hazánkban nem csak azért aktuális, mert éves összes energiaigényünk mintegy 15%-át egy helyre koncentrálna, villamos energia formájában Pakson termeljük meg, hanem azért is, mert jelenleg eldöntött kormányzati szándék a Paksi Atomerőmű bővítése. Az **LMP a paksi bővítést határozottan ellenzi, és hosszú távon atomenergia-mentes Magyarországot akar.** Nem támogatja Paks2-t, mert

- ♦ iszonyatosan drága, és várhatóan soha nem térül meg, különösen, ha közben a megújuló energiaforrások forradalmi fejlődésen mennek keresztül, és így azok ára akár drasztikusan csökken a jelenlegihez képest;
- ♦ a jelenlegi kormányzati szándék alapján a beruházási költség nem kerül be a Pakson termelt áram árába, aminek következtében a beruházás teljes mértékben összezavarja az árampiacot, hiszen a felhasználók helyett a társadalom minden adófizető tagja fizeti – tudtán és akaratán kívül – a tőkeköltségeket az externális költségekkel egyetemben;

- ◆ hosszú időre bezárja a kaput egy, a megújulókat jelentősebb mértékben bevonó energiatermelési mix előtt, hiszen ennek megvalósulása esetén az alternatív és megújuló energia típusú fejlesztések maximum hobbi szinten folyhatnak;
- ◆ az üzemi balesetek és a kiégett fűtőelemek elhelyezésének nehézségei miatt az atomenergia óriási és folyamatosan növekvő kockázatot jelent a természeti környezetre és az emberi egészségre;
- ◆ a 200 milliárdot alig meghaladó nukleáris alap nem jelent biztosítékot sem a rendkívüli események kezelésére, sem a tartós elhelyezésre, reális mértékének megállapítása (annak figyelembe vételével, hogy kivezetése után már nem lesz befizető) helyére tenné az atomenergia árát és így reálisan számíthatjuk ki az atomerőmű építések „megtérülését”; illetve
- ◆ Paks 2 durva centralizálás, értelmetlenné teszi a kulcsfontosságú diverzifikálási elvet.

IX. Zöld utakon – közlekedéspolitika -----

A jelenlegi közlekedési rendszer a széndioxid-kibocsátás és a kőolajkészletek kimerülése miatt nem fenntartható, a légszennyezés ráadásul az eddig feltételezettnél is súlyosabb egészségügyi károkat okoz. A szektor további jelentős problémája, hogy a közlekedési lehetőségek eloszlása igen egyenetlen mind társadalmilag, mind területileg, holott mára a mobilitás bizonyos szintje elengedhetetlenné vált a társadalomban való részvételhez. És bár a közlekedéspolitikában történtek ugyan kedvező lépések (itt kiemelendő az e-útdíj bevezetése), de ezek közel sem elégségesek egy igazságos és fenntartható közlekedési rendszer létrejöttéhez.

Fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy a közlekedés környezeti hatásainak érdemi csökkentése túlmutat a közlekedéspolitikán. Ehhez az áru- és személyszállítási igények, távolságok radikális mértékű csökkentésére lenne szükség – azaz arra, hogy szükségleteinket minél inkább helyben lévő/közeli erőforrásokra alapozva elégítsük ki.

A fentiek miatt az **energiatakarékos és kevésbé környezetszennyező közlekedési módok** előtérbe helyezésére van szükség. Ezek a **tömegközlekedés, kerékpározás, gyaloglás, és a nullemisziós járművek**. Ez azonban csak úgy lehetséges, ha az egyéni közlekedéshez közelítő minőségű tömegközlekedési rendszert hozunk létre, amelyhez bármely településen és bármilyen anyagi körülmények között élő polgárunk tud kapcsolódni. Az ütemes menetrend már bizonyított: bevezetése után az érintett szakaszokon minimum 20 százalékkal nőtt a személyforgalom, miközben másutt stagnált, vagy csökkent. Ezért ebbe az irányba lépni kell tovább.

A **tömegközlekedés** első számú feladata ezért az, hogy *minden állampolgár* számára megadjon egy bizonyos mobilitási garanciát. Ehhez az kell egyrészt, hogy a tömegközlekedési hálózat jól szervezett legyen, ne legyen lassú vagy nehézkes a közlekedés, másrészt a tömegközlekedés díjai megfizethetők legyenek az autóval nem rendelkezők számára is. Bár a tömegközlekedés leromlott pályáinak és járműveinek felújítása, korszerűsítése komoly forrásokat igényel, számos olyan intézkedés is lehetséges, ahol többletforrások nélkül is komoly eredményt lehet elérni. Ez úgy lehetséges, ha megvalósul a teljes rendszer egységes és szolgáltatóktól független kezelése (közlekedési szövetség-modell): az iránytaxitól az IC-ig minden jármű egy egységes rendszer része lesz:

1. közös jegyre/bérletre van szükség függetlenül a járműtől (busz, vasút), a támogatási rendszert egységesíteni kell és részben rászorultság alapúvá kell tenni, egy újfajta, a rászorultsági szempontokat a jelenleginél jobban érvényesítő, a munkába járást jobban támogató tarifarendszert kell bevezetni;
2. az egész országra kiterjedő ütemes menetrendet kell bevezetni, amely a menetrendek összehangolását jelenti: a vasúti fővonalakon órás-kétórás ütemben közlekedő járatokra csatlakoznak rá a térségi buszjáratok és vasútvonalak, ezekre a járatokra pedig a ráhordó járatok – így bármely településről bármely másik település elérhető lehet kétóránként;
3. a ritkán lakott térségek ráhordó járatai esetében igényvezérelt üzemmódra kell átállítani a közlekedést, és kisebb járművek kell, hogy nyújtsák a szolgáltatást nagyobb járatsűrűséggel – falubuszokat és iránytaxikat kell bevonni a rendszerbe, hogy ott is olcsó és rendszeres maradjon a szolgáltatás, ahol kevés utas van;
4. a vasúti mellékvonalak sorsát – a szabályozás egyszerűsítése után – az érintett térségek saját kezébe kell adni;
5. vasúti infrastruktúra-fejlesztést csak akkor és ott szabad végezni, ahol azt a menetrend indokolja, véget kell vetni a pazarló vasúti beruházások, az „újjáépít – nullára lerohaszt” korszakának; végül
6. a vasútnál ténylegesen le kell választani a pályaiüzemeltetést a szolgáltatókról, a személyszállító cégen kívül így másra nem volna szükség, az átláthatatlan MÁV-birodalom nagyrészt megszüntethető.

Az LMP a Személyszállítási törvény vitájában már letette az asztalra a fenti elveket megvalósító törvényjavaslatot, amelyet akkor az összes ellenzéki párt támogatott.

A közösségi közlekedés kínálati alapúvá válásával jelentősen megváltoznak a **mobilitási feltételek** az ország térségei között. Ez elősegítheti azokat a **foglalkoztatási lehetőségeket** ezekben a térségekben, amelyek rendszertelen időpontokban igényelnek közlekedést, így például a részmunkaidős, vagy nem egy helyhez kötött, vállalkozási típusú tevékenységeket. Kulturálisan is átalakíthatja a vidéki térségek munkához való hozzáállását: jelenleg a vállalkozó képéhez vidéken hozzátartozik az autó, hiszen a busz, vonat sok településen korlátozott,

rugalmatlan elérést biztosít, ami csak hagyományos műszakban dolgozók vagy piacra járók számára alkalmas. Ez sok esetben hátrányosan érinti az alacsony jövedelműek és a nők vállalkozási és atipikus munkavállalási hajlandóságát. A kínálati menetrend megjelenésével megbízható közlekedési szolgáltatás jelenhet meg az összes kistélephelyen, jóval szélesebb rétegek számára biztosítva a mobilitás, ezáltal a munkavállalás, vállalkozás, tanulás, könnyebb ügyintézés lehetőségét.

A fővárosban **fel kell számolni a parkolási maffiát a rendszer egységesítésével, valamint bevezetni a behajtási díjat.** Az így befolyó többletbevételeket átlátható módon a fővárosi közúthálózat minőségi karbantartására, fejlesztésére, valamint a városi és agglomerációs villamos-, metró- és vasútvonalakra – ahol lehet, ott azok integrálására – kell fordítani. A ma csupán a város területére limitált közlekedési szövetséget ki kell terjeszteni a teljes agglomerációs régióra, zónás bérleteket kell bevezetni. Ez utóbbi nem csupán a fővárosra, de az összes helyi közlekedéssel (is) rendelkező városunkra igaz kell, hogy legyen: a helyi és az elővárosi közlekedés összevonásával komoly hatékonyságjavulás érhető el. Bár az ebben a bekezdésben említett feladatok nagyrészt önkormányzati hatáskörbe tartoznak, a kormány megfelelő jogszabályok és intézményrendszer kialakításával, valamint pénzügyi eszközökkel nagymértékben segítheti a megvalósításukat.

A **kerékpáros közlekedést** elsősorban szemléletváltással – például rugalmasabb, életszerűbb szabályozás –, másrészt tervezhető infrastruktúra-fejlesztési kerettel szeretnénk támogatni. Szükséges néhány fejlesztési irányelv lefektetése is, hogy elkerülhetőek legyenek az olyan konfliktusok, illetve balesetveszélyes helyzetek, melyeket a helytelen tervezés (mint például a járdán vezetett kerékpárút) okoz.

A **gyalogosok** számára biztonságos, egészséges és kellemes feltételeket biztosítani a települések lakott részein.

A tömegközlekedésre és kerékpáros közlekedésre koncentrálás azonban nem jelentheti a **közúti közlekedés** ellehetetlenítését. Itt a presztízsbetűzés helyett arra kell koncentrálni, hogy a **jó minőségű közút mindenki számára rendelkezésre álljon.** Ezért:

1. véget kell vetni a szükségtelen autópálya-építéseknek, mert egyes „halálszakaszok” befejezésén túl (pl. M15, M43) a forgalom nem indokol új autópályákat;
2. a meglévő utak korrekt minőségű fenntartására így többletforrás biztosítható, a mellékutak felújítását fel kell gyorsítani;
3. a terheltebb egy- és kétszámjegyű főúton az előzési lehetőségeket javítani kell (például szakaszos 2+1, illetve 2+2 sávok kiépítés); valamint
4. a sebességkorlátozásokat a mai műszaki lehetőségekkel összhangba kell hozni.

Magyarország vezető szerepet kell, hogy játsszon a **közlekedés fenntarthatóságát javító innovációkban**. Jelenleg az **önvezető autó** látszik az egyik olyan lehetőségnek, amivel javítani lehet az egyéni közlekedés fenntarthatóságán – mind az utak kapacitása, mind az elérhető fogyasztáscsökkentés szempontjából –, ezért az ilyen programokat kiemelten támogatnánk. Ösztönöznénk továbbá az **autómegosztó (közautó)rendszerek** elterjedését, mint köztes utat az egyéni és tömegközlekedés között. A berlini vagy a bécsi példa mutatja, hogy amellet, hogy az ilyen szolgáltatások igen népszerűek tudnak lenni, csökkentik a város zsúfoltságát és légszennyezettségét is. Ugyanígy az innováció része az **elektromos üzemű városi közlekedés** is: támogatnánk a magyar e-buszok fejlesztését és alkalmazását.

A **teherszállítást** a károk beárazása (útdíj, széndioxid-adó) és a korrekt pályahasználat- és egyéb szabályozással, valamint más módokon kell ösztönözni a környezetbarát megoldások alkalmazására.

X. Nemzetpolitika -----

Az LMP az Alapító Okiratában foglaltaknak megfelelően elismeri a **nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozó állampolgárok és közösségi szervezeteik jogát az őket érintő döntések meghozatalában és végrehajtásában való részvételre** a modern Európában érvényesülő alapelvek (szubszidiaritás, lokalizmus, regionalizmus) alapján.

Ugyanezen elvekre és a **határokon túl élő magyarsággal való szolidaritásunkra** alapozva jogosnak tartjuk és támogatjuk a szomszéd államokban élő magyar közösségek önkormányzati törekvéseit egyéni, helyi és regionális szinten egyaránt. A határokon túl élő magyarság a magyar nemzet alkotórésze, ezért az anyaország és a határokon túl élő magyarság közötti kapcsolatot a szolidaritás, a kölcsönös tisztelet és az egyenrangúság alapján kívánjuk alakítani. Valljuk, hogy a magyar állam és a magyar társadalom fontos feladata a határokon túli magyarság önazonossága megőrzésének segítése, a nemzeti nyelv és kultúra művelésének támogatásával.

Az LMP ezekre az elvekre alapozva **támogatta a külhoni magyarok magyar állampolgárságát**. Kiemelt feladatának tekinti a szomszédos országokban élő magyar politikai és civil közösségekkel való kapcsolatok építését és ápolását az azonos közelség elvét alkalmazva. Fontosnak tartja, hogy a magyar állam és a mindenkori kormány a költségvetés helyzetének függvényében nyújtson kiszámítható támogatást a magyarság megmaradását szolgáló alapítványok, civil szervezetek, szociális és kulturális intézmények fenntartásához, és

nyújtson projekt alapú támogatást tartalmi munkájuk végzéséhez, továbbá a magyar történelmi emlékhelyek megőrzésére, szükség szerinti felújítására.

Az LMP támogatja a **határon átnyúló gazdasági kapcsolatok, a kölcsönös előnyök alapján történő szélesítését - különös tekintettel a Székelyföldre, Csallóközre, az észak-bácskai és bánáti területekre -**, valamint a határ menti területfejlesztések összehangolását. A gazdasági, kulturális és civil együttműködés hatékonyabbá tételére a már meglévő testvérvárosi kapcsolatokat eddiginél lényegesen jobban kell kihasználni. Ennek érdekében szükséges élni minden uniós és hazai erőforrás bevonásával.

Az LMP a **határontúli magyarok autonómia törekvéseivel egyetért és vállalja ennek képviselését a haza és az európai politikai szintén.** Meglévő nemzetközi kapcsolatait kihasználja, különös tekintettel az európai zöldek pártcsaládjára, hogy Székelyföld területi autonómiájának biztosítása érdekében megnyerje támogatásukat.

Az LMP a **Kárpát-medencét egy földrajzi és természeti egységnek tekinti** és érdekelt abban, hogy szoros együttműködés alakuljon ki hazánk és a környező országok között, kiemelten a vízgazdálkodás, a környezetvédelem és az infrastruktúra fejlesztésének területén, továbbá ifjúsági és kulturális programok kapcsán.

Meggyőződésünk, hogy a határon túl élő magyarok támogatása és részükre az autonómia különböző formáinak biztosítása nem gyengíti, hanem erősíti a szomszédos országok stabilitását és hozzájárul a jószomszédi kapcsolatok tartós megalapozásához.